

T. C.
İstanbul Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Psikoloji Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

PORNOGRAFIYE YÖNELİK TUTUMLARIN,
TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİ VE
DEMOGRAFİK DEĞİŞKENLERLE İLİŞKİSİ

Ogeday ÇOKER
2501070623

Tez Danışmanı
Doç. Dr. Sevim CESUR

İstanbul 2015

Y Ü K S E K L İ S A N S
T E Z O N A Y I

ÖĞRENCİNİN

Adı ve Soyadı : Ogeday ÇOKER

Numarası : 2501070623

Anabilim/Bilim Dalı: Psikoloji Anabilim Dalı

Danışman Öğretim Üyesi: Doç. Dr. Sevim
CESUR

Tez Savunma Tarihi: 12.02.2015

Tez Savunma Saati :10.30

Tez Başlığı : Pornografiye Yönelik Tutumların, Toplumsal Cinsiyet Roller ve Demografik Değişkenlerle İlişkisi

TEZ SAVUNMA SINAVI, Lisansüstü Öğretim Yönetmeliği'nin 36. Maddesi uyarınca yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin KABULÜ'NE OYBİRLİĞİ / OYÇOKLUĞUYLA karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATI (KABUL / RED / DÜZELTME)
1- Doç. Dr. Sevim CESUR		kabul
2- Yrd. Doç. Dr. Göklem TEKDEMİR		kabul
3- Yrd. Doç. Dr. Ferzan CURUN		kabul

YEDEK JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATI (KABUL / RED / DÜZELTME)
1-Prof. Dr. İsmail COŞKUN		
2- Doç. Dr. İlknur ÖZALP TÜRETGEN		

PORNOGRAFIYE YÖNELİK TUTUMLARIN, TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİ VE DEMOGRAFİK DEĞİŞKENLERLE İLİŞKİSİ

Ogeday ÇOKER

ÖZ

Bu araştırmanın temel amacı; Türkiye’de, toplumsal cinsiyet rolleri ve erkeklere ilişkin düşmanca tutumlar ile pornografiye yönelik tutumlar arasındaki ilişkileri incelemektir. Pornografi, özellikle bu konuyu ve cinsiyet ayrımcılığını konu edinmiş feminist teoriler göz önüne alınarak ele alınmıştır. Glick ve Fiske’nin (1996) ortaya atmış oldukları Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Kuramı çerçevesinde; pornografinin içerdiği iddia edilen cinsiyet ayrımcılığı ile Eşitlikçi ve Geleneksel toplumsal cinsiyet rol boyutlarının, pornografiye yönelik tutumları etkilemede ne derece belirleyici olduğu incelenmiştir.

Araştırma, yaşları 15 ile 65 arasında değişen 691 (284 erkek, 407 kadın) gönüllü katılımcı ile internet ortamında sosyal paylaşım siteleri aracılığıyla yürütülmüştür. Katılımcılara; Demografik Bilgi Formu, Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği, Erkeklere İlişkin Düşmanca Tutumlar Ölçeği ve Pornografiye Yönelik Tutumlar Ölçeği uygulanmıştır.

Bulgulara göre, erkeklerin pornografiye yönelik tutumlarının kadınlara göre anlamlı düzeyde olumlu olduğu gözlenmiştir. Eşitlikçi cinsiyet rolleri ile pornografiye yönelik olumlu tutumlar arasında pozitif yönde bir ilişki bulunmuştur. Bu ilişkide cinsiyetin herhangi bir biçimlendirici etkisinin olmadığı görülmüştür.

Eşitlikçi cinsiyet rolleri ile pornografiye yönelik olumlu tutumlar arasındaki ilişkide erkeklere ilişkin düşmanca tutumların biçimlendirici rolüne dair yapılan analiz sonuçlarında beklenildiğinin tersine bu etkinin kadınlarda değil erkeklerde bulunduğu gözlenmiştir.

Erkeklere ilişkin düşmanca tutumlar ile pornografiye yönelik olumlu tutumlar arasında cinsiyetin biçimlendirici etkisi incelendiğinde; kadınların, erkeklere yönelik

düşmanca tutumlarının arttıkça pornografiye yönelik gösterdikleri olumsuz tutumlarının, erkeklere göre belirgin derecede arttığı gözlenmiştir.

Araştırmanın bulguları, pornografinin içerdiği iddia edilen cinsiyetçi şiddetten ziyade, bireylerin pornografiyi işlevsel olarak nasıl anlamlandırdıkları ve hayatlarında ne şekilde var ettiklerinin, pornografiye yönelik tutumlarını belirlemiş olması temelinde tartışılmıştır.

Anahtar kelimeler: Pornografi, Toplumsal Cinsiyet, Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik

THE RELATIONSHIP OF ATTITUDES TOWARDS PORNOGRAPHY WITH GENDER ROLES AND CERTAIN DEMOGRAPHIC VARIABLES

Ogeday ÇOKER

ABSTRACT

The main aim of this study is to search for the relations between gender, the hostile attitudes towards men and attitudes towards pornography. Pornography is addressed by taking feminist theories especially interested in this topic and gender discrimination into consideration. It is examined that how much gender discrimination which according to the claim that is contained by pornography with egalitarian and traditional gender role dimensions affects the attitudes towards pornography in a framework which Glick and Fiske (1996) suggests as ambivalent sexism theorem.

The research is carried out online by social network websites with 691 volunteer participants (284 male, 407 female) whose age range between 15 and 65. The participants were applied Demographical Information Form, Gender Roles Attitude Scale, Ambivalence Towards Men Scale and Attitudes Towards Pornography Scale.

According to the findings it is observed that the attitudes of men towards pornography in compared to women is significantly positive. Also the findings indicate a positive association between egalitarian gender roles and positive attitudes towards pornography. Gender occurs to have no former effect in this association.

The analysis results of the former role of hostile attitudes towards men on the relation between egalitarian gender roles and positive attitudes towards pornography shows that men contrary to expectations of women holds this effect.

The examination of genders former role on the relation between hostile attitudes towards men and positive attitudes towards pornography shows that when women's hostile attitudes towards men escalate, negative attitudes towards

pornography also escalates significantly in comparison to men. The findings of the research is discussed on the basis of how individuals functionally make sense of and bring into existence pornography in their lives affects their attitudes towards pornography rather than the sexist violence pornography contains as asserted.

Key Words: Pornography, Gender, Ambivalent Sexism

ÖNSÖZ

Porno, Türkiye’de tüketim yoğunluğu sebebiyle sıkça gündem yaratan bir kavram olarak karşımıza çıksa da, özellikle sosyal psikoloji araştırmaları açısından göz ardı edilmiş bir konudur. Sosyal hayat için önemli kavramlar olan toplumsal cinsiyet rolleri ve cinsiyetçilik ile pornografiye yönelik tutumların ilişkilerinin incelenmesi, bu konuda yapılabilecek çalışmalara ışık tutabilmeyi ve literatürdeki eksikliği bir nebze olsun giderebilmeyi amaçlamaktadır.

Öncelikle uzun süredir öğrencisi olduğum ve bu süre zarfında beni destekleyen, çalışma konumun seçiminde beni özgür bırakan, sıkıştığım noktalarda en uygun şekilde akıl verip eksikliklerimi gidermemde yardımcı olan, tahammülü sonsuz, danışmanım Doç. Dr. Sevim Cesur’a; tezimin analizleri sırasında eksik kaldığım noktalarda bilgi ve zamanlarını benimle paylaşmaktan çekinmeyen arkadaşlarım Fatma Sevgili ve Burak Duruk’a; yüksek lisans eğitimim boyunca bana güvenip destek olan Denizli’deki dost ve aynı zamanda çalışma arkadaşlarım Şeyma Gürleyen ve Murat Türk’e; pes etmenin sınırlarında dolaşırken bana moral verip her zaman içimi rahatlatan dostum Gonca Nebioğlu’na; kafamın karıştığı anlarda fikirlerini benimle paylaşarak yol gösteren abim ağatay oker’e başta Muhammed Aydın, Sercan Balım, Tolga Yıldız olmak üzere tüm İstanbul Üniversitesi Psikoloji Bölümü’ndeki araştırma görevlisi arkadaşlarıma, bana çalışma hayatımda karşılaştığım tüm sorunlar karşısında hep destek olan Hacer Bulut ve Günay Zorteymur’a, eskiye uzanan dostluğumuzla sürekli bana destek olan Özer Yücel’e ve beni destekleyen ismini sayamadığım tüm arkadaşlarıma teşekkür ederim.

Ayrıca her daim beni destekleyen sevgili anne ve babama sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Ogeday ÇOKER

İstanbul, 2015

İÇİNDEKİLER

ÖZ	iii
ABSTRACT	v
ÖNSÖZ.....	vii
İÇİNDEKİLER.....	viii
TABLO LİSTESİ.....	xi
GRAFİK LİSTESİ	xii
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xiii
GİRİŞ.....	1
BİRİNCİ BÖLÜM.....	3
PORNOGRAFI	3
1.1. Pornografi ve Erotizm	3
1.2. Pornografi ile İlgili Yapılan Çalışmalar	7
1.3. Feminizm ve Pornografi.....	17
1.3.1. Marksist Feminizm	18
1.3.2. Liberal Feminizm	19
1.3.3. Radikal Feminizm	19
1.3.4. Sosyalist Feminizm	20
1.3.5. Siyahi Feminizm	21
1.4. Toplumsal Cinsiyet	30
1.5. Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Kuramı	33
1.6. Tutumlar	38
1.7. Araştırmanın Hipotezleri	39
İKİNCİ BÖLÜM	41

YÖNTEM	41
2.1. Katılımcılar	41
2.2. Veri Toplama Araçları.....	43
2.2.1. Kişisel Bilgi Formu	43
2.2.2. Toplumsal Cinsiyet Roller Ölçeği.....	43
2.2.3. Erkeklerle İlişkin Çelişik Duygular Ölçeği	44
2.2.4. Pornografiye Yönelik Tutumlar Ölçeği	45
2.3. Veri Toplama ve Analiz Süreci.....	45
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	47
BULGULAR	47
3.1. Pornografiye Yönelik Tutumlar Ölçeğine Dair Faktör Analizi Sonuçları	47
3.2. Ölçeklerin Ortalama ve Standart Sapma Değerleri	49
3.2.1. Birinci Hipoteze İlişkin Bulgular	49
3.3. İkinci Hipoteze İlişkin Bulgular	50
3.4. Regresyon Analizleri	50
3.4.1. Üçüncü Hipoteze İlişkin Bulgular.....	50
3.4.2. Dördüncü Hipoteze İlişkin Bulgular	52
3.4.2.1. Kadınlarda Eşitlikçi Cinsiyet Rolü ile Pornografiye Yönelik Tutumlar Arasındaki İlişkide Erkeğe Yönelik Düşmanca Tutumların Biçimlendirici Etkisinin İncelenmesi.....	52
3.4.2.2. Erkeklerde Eşitlikçi Cinsiyet Rolü İle Pornografiye Yönelik Tutumlar Arasındaki İlişkide Erkeğe Yönelik Düşmanca Tutumların Biçimlendirici Etkisinin İncelenmesi.....	54
3.4.3. Beşinci Hipoteze İlişkin Bulgular	56
3.5. Pornografiye Yönelik Tutumların Bazı Demografik Değişkenlerle İlişkilerinin İncelenmesi.....	58

3.5.1. Yaş ve Pornografiye Yönelik Tutumlar Arasındaki İlişkilerin Analizi.....	58
3.5.2. Medeni Durum ve Pornografiye Yönelik Tutumlar Arasındaki İlişkilerin Analizi.....	58
SONUÇ ve TARTIŞMA.....	59
KAYNAKÇA.....	75
EKLER.....	82
EK-1	82
DEMOGRAFİK BİLGİ FORMU.....	82
EK-2	83
TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİ ÖLÇEĞİ	83
EK-3	85
ERKEKLERE İLİŞKİN DÜŞMANCA TUTUMLAR ÖLÇEĞİ	85
EK-4	87
PORNOGRAFİYE YÖNELİK TUTUMLAR ÖLÇEĞİ	87

TABLO LİSTESİ

Tablo 1: Erkek ve Kadın Katılımcıların Eğitim Durumlarına Göre Yaş Ortalama ve Standart Sapmaları.....	42
Tablo 2: Pornografiye Yönelik Tutumlar Ölçek Maddelerinin İki Faktöre Dağılımı ve Faktör Yükleri	48
Tablo 3: Araştırmada Kullanılan Ölçeklerin Erkek ve Kadın Katılımcılara Göre Ortalama, Standart Sapma, Minimum ve Maksimum Değerleri.....	49
Tablo 4: Eşitlikçi Cinsiyet Rolünün Pornografiye Yönelik Tutumlar Üzerindeki Yordayıcı Etkisine ve Bu Etkide Cinsiyetin Biçimlendirici Rolüne İlişkin Hiyerarşik Doğrusal Biçimlendirici Regresyon Analizi Sonuçları	51
Tablo 5: Kadınlarda Eşitlikçi Cinsiyet Rollerinin Pornografiye Yönelik Olumlu Tutumlar Üzerindeki Yordayıcı Etkisine ve Bu Etkide Erkeklere İlişkin Düşmanca Tutumların Biçimlendirici Rolüne İlişkin Hiyerarşik Doğrusal Biçimlendirici Regresyon Analizi Sonuçları.....	53
Tablo 6: Erkeklerde Eşitlikçi Cinsiyet Rollerinin Pornografiye Yönelik Olumlu Tutumlar Üzerindeki Yordayıcı Etkisine ve Bu Etkide Erkeklere İlişkin Düşmanca Tutumların Biçimlendirici Rolüne İlişkin Hiyerarşik Doğrusal Biçimlendirici Regresyon Analizi Sonuçları.....	54
Tablo 7: Erkeklere Yönelik Düşmanca Tutumların Pornografiye Yönelik Tutumlar Üzerindeki Yordayıcı Etkisine ve Bu Etkide Cinsiyetin Biçimlendirici Rolüne İlişkin Hiyerarşik Doğrusal Biçimlendirici Regresyon Analizi Sonuçları.....	56

GRAFİK LİSTESİ

Grafik 1: Erkeklerde Eşitlikçi Cinsiyet Rollerinin İlişkin Pornografiye Yönelik Olumlu Tutumlar Üzerindeki Yordayıcı Etkisine ve Bu Etkide Erkeklerle İlişkin Düşmanca Tutumların Biçimlendirici Rolüne İlişkin Grafik	55
Grafik 2: Erkeklerle Yönelik Düşmanca Tutumların Pornografiye Yönelik Tutumlar Üzerindeki Yordayıcı Etkisine ve Bu Etkide Cinsiyetin Biçimlendirici Rolüne İlişkin Grafik.....	57

KISALTMALAR LİSTESİ

Akt.	:	Aktaran
Cins.	:	Cinsiyet
Çev.	:	Çeviren
Mak.	:	Maksimum Değer
Mez.	:	Mezun
Min.	:	Minimum Değer
Öğr.	:	Öğrenci
Öl.	:	Ölçeği
SPSS	:	Statistical Package for the Social Science
SS.	:	Standart Sapma
Tut.	:	Tutum

GİRİŞ

Porno son birkaç sene içerisinde Türkiye gündeminde, kendisine sıkça yer bulmuş bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. İnternet yasakları, sansür ve bireysel özgürlüklerin devlet eliyle sınırlanabilmesi noktalarında siyasi gündemde de çokça konuşulmuş olmasının yanında Türkiye'deki kullanım sıklığı ile de kendisine tartışma zemini yaratmış bir konudur.

Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu'nun 2012 raporuna göre, Türkiye'de dakikada 2 milyon kişi internet üzerinden porno izlemektedir. Gene ilgili rapora göre Türkiye dünyada porno izleyen ülkeler sıralamasında dördüncü sırada bulunmaktadır ve internet kullanıcılarının %75'i porno izlemek için internet karşısına geçmektedir. Bu istatistikler günlük hayatta çok konuşmadığımız bir konunun aslında hayatımızın önemli bir bölümünde yer ettiğini de bize göstermektedir.

Porno dendiği zaman aklımıza tek bir boyut değil de çok fazla şey gelmektedir. Porno; bir üretim ağıdır, kendi tüketicisini var eden bir alandır, birçok iletişim aracıyla kendini var eden bir türdür, satış üretim ve dağıtım alanlarını içine alan bir sektördür. Gündelik yaşantı içerisinde birçok anlamı var edebilir; finansal bir kaynak, bir iş imkânı, ilişkiler içerisinde belirleyici, üreticisine ve tüketicisine birbirinden farklı şeyler ifade edebilen çok geniş bir alan olarak düşünebiliriz pornografiyi. Kavram olarak hemen her insanın üstünde benzer fikirlerinin olmasının yanında bilimsel bir çalışma için daha kesin bir tanım arayışında, ideolojik farklılıkların pornoya farklı anlam ve sınırlar koyduğunu belirtmek yerinde olur. Oxford sözlüğüne göre pornografi veya kısaca porno, "*Cinsel organ veya aktiviteyi göstererek cinsel uyarım sağlama amaçlı, yazılı veya görsel materyal*" olarak tanımlanmaktadır. TDK'da ise "*Amacı cinsel dürtülere yönelik olan, ahlaki değerlere ters düşen yayın*" olarak geçmektedir. Burada her iki tanımda da "*cinsel*"lik kavramı ortak olurken TDK'da bulunan "*ahlaki değerlere ters*" özelliği pornoya karşı genel bir tavrı ve referans noktasını da içeriyor gibi gözükmektedir. Etimolojik kökenlerini incelediğimizde kavramın Yunanca "*porne*" (fahişe) ve "*graphein*" (yazmak) kelimelerinin birleşimi olan "*pornographos*"dan geldiğini görürüz (Vikipedi, 2014). Ancak burada pornografiye dair asıl farkında olmamız gereken durum sözlüklerin ortak bir anlam var etme iddiası dışında, bu kavramı etimolojik olarak da genel toplum içerisinde ki kullanımı

olarak da ele alsak, sosyolojik, politik, sanatsal ve daha birçok farklı disiplinlerin kendi içerisinde farklı özellikleri barındırabilen anlamları olduğunu unutmamamız gerektiğidir. Zaten bu tezin giriş kısmında da göreceğiniz gibi pornoyu temel alan farklı çalışmalar, kavramı kendilerince spesifikleştirip, farklı özellikler içeren belirleyiciler katarak kavramın anlamına dair farklı sınırlar da çizmişlerdir. Bu sınırları “feminist teoriler” kısmında daha ayrıntılı inceleyeceğiz. Ancak bu sınırlara dokunmadan önce porno ve erotizm arasındaki farka göz atmamız yerinde olacaktır.

BİRİNCİ BÖLÜM

PORNOGRAFI

1.1 . Pornografi ve Erotizm

Farklı alanların kendi içinde pornografiye sınırlar çizme ve anlamlar yükleme çabasının yanında kavramla ilgili en kafa karıştırıcı nokta “erotizm” ile olan farkıdır. Ve gene pornografi kavramında olduğu gibi, sözlüklerde ne kadar belirli tanımlar olsa da “erotizm” kavramı da sübjektif bakış açıları ile kendine farklı anlamlar bulmaktadır. Bu nokta zaten pornografinin ne olduğu sorunsalına da yansımış, cevaplar bulma açısından bir referans oluşturmuştur. Hasan Bülent Kahraman (2010) bu ayrımın sıradan bir çıplaklık ve sert bir şekilde teşhiriyle açıklanamayacağını belirtmektedir. Antik yunan vazolarında bile ayrıntılı, sert bir şekilde resmedilen cinselliği pornografi olmaktan çıkarmanın ne olduğu sorusunu sorar ve bunu, gelenek, din, iktidar gibi birçok toplumsal kavramın zamanla beraber birbiriyle olan karışık etkileşimiyle açıklar. Bu etkileşimsel kavramların zamanla cinselliğin anlamını değiştirdiğini, sınırladığını ve sonunda pornografi kavramını oluşturduğunu söyler. Daha doğrusu pornografinin cinselliğin herhangi bir teşhirinden farklı anlamları içerdiğini anlatır. Ve pornografinin, bu teşhir şekillerinden ilk akla geleni yani erotizmle olan farkını “gizlilik” kavramı ile açıklar. Cinselliği yakalamanın, ancak onu gizleyen engelleri aşıp ardındakini görmekle mümkün olduğunu belirtir;

“Açıkçası o gizliliktir bizim için erotizmi doğuran şey... O nedenle bize bir şeyi gösteren değil duyumsatan, anımsatan, bir şeyleri bize anıştıran şeylerin erotik olduğunu düşünür asıl onların cinsel bir yoğunluğa sahip olduğunu varsayınız. Açıkça gösterilen cinsellik ise kirlî bir kavramla tanımlanır: pornografi” (Kahraman, 2010: 7).

Kahraman (2010) pornografi ve erotizm ayrımını bu şekilde verirken her iki kavramın da ortak paydası olan “cinsellik”in pornografi ile olan güçlü ilişkisi üzerine yoğunlaşır. Cinsellik bireye ait olan “özel alan” içerisinde yer alır ve bunun teşhiri özel alan sınırının ihlali anlamına gelmektedir. Ve kesin bir biçimde dile getirebiliriz ki

cinsellik “beden”i birinci dereceden içine alan bir kavramdır. Kahraman’a göre bedenlerimiz herkesten çok bize aittir ve tam da bu sebeple beden, bizden başka herkesin, her topluluğun, her iktidarın, üzerinde müdahil olmaya çalıştığı bir alan olarak karşımıza çıkmaktadır.

Pornografi ve beden ilişkisinin önemine geçmeden önce Kahraman, aradaki bağı pornografi için öneminin altını çizdiği bir diğer kavram olan “arzu nesnesi” ile bize gösterir. “Arzu”nun durağan ve sınırsız bir kavram olduğunu belirtirken en önemli özelliğinin de çeşitliliği olduğunu belirtir. Dünya üzerinde ne kadar insan varsa o kadar farklı nesneye sahip arzu vardır. Ve bu kadar farklılığa sahip bir kavramın kontrolünün de sayısı ile doğru orantılı olarak zorlaştığını belirtir. Kahraman’a göre arzular, belli bir tarihe kadar dilediğince yaşanmış ancak modernite sonrası bir düzen arayışı içerisinde kontrol edilmeye çalışılmış ve rasyonel sınırlar içerisinde sokularak sınırlandırılmaya çalışılmıştır. Bu kontrolün sağlanması için de ahlak kavramı, bir değişken olarak kendine yer bulmuştur. Modernite için arzuların sınırsızlığı, artık toplumsal düzeni tehlikeye atan bir ahlaksızlık olarak görülmeye başlanmıştır. Tam da bu noktada pornografi “ahlaksızlık” özelliğini edinir Kahraman’a göre; çünkü erotizmin tersine pornografi hiçbir gizi barındırmadan cinsel arzuyu sınırsızca ortaya koymaktadır. Pornografinin bu sınırsızlığı kontrol edilmesi güç bir tehlikedir. Kahraman’a göre bu noktadan yola çıkarak pornografi tam olarak bir kontrol mekanizması haline alabilir; Foucault’un belirttiği (akt. Kahraman, 2010), arzunun karanlık nesnesi olan “beden” hapsedilmeden, kontrol edilmeden tehlikeli bir şekilde bürünebilir. Ancak bu bedenler “terbiye edilirse” bir kontrol altına alınabilir. Bu terbiye süreci artık tam olarak pornografinin anlamlarından biri haline gelebilir. Bir başka bakışa göre de pornografi, sınırsız sayıda olabilen arzuların nesneleştirilmesi, ticari bir meta haline getirilmesidir. İçeriğinin ve tüketicisinin belirlendiği, dolayısıyla da kontrol etme ve edilebilme imkânı sağlayan bir mekanizma haline alabilir. Ancak Kahraman, bu kontrol mekanizmasının gene de “ayıp”lanan bir arzu nesneleştirilmesi yaptığını, diğer arzu nesnelere farklı olarak “özel alan” a ait olduğu için ayrıştırılması gerektiğini de hatırlatır, çünkü en azından toplum için cinselliğin metalaştırıldığı pornografinin görselliğinin, televizyonlardaki diğer hazlara hitap eden arzu nesnelere gibi günlük yaşamın sıradan parçaları olmadığını belirtir. Hala tatmak isteyip de tadamadığımız yemekleri tanıtan televizyon programlarından farklı olarak cinsellik

ve pornografinin “gizli”lik ve “özel alan” niteliklerinin bu kavramları sıradanlaştırmada yaşadığımız zorluğun en temel iki sebebi olduğunu bize hatırlatır (Kahraman, 2010).

Kahraman pornografi ve erotizm arasındaki farktan yola çıkarak pornografinin metalaştırılması sürecini açıklarken farklı görüşler ise pornografi ve erotizm arasındaki farkı tam da bu metalaştırma sürecinden getirirler. Hatta bazı görüşler getirmiş oldukları açıklamaları yaparken, bu tezin temel aldığı feminist teorilerin en belirleyici noktası olan kadın ve nesneleştirilmesi sürecini temel bir faktör olarak kullanırlar.

Yasaklı Cinsellik’te (Kolektif, 2002) belirtildiği üzere, erotizmin sahiplendiği bir estetik kaygı olmasının yanında pornografiden en önemli farkı, tüketicisi olan seyirci üzerinde haz yaratmaktan çok hazzı gösterme eğilimidir. Oysa pornografide sürekli yinelenen cinsel içerikli sahneler apaçık olarak sergilenmekte ve tüm içerik sadece eylemin kendisi olmaktadır. Kasap (2005), sanatsal yönü ön plana çıkan erotizm ile pornografiyi ayırırken çok daha içeriksel bir bakış sergiler. Pornografinin, porno yapıtlardaki kişilerin cinsel olarak güçlerinin, cinsel organların büyüklüklerinin, cinsel tatminlerin çokluğunun, yani cinselliğe dair beceri ve olumlanabilecek her şeyin abartıldığı bir dünya olduğunu belirtir. Oysa sanatsal erotik materyallerde cinsel bir ustalık bulunmaz. Daha önce de belirttiğimiz gibi erotizmin ve pornografinin ortak nesnesi olan cinsellik, erotizmde hayatın normal akışı içerisinde var olan diğer eylemlerin yanında, onlar kadar zaman alan, onlar kadar önem derecesine sahip bir şekilde ve gerçek bir dünyanın içerdiği çıplaklık kadar resmedilir. Yani bir sıradanlık barındırır. Oysa pornografide bu cinselliğin özellikle ön plana çıkarıldığını, günlük yaşamın sıradan davranışlarının bu cinsellik yanında önemi yokmuşçasına büyük derecede abartılarak sunulduğunu görürüz. Cinsellik, pornografi içerisinde içeriğin ta kendisi hatta neredeyse sadece kendisi olmaktadır. Yani pornografi, amaç yönelimli ve tüketicilerini temel alarak bir içerik oluşturmaktadır. Erotizm de bunu önemseyebilir ancak tek belirleyicisi tüketicisinin istekleri değildir. Pornografinin tersine erotizm tüketicisini belirler (Kasap, 2005: 72-74). Kasap’ın belirttiği bu farkı göz önüne aldığımızda erotizmin, cinselliği sıradanlaştırarak genel bir alana çıkardığını, pornografinin ise seyircisini belirli bir amaca, belirli bir arayışa sürüklediği için, cinselliği tekrar Kahraman’ın belirttiği “özel alan” a hapsettiğini görürüz.

Pornografi ile erotizm arasındaki farklılara bakan teorilerin bazıları ise içerikteki özneler üzerine yoğunlaşmaktadırlar. Özneler arası “eşitsizlik” mesajı ve şiddet, pornografinin erotizmden temel farkları olarak düşünülmektedir. Buradaki eşitsizlik sadece ilk akla geldiği gibi cinsiyetçi eşitsizlikler de değildir. Cowan ve Campbell’in (1994) yaptığı bir araştırmaya göre, farklı ırklardan oyuncularını içeren materyaller incelenmiş ve ırklar arası cinsel ilişkide daha fazla saldırganlık olduğu görülmüştür, buna bağlı olarak da pornografinin betimleyici özellikleri arasına cinsel eşitsizlikten ayrı olarak ırkçılık da girmiştir.

Pornografi kavramını çoğunlukla çalışan feministler, erotizmle arasındaki bir diğer ve önemli farkı ön plana çıkarmışlardır. Ve hatta ortaya koydukları bilimsel araştırmaları da bu farkı temel alarak yürütmüşlerdir. Dworkin ve MacKinnon (1997) gibi feministler, her iki kavram arasında, daha önceki araştırmacılar gibi ortak bir kavram olarak cinselliği koyarken pornografinin erotizmden farkının kadına yönelik şiddet ve aşağılama içermesi olduğunu belirtmektedirler. Hatta bu fark ile erotizm feminist araştırmacı ve düşünürler için oldukça önemli bir kavram haline de gelmektedir. Çünkü erotizmin, yani şiddet ve aşağılamadan soyutlanmış bir cinselliğin kadının da güçlü olduğu bir alan olduğunu belirtirler. Cinsellik sadece erkekler için değil kadınlar için de var olan bir kavramdır. Dolayısıyla feministlerin gözünde, bu alanda eşit temellerdeki bir güç, kadını özgürleştiren bir noktada bulunmaktadır (Watson, 2007: 468-472). Bir kavram karmaşasının önüne geçmek bir yana, erotizm ile pornografi arasındaki farkı ortaya koymak tam da bu noktadan bu çalışmada özellikle önem kazanmaktadır. Çalışmanın teorik altyapısını oluşturan feminist kuramların, karşı oldukları pornografiyi; kadını ve kendi teorilerini güçlendirdiğini belirten erotizmden nerelerde farklılaştırdıklarını görmek bu feminist yaklaşımları da daha iyi anlamamızı sağlayacaktır. Feministlerin belirttiği pornografi-erotizm ayrımını, pornografi ile olan etkileşim ve teorilerinde ayrıntılı olarak ele alacağız.

1.2. Pornografi ile İlgili Yapılan Çalışmalar

Pornografi genel itibarıyla kadını nesneleştiren, bir arzu nesnesi haline sokmuş bir kavram olarak düşünülmektedir. Bu sebeple kendisine özellikle feminist bilim insanlarının araştırma alanlarında yer bulmuştur. Doğal olarak da pornografiyi anlamak için yapılan bu çalışmalar çoğunlukla cinsiyet ayrımlarıyla bağlantılı noktalardan hazırlanmışlardır. Ancak feministlerin daha ileride ayrıntılı olarak ele

alacağımız bölünmeleri ve farklı duruşları, dahası pornografinin kadınlar üzerinde var olduğunu iddia ettikleri farklı etkileri, çalışmaların ve bu çalışmaların yorumlanmalarının da farklılaşmalarına sebep olmuştur.

Literatürde, pornografiye yönelik tutumların araştırıldığı çok fazla araştırma bulunmamaktadır. Yapılan çalışmalar genellikle pornografik materyalin kullanım sıklığı ve bu kullanımın kadına yönelik şiddetle olan ilişkisi üzerinde yoğunlaşmaktadır. Diamond ve Dannemiller (1989) ile Frable, Johnson ve Kellman'ın (1997) yaptıkları çalışmalarda erkeklerin genel itibarıyla pornografik materyallere kadınlardan çok daha fazla ulaştıkları gözlenmiştir (akt. Tibbets ve Blankenship, 1999: 739). Flood ve Hamilton'ın (2003) Avustralya'da 16-17 yaşlarındaki 200 genç ile yaptıkları çalışmaya göre, erkeklerin %73'ü kadınların ise %11'i, pornografik materyalleri tüketmektedir. Bazı feminist çalışmacılar pornografik materyalin kullanım sıklığındaki bu yoğunluğun, erkeğin toplumdaki baskın rolünden ve kadınların daha kabullenici olmalarından kaynaklandığını belirtmektedirler. Wallmyr ve Welin (2006) gençlerin pornografik materyal tüketimini inceledikleri çalışmalarında, erkek katılımcıların %98.9'unun kadın katılımcıların ise %73.5'inin pornografik içerikli film izlediklerini bildirmişlerdir. Aynı çalışmada, erkek katılımcıların büyük kısmının (%48.8) cinsel olarak uyarılmak ve kendini tatmin etmek amacıyla, kadınların ise büyük oranının (%39.5) ise sadece meraktan pornografik materyali tükettikleri belirtilmiştir. Dolayısıyla kadın ve erkek arasındaki pornografik materyalin kullanım sıklığının farklılaşmasında materyalden beklentiler de belirleyici olmaktadır. Wallmyr ve Welin'e göre; erkeklerin cinsel ilişki, kadınların ise duygusal ilişki arayışında oldukları iddiası, pornografik materyalden beklentileri farklılaştırmakta, dolayısıyla da cinsiyetler arası pornografi tüketim davranışının sıklığının değişmesine sebep olmaktadır.

Herrman ve Border'ın (1983), Lottes'in (1993), Ritts ve Engbretson'un (1991), Sherkat ve Ellison'ın (1997) yapmış oldukları çalışmalara göre, dini inançlara bağlı ahlaki değerleri daha yüksek olan kişilerin pornografik materyalleri daha az tükettikleri belirtilmiştir (akt. Tibbets ve Blankenship, 1999). Ritts, Sherkat ve Ellison ile Wu ve McCaghy'nin yapmış oldukları çalışmalara göre eğitim seviyesi yüksek ve daha liberal politik görüşe sahip kesimlerde pornografik materyallere ulaşmanın daha normal ve bir "hak" olduğunun konuşulduğu görülmüştür (akt. Tibbets ve Blankenship, 1999). Dini değerleri yüksek olan, bunun kutsal kitaba ters düştüğünü

belirten kesim içerik olarak pornografik materyalden rahatsız olurken, liberal ve eğitim seviyesi yüksek kesimler herhangi bir materyale ulaşım hakkı üzerinden pornoya yönelik bir tutum sergilemektedirler. Burada önemli olan pornografiye yönelik tutumlarda farklı değerlerin belirleyici olmasıdır (Ritts ve Engbretson, 1991, akt. Tibbets ve Blankenship, 1999: 740).

Daha önce de bahsetmiş olduğumuz üzere pornografide algılanan eşitsizlik, kendisini sadece cinsiyet değişkeninde göstermez. Amoah'ın (1997, akt., Tibbets ve Blankenship., 1999: 740) çalışmasında siyahi kadınların pornografiden daha olumsuz etkilendiklerini gözlemlenmiştir. Buna getirilen açıklama ise siyahi kesime karşı tarih boyunca getirilen sınırlamalar sonucu siyahi erkeğin elde etme çabası içinde olduğu gücünü üstünde hâkimiyet kurabildiği siyahi kadına yansıtmış olmasıdır. Beyaz erkeğin "güç" hissini kırması sebebiyle siyahi erkekler, bu kaybettikleri gücü cinsel bir şiddetle birleştirerek siyahi kadınlar üzerinde elde etmişlerdir. Yani cinsiyetin yanında hiyerarşik olarak bakıldığında beyaz erkeğin en tepede, onu siyah erkeğin izlediği, ardından beyaz kadının ve en son siyah kadının geldiği bir sıralama gözlenmektedir. Ancak bu hiyerarşiye göre pornografi siyah erkeğe de beyaz kadına ulaşmak gibi bir açılım da sağlamaktadır. Bu sebeple de Amoah kadını küçük düşüren pornografinin siyahi erkekler tarafından daha çekici olduğunu ve benimsendiğini belirtmiştir. Kadın ne konumda olursa olsun pornografi içinde ezilmekte ve bir nesne gibi gözükmekte iken ırklarına göre hiyerarşik bir sıralamada da olsa erkek her zaman pornografinin güçlü öznesi olarak konumlandırılmıştır.

Polk ve Cowan'ın (1996, akt. Griffith, Hayworth, Adams, Mitchell, Hart, 2013) yaptığı bir araştırmaya göre; porno sektöründe çalışan kadınların, erkek porno oyuncularına göre bu sektöre zorla itildiğine ve işlerinden zevk almadıklarına daha çok inanılmaktadır. Hatta porno yıldızı kadınlar fahişelere göre daha olumlu algılanırken, başka mesleklerdeki kadınlara veya film yıldızlarına göre daha olumsuz algılanmaktadırlar. Amerika'da Griffith ve arkadaşlarının üniversite öğrencileri üzerinde yaptıkları çalışmada porno sektöründe çalışan kadınların erkeklere göre işlerinden daha az zevk aldıklarının düşünüldüğü, cinsel hastalık bulaşma oranlarının erkek porno oyuncularına nazaran daha yüksek olduğuna inanıldığı ve daha yüksek oranda korunmasız seks yaptıklarının algılandığı görülmektedir.

Strossen'in yayımladığı "Defending Pornography: Free Speech, Sex, and the Fight for Womens Rights" kitabındaki, kadınların ve kadın porno oyuncularının, porno sayesinde seksüel kişiliklerini daha özgürce yaşadıkları ve buna dair seçme hakkı kazandıkları fikrinden yola çıkarak, Evans-DeCicco ve Cowan (2001) yaptıkları çalışmada pornografiye yönelik tutumlar ile porno oyuncularına atfedilen özellikler arasındaki ilişkileri incelemişlerdir. Bu araştırmaya göre, pornografiye yönelik olumsuz tutuma sahip katılımcıların pornografi oyuncularına yönelik de olumsuz bir tutum sergiledikleri gözlenmektedir. Bir diğer bulgu da her iki cinsiyetin de araştırmada bakılan farklı değerlere göre bu sektörde çalışmayan insanlara göre daha olumsuz algılandıklarıdır. Ancak cinsiyet ayrımı noktasında kritik bir bulgu, erkek ve kadın oyuncuların bu sektöre itilme sebeplerine dair algılarda çıkmaktadır. Geçmişinde cinsel veya fiziki istismar olan veya evden kaçmış kadın porno oyuncularının erkeklere göre daha fazla olduğu düşünülmektedir. Yazarlar bu noktada, bu sektörde çalışmanın genel olarak bir seçim değil daha çok olumsuz olaylar sonucu ortaya çıkan bir durum olduğu algısının üstünde durmaktadırlar ve bu sektöre girmiş kadınların geçmişinde bu bakımdan erkeklere nazaran daha az seçme fırsatları olduğunun düşünüldüğünü belirtmektedirler. Bunu da, böyle bir sektöre girmenin kadınlar açısından çok daha fazla şeyin feda edilmesi anlamına geldiği şeklinde algılanmasıyla açıklamaktadırlar. Çünkü araştırmadaki bir diğer bulguya göre insanlar, bu sektörde çalışan erkeklerin bu işe girme sebeplerinin ekonomik olmasının yanında "iş memnuniyeti" olarak da görmektedirler. Yani katılımcılara göre erkekler için porno oyunculuğu aslında çekici bir iş alanı olarak algılanmaktadır. Ancak insanlar kadınların bu işi yapmalarının sebeplerini, ekonomik olmasının yanında bu alana zorla "itilmek" olarak da görmektedirler. Çalışma sonuçlarına göre pornografiye olumsuz olarak algılayan insanlar bu olumsuz algılarını porno oyuncularına da yüklemekte, hatta oyuncuların geçmişlerine dair (uyuşturucu bağımlılığı, aile içi istismar) olumsuz bir yaşam örgüsü de beklemektedirler. Genel itibarıyla sektörün, erkekler açısından daha cazip olduğunun düşünülmesinin yanında kadınlar açısından çok daha zor bir alan olduğu kabul edilmektedir.

Evans-DeCicco ve Cowan'ın bu çalışmasında kritik önemi olan bir bulgu da erkek ve kadınların; erkek ve kadın porno oyuncularına dair tutumlarındaki farklılıklardır. Erkek katılımcılar, kadın ve erkek porno oyuncularına dair benzer tutumlar gösterirken kadın katılımcılar erkek porno oyuncularına kadın porno

oyuncularından çok daha olumlu bir tutum sergilemektedirler. Araştırmacılar bunun, kadın katılımcıların kendi hemcins porno oyuncularından beklenen aşırı ve sapkın hareketlerin sosyal olarak da kadınlardan istenebilecek olmasından, yani toplumdaki kadınlara yansıtılabilecek olmasından kaynaklı endişelerinden olabileceğini belirtmektedirler. Yani kadın katılımcılar tarafından kadın porno oyuncuları aşırı hareketleri normalleştirerek toplum içerisindeki kadınları tehlikeye atıyor gibi algılanmaktadır. Bu açıklamada bahsedilen aşırı hareketler aslında erkekleri değil kadınları rahatsız eden davranışlar olarak görülmektedir. Bu da bir bakıma pornografinin erkek temelli bir alan olduğunu varsayımını doğrulamaktadır. Porno tüketicisi erkekler içerik olarak memnun gözükürken kadınlar bu içerikten daha çok rahatsız olmaktadır. Yazarlara göre erkekler, porno materyalindeki benzetmelerden korkmamaktadırlar çünkü zaten genel olarak erkeklerin davranışlarının pornografi içeriğindeki erkeklerin davranışlarından çok da sapmadığını belirtmektedirler. Tam da bu noktada pornografinin en kritik ögesi olan cinselliği de düşündüğümüz zaman, iki farklı cinsiyetin cinsellikten beklentileri önem kazanmaktadır. Araştırmacılara göre önemli olan, cinselliğin ve yaşanış şekillerinin varlığının normalleştirilmesinin yanında bu normalleştirilmenin bir cinsiyetten beklenen cinsellik olarak genelleşmesinin bireylerin yaşantıları açısından tehlikeli olabileceğinin unutulmaması gerekliliğidir.

Yazarlara göre, araştırmada bulunan, kadın oyuncuların erkek oyunculara göre daha olumsuz algılanmasının bir başka sebebi de genel itibarıyla kadınların erkeklere göre daha olumlu algılanıyor olmasıdır. Yazarlar, erkeklere göre çok daha olumlu bir algılanma oranına sahip olan kadınların böyle bir iş sebebiyle buldukları konumdan çok daha düşük bir seviyeye düştüklerini, dolayısıyla düşmüş oldukları uçurumun çok daha büyük olduğunu belirtmektedirler. Erkeklerin ise zaten o kadar yüksek bir algılanışa sahip olmadıkları için olumsuz anlam yüklenen bir işte çalışmaları sonucu çok da büyük bir fark yaratmadıkları belirtilmektedir. Araştırmacılar bu durumu Zilbergerd'in "The New Sexuality" kitabındaki "kontrol edilemeyen libido" ile açıklamaktadırlar. Günümüzde de çokça kullanılan bir argüman olarak karşımıza çıkan "kontrol edilemeyen libido" kavramı; erkekleri, cinselliklerini kontrol etme noktasındaki acizlikleri üzerinden konumlandırmakta ve erkeklerden beklenen ideallerin düşük olmasında rol oynamaktadır. Ancak bu şekilde, erkeklere yönelik beklentileri düşürürken kadınların çok daha kontrollü olduğunu göstererek bir bakıma kadınlara ve onlardan beklenen

rollere çok daha büyük bir yük katmaktadır. Araştırmada bahsedilen kadın porno oyuncularının daha olumsuz algılanmasının sebebinin de tam olarak kadınlara yüklenen bu büyük ideal olduğu belirtilmektedir. Kadınlar çok daha kontrollü ve porno filmlerdeki sapkın davranışlardan uzak durması gereken bir cinsiyet rolünde iken bunu gerçekleştiremeyen kadın porno oyuncuları çok daha kötü olarak algılanmaktadırlar (Evans-DeCicco ve Cowan, 2001).

Yukarıda yapılan tüm bu çalışmalara baktığımızda, gerçekten de pornografinin kadınlarla olan olumsuz bir ilişkisi olduğunu görmekteyiz. Pornoya yönelik bakışlar veya pornografi oyuncularına yüklenen anlamlarda erkeklerin daha olumlu veya tarafsız görülmesinin karşısında kadın oyuncuların çok daha olumsuz algılandığını, bununla beraber kadınların pornoya yönelik tutumlarında da erkeklere göre çok daha olumsuz duruş sergilemiş olduklarını da göz önüne alırsak, pornografinin içeriğinde kadın cinsiyetiyle bağdaşmayan bir takım ilişkiler olduğunu görebiliriz.

Johansson ve Hammerson'ın 2001 tarihinde İsveçli gençlerle yaptıkları, gençlerin cinsellik ile olan ilişkilerine yönelik bir alan çalışmasında pornografiyle ilgili soruların yanında doğrudan pornografiye ilişkin tutumlarla ilgili 2 soru sorulmuştur. Bu çalışma, pornografiye yönelik tutumları ölçen spesifikleştirilmiş bir "porno tutum ölçeği" kullanılmamış olmasına rağmen alanda doğrudan pornografiye yönelik tutumları ölçen ilk çalışma olarak önemlidir. Yazarlar, 2007 senesinde bu çalışmanın içeriğinde bulunan pornografiye ilişkili bulguları ayrıca makaleleştirmişlerdir. Erkeklerin %77,4'ü ve kadınların da %28,4'ü pornoya yönelik olumlu bir tutum içerisinde olduklarını belirtmişlerdir. Araştırmacılar çalışmanın sonucunda 3 grupta yapmışlardır. İlk grup, "porno düşkünleri" olarak isimlendirilmiştir. Bu gruba giren katılımcılar, pornoya yönelik daha olumlu tutum beslemelerinin yanında pornonun aşağılayıcı ve küçük düşürücü olmadığını belirtmektedirler. Bu grupta, erkek katılımcıların sayısının kadın katılımcılara göre oldukça yüksek olduğu görülmüştür. "Kararsızlar" olarak nitelendirilen ikinci gruptaki katılımcıların pornografiye yönelik tutumlarının olumlu olmasının yanında katılımcılar, pornografinin bir "aşağılama"yı da barındırdığını belirtmektedirler. Bu gruptaki erkek katılımcıların sayısı da bir önceki grupta olduğu kadar olmasa da kadın katılımcılardan fazladır. "Porno karşıtları" olarak isimlendirilen son grup ise pornografinin aşağılayıcı ve küçük düşürücü olduğunu düşünmekte, bu sebeple de pornoya yönelik içeriksel bir sınırlamanın gerekliliğinden yana tutum

sergilemektedirler. Kadınların büyük bir çoğunluğu bu grupta yer alırken erkeklerin az da olsa bir kısmı bu grupta bulunmaktadır. Bu çalışmadaki veriler diğer çalışmaların verileri ile tutarlılık göstermektedir. Ancak ilk kez bir çalışma bir davranışın yapılma sıklığından bağımsız olarak, doğrudan pornoya yönelik tutumu ölçerek bu konuda cinsiyetler arası bir fark olduğunu ortaya koymaktadır (Johansson ve Hammaren, 2007: 61-62).

Bu çalışmada kritik önemi olan bir başka bulgu daha bulunmaktadır; "kadınların da erkekler kadar porno izleme hakkı vardır" araştırma cümlesi, içerikten bağımsız olarak bir materyale ulaşma ve bunu tüketme hakkına dair cinsiyetler arası bir fark olup olmadığını görmek amacıyla ankete eklenmiştir. Bu soruya verilen cevaplara bakıldığında kadınların pornografik içerikli materyale yönelik olumsuz tutum sergilemelerinin bu materyallere ulaşma hakkına dair görüşlerini etkilemediği görülmektedir. Bulgulara göre hem erkek hem de kadın katılımcıların büyük oranı her iki cinsiyetin de porno izleme hakkına eşit derecede sahip olduğunu belirtmektedirler. Bu bulgu şu açıdan önemlidir; porno sadece erkekler için var olan bir materyal değildir, kadınlar da erkekler gibi porno izleyebilirler. Ancak önceki bulgulardaki, kadınların pornoya yönelik olumsuz tutumları bu bulguyla çelişiyor gibi gözükmemektedir. Bu da içeriksel bir fark ile açıklanabilir. Porno; işlevsel, yani genel kullanım itibarıyla değil de içerik itibarıyla kadınları aşağılayan bir materyal olarak düşünülüyor olabilir (Johansson ve Hammaren, 2007: 62).

O'Reilly, Knox ve Zusman'ın (2007), pornoya yönelik davranış ve tutumları inceledikleri bir diğer çalışmada da beklenildiği gibi erkeklerin kadınlara göre çok daha yüksek oranda, porno izlenmesini onayladıkları gözlenmiştir. Bu çalışmayı önemli kılan ise, katılımcıların partnerlerinin porno materyalindeki kişiyi hayal edip etmemelerinin pornoya yönelik bakışlarında belirleyici olup olmadığını ölçmeleri olmuştur. Böyle bir soruya erkek katılımcıların %72,8'i, böyle bir durumu sorun olarak görmediklerini belirtecek şekilde cevap vermişlerdir. Ancak kadınların erkeklere göre çok daha düşük bir oranının, %32,8'inin bu durumu normal karşıladığı görülmüştür. Daha sonra yapılan görüşmelerde, bu sorudaki böyle bir durumdan rahatsız olduğunu söyleyen kadın bir katılımcı bu durumu şu şekilde açıklamıştır; "internette gerçek bir metresi olmayabilir ancak bu şekilde pornonun onun metresi olduğunu düşünürüm. Ve oradaki neredeyse mükemmel yakın kadın karşısında kendimi yetersiz hissedirim." Araştırmacılar bu kadının, eşinin porno

izlemesinden rahatsız olduğunu ve pornonun mükemmelleştirilmiş kadınlarıyla yarışamayacağını düşündüğünü belirtmektedirler. Bu bulguyu önemli kılan durum, pornografi ile yapılan çalışmaların kendilerine temel olarak almış oldukları feminist teorilerin açıklamalarından farklı sebepler sunması olmuştur. İleride daha ayrıntılı göreceğimiz üzere, feminist teoriler pornografiyi sadece kadını aşağılaması noktasından ele almışlardır. Ancak burada da görüldüğü üzere katılımcı kadınlar pornografiye karşı sadece içerikte bulunduğu iddia edilen kadına yönelik şiddet temelli bir tutum geliştirmemektedirler. Bunun yanında, pornografinin pratik işlevlerinden kaynaklı özellikle kendi ilişkileri açısından algıladıkları tehditleri de göz önünde bulundurmaktadırlar. Araştırmacıların bu çalışmada katılımcılardan derecelendirmelerini istedikleri bir başka soru da; “Kadınların pornografiye karşı olmalarının sebebi, onu kendilerine karşı bir tehdit gibi algılamalarıdır.” cümlesidir. Bu soruya kadınlar erkeklerle karşılaştırıldığında oldukça yüksek puanlar vermişlerdir. Araştırmacılar bunu da Schneider’in (2000) eşi seks bağımlısı olan 91 kadınla yaptığı görüşmelerden yola çıkarak cevaplar ve şu iki örneği sunarlar; “Porno ve mastürbasyonu benimle ilişkiden daha önemli bir yere koymuştu, kendimi aşağılanmış hissettim, onun için yeterince iyi olmadığımı ve ihanet edilmiş olduğumu hissettim.” “Sürekli porno izliyor olması bana kendimi yalnız hissettiriyor, reddedilmiş ve daha önemsiz olduğumu hissediyorum.” Araştırmadaki bu soru da tartışmış olduğumuz diğer soru gibi bizi “içeriksel şiddet” açıklamasına karşı kadınlar ve pornografi ilişkisi içindeki “işlevsel” sonuçların üzerinde düşünmeye götürmektedir (O’Reilly, Knox ve Zusman, 2007).

2012 senesinde Stewart ve Szymanski tarafından yapılan benzer bir çalışma da, O’Reilly ve arkadaşlarının çalışmasından çok da farklı bulguların çıktığı görülmektedir. Bu çalışmaya göre sevgilileri porno izleyen kadınların özsaygılarının çok daha düşük, ilişki kalitelerinin kötü olduğu gözlemlenmiştir. Bunun yanında cinsel tatminlerinin de oldukça düşük olduğu belirlenmiştir. Bu da bizi pornonun ilişkiler içerisindeki önemine getirmektedir. Porno ve ikili ilişkiler arasında bir bağ olduğunu görmemize rağmen pornonun mu ilişkilerdeki bu sonuçlara yol açtığı yoksa aslında ilişkilerdeki tatminsizliklerin mi porno izleme sıklığını arttırdığı noktasında yeni çalışmalar yapılmadan bir sonuca varamamaktayız (Stewart ve Szymanski, 2012).

Pornografinin, evli veya beraber yaşamakta olan çiftlerin ilişkileri üzerindeki etkilerini inceleyen bir başka çalışma da, erkeğin porno izlemesinin hem kadın hem de erkeklerin cinsel tatminlerinin düşüklüğü ile bir ilişki içerisinde olduğunu ortaya koymaktadır. Ancak bunun tersine kadınların porno izlemesinin de kadınlardaki yüksek cinsel tatminle ilişki içerisinde olduğu gözlenmiştir. Buna bağlı olarak kadınlarda porno izlemenin, öğretici bir sebep ve hatta ilişkileri daha tatmin edici boyuta sokan bir neden gibi düşünebiliriz. Ancak erkeklerde ise bu bir sebepten öte, çok da yolunda olmayan bir ilişki ve cinsel hayatın sonucu gibi görülebilmektedir (Poulsen, Busby ve Galovan, 2013).

Benzer bir çalışmada, çiftler içinde erkeklerin porno izlemesi cinsel birliktelik sayısını düşürürken kadınların izlemesinin bu sayıyı arttırdığı gözlenmiştir. Araştırmacılar, bunu porno izlemenin erkekler için genelde tek kişilik, kadınlar içinse çift olarak yapılan bir eylem olmasıyla açıklamaktadırlar. Çiftlerin beraber porno izlemelerinin, cinsel bir paylaşım, cinselliğe dair ortak tecrübeler edinme ve çiftlerin birlikte kendilerini tanımaları sonuçlarını doğurduğunu belirtmektedirler. Araştırmacıların, burada özellikle altını çizdikleri nokta ise kadınların bunu bir solo davranış olarak değil de çift olarak yapmalarını talep ediyor olduklarıdır. Çünkü erkeklerin porno izlemesi tat almayıp uzaklaştıkları bir cinsel hayatın sonucu gibi düşünülürken kadınların porno izlemesi ortak yapılan bir davranış ve çiftlerin birbirlerine yakınlaşmalarını sağlayan bir cinsel hayatın da sebebi gibi gözükmektedir. Bu çalışmada önemli bir diğer bulgu da cinsiyetlere göre pornonun içeriğinin de değişiyor olmasıdır. Erkekler konudan yoksun, sade cinselliğin sunumlarının olduğu pornografik materyalleri tercih ederken kadınlar belirli bir konuya göre ilerleyen pornoları tercih etmektedirler. Aynı zamanda çiftler, beraber porno izlerlerken her iki cinsiyetin de birbiri üzerinde hâkimiyeti olmayan ve şiddet barındırmayan filmleri tercih etmektedirler (Bridges ve Morokoff, 2011). Bu çalışma, kadın ve erkeklerin pornografiye bakışlarındaki farklılıkları çalışan diğer araştırmaların yanında kadın ve erkeğin porno tüketim davranışlarının farklı sebep ve sonuçlarını gösterdiği için önem teşkil etmektedir. Bu, aynı zamanda farklı cinsiyetlerin pornoya yönelik farklı tutumlarının, ortaya çıkardıkları davranış biçimleri ve bunun sonucunda da ilişkileri ne şekilde etkiledikleri hakkında da ayrıntılı olarak düşünmemiz gerektiğini bize göstermektedir. Ayrıca çiftlerin beraberlerken daha şiddet içermeyen ve bir güç ilişkisinin olmadığı porno filmler izliyor olmaları, kadınların eşitlik arayışlarının pornografiye yönelik genel tutumlarını etkilemek

zorunda olmadığını sadece içeriksel kaygılarını belirliyor olabileceğini de bize hatırlatmaktadır. Bu sonucun ileride ayrıntılı bahsedeceğimiz gibi, bazı feministlerin porno kavramına yükledikleri –şiddet ve aşağılama barındırma zorunluluğu- anlamla da tutarlı olduğu görülmektedir.

Pornografi karşıtı ve pornografi taraftarı feministlerin kadınların porno tüketim sürecindeki karışık ilişkileri açıklamada yetersiz kaldığını iddia eden Parvez (2006), kadınların pornografi tüketimindeki sebepleri ve karşılaştıkları çelişkileri görmek amacıyla 30 kadın ile görüşmeler yapmıştır. Elde ettiği bulgulara göre katılımcı kadınların pornografik görsellikten haz duymalarına rağmen ara sıra zıt duygular hissettikleri ve rahatsızlık duyduklarını belirtmiştir. Araştırmaya göre, kişisel uyarılma noktasında haz almalarının yanında, belirttikleri rahatsızlıkların iki temel sebebi olduğu görülmüştür. Birincisi cinsel şiddete dair yaşadıkları bireysel tecrübelerdir. Bu tip geçmiş yaşantılar ve cinsellikle eşleştirilen olumsuz, özellikle şiddet temelli yaşantılar kadınları haz aldıkları pornografiye dair çelişkili duygular yaşamalarına sebep olmaktadır. Kadın katılımcıların içine düştükleri çelişkiyi açıklayan ikinci sebep ise filmlerdeki kadın oyuncuların gerçekmiş gibi gözükken şehvet ve hazlarına dair şüpheleridir. Parvez, buradan yola çıkarak, kadın porno tüketicilerinin porno oyuncularına dair düşüncelerinin pornografiyi nasıl deneyimlediklerinde etkisi olduğunu söyler. Ancak burada gene bireysel yaşantılarının, kendi deneyimlerinin sonucunda kadın porno oyuncularının tecrübelerine sübjektif bir biçimde bakıyor olduklarını da hatırlatır (Parvez, 2006). Bu makaleden yola çıkarak pornografinin şiddet içerikli yönünden ve özellikle ikili ilişkiler içerisindeki işlevinden bağımsız olarak kadınlarda özellikle cinselliğe dair geçmiş yaşantıların da pornografiye bakışı belirleyen etkenlerden biri olduğunu söyleyebiliriz.

Porno ve kadına yönelik şiddet ilişkilerinin incelendiği birçok çalışma yapılmıştır. Ancak bunların arasında Corne, Briere ve Esses'in 1992'de Allen, Emmers ve arkadaşlarının 1995'te yapmış oldukları benzer çalışmalar özellikle tecavüz mitini porno konusu içerisinde ele alması yönünden önemlidir. Tecavüz miti, tecavüze uğrayan kişinin aslında bu tecavüzdten hoşlandığı varsayımdır. Yapılan bu araştırmalara göre erkeklerin pornografik materyali tüketme sıklığı tecavüz mitini kabul etmesiyle doğru orantılı gibi gözükmektedir. Malamuth ve Check'in 1981'de yapmış olduğu tecavüz senaryoları üstüne kurulu deneylerde, hikâyedeki tecavüz suçunu işleyen kişinin ceza almaktan kurtulduğu durumlarda erkeklerin büyük

kısınınin tecavüzcü gibi davranma olasılıklarının daha yüksek olduğu görülmüştür. Bu çalışmanın benzerini 2000'de tekrarlayan ve deneklerine deney öncesi porno izleten Malamuth, bu rakamların porno izlemiş deneklerde, özellikle de şiddet içeren porno filmleri izleyen deneklerde çok daha yüksek olduğunu bulmuştur (akt. Purcell, 2012: 8).

Porno ve kadına yönelik şiddet ilişkisinin yapıldığı farklı çalışmalarda farklı sonuçlar bulunmaktadır. Ancak pornonun etkilerinin şiddet ile ilişkilendirilmesi amacına yönelik araştırmalar dışında da çalışmalar yapılmıştır. Özellikle Amerika'da pornografiye, gençlerin cinselliği öğrendiği bir materyal olarak da bakılmaktadır. İsveç'te yapılmış bir çalışmaya göre, pornonun İsveçli kadınların cinsel davranışları üzerinde belirleyici rolü olduğu görülmektedir. Özellikle cinsel birleşmenin bazı türlerinin (anal, oral, vs) porno izleyen kadınların cinsel hayatlarında çok daha fazla olduğu belirtilmektedir. Araştırmacılar bu durumun sebebini iki şekilde açıklamaktadırlar. Birinci sebep; kadınların görüp öğrendikleri bu cinsel davranışları talep edebilmeleri olarak koyulmaktadır. İkinci açıklamaya göre ise sebebin bu davranışları talep eden erkeklerin eşlerinin artık bu cinsel davranışları daha normal görmeleri olabileceği söylenmektedir (Rogala ve Tydén, 2003). Bu da doğal olarak tartışmayı kadınlardan beklenen cinsel davranış ve rollere getirmektedir ki her iki açıklama da mümkün olabilir gibi gözükmektedir. İlk açıklama kadınların cinsellikten erkekler gibi zevk alabileceklerini ve cinselliğin sadece erkekler için değil de kadınlar için de olduğunu vurgularken ikinci açıklama kadınları cinsellik içerisinde daha edilgen ve erkeği merkez alan bir noktaya koymaktadır. Her iki açıklamanın farklılaşan noktası aslında cinselliğin kimin için olup olmadığı ile ilgili gibi gözükmektedir. Ve pornografinin kadınlara, erkeklerin kadınlardan beklediği cinsel rollere girmeleri noktasında bir açılım sağladığı kabul edilirse bu, pornografinin kadına yönelik şiddetin önemli bir materyali haline geldiğini söylememiz için yeterli olabilir. Çünkü bu bakış açısı ile kadını, cinselliğini kendisi için değil de erkek için yaşayan bir konuma oturtmuş oluruz.

Pornografi ile ilgili yapılan çalışmalar kullanım sıklığının dışında cinsiyetler arası farklılıklar noktasından ele alındığında, kadını merkeze alan bir çalışma alanı olarak gözükmektedir. Bunun sebebi de pornonun barındırmış olduğu cinselliği, erkeğin tüketimi amacıyla kadını nesneleştirerek yaptığının düşünülüyor olmasıdır. Kadınların ezilmesi tarihsel olarak kişinin bedeni ile ilişkilendirilmiştir. Özellikle

üreme yönü kadının toplumdaki yeri açısından önemli bir belirleyici olmuştur. Adet görme, gebelik, emzirme ve doğurma yetilerinin bir denetim dışında olması, kadının biyolojik olarak aşağı bir konumda görülmesine yol açmıştır. Hatta histeri kelimesi yunanca “rahim” anlamındaki “hysteria”dan gelmektedir. Bu sebeple özellikle feminist teoriler kadınların hak arayışının, bedenlerinin özgürleşmesinden ve hatta bedenleriyle barışılmasından geçtiğini belirtmektedirler. Bu sebeple kadın bedeninin bir zevk materyali olarak algılanması pornografiye yönelik en büyük eleştirilerin feminist teorilerden gelmesine neden olmuştur (Berktaş, 2009: 58-59). Tabii ki temelini feminist yaklaşımlardan alan bu eleştirelilik doğal olarak, yapılan çalışmaları da pornonun anlaşılmasından önce pornonun kadınlar üzerindeki özellikle olumsuz etkileri üzerinde yoğunlaşmaya yöneltmiştir. Ben de bu sebeple porno ve toplumsal cinsiyet rolleri arasındaki ilişkileri incelerken cinsiyet farklılıkları noktasında kendi varlığını inşa etmiş olan feminist teorileri irdeleyecek ve çalışmamın temel oluşturacağım.

1.3. Feminizm ve Pornografi

Pornografinin, cinsiyet ayrımcılığını temel alan feminist teori içerisinde çok da tekdüze bir şekilde ele alındığını söylememiz zordur. Daha önce de görmüş olduğumuz gibi pornografi, incelendiğinde hem bir sebep hem de sonuç olarak çok fazla karmaşık değişkeni bünyesinde barındıran bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu durum doğal olarak pornografiye dair feminist bakışları da etkilemiş, bir birlerinden bağımsız ve birbirlerine karşıt yaklaşımlar üretmeleri sonucunu doğurmuştur. Pornoya dair bu farklı yaklaşımları görmeden önce feminist teorileri ve birbirlerinden ayrımlarını görmekte fayda vardır. Bu teoriler temel konuları olan toplum içerisindeki cinsiyet ayrımlarının nedensel farklılıkları üzerinden birbirlerinden farklılaşmışlardır. Ancak unutulmamalıdır ki incelediği konuya göre feminizm pornografide olduğu gibi bunlardan farklı gruplara da ayrılabilir. Aşağıdaki gruplandırmayı, nedensel ayrışmanın temel bir farklılık olması ve bundan sonra gelen tüm gruplandırmaların da aslında bu nedensel fark üzerinden özelleşmesi sebebiyle vermeyi doğru buluyorum.

1.3.1. Marksist Feminizm:

Marksist feminizm var olan kadın erkek eşitsizliğinin sebebinin kapitalist üretim sistemi ile ilişkili olduğu varsayımını temel almaktadır. Temellerini Marks ve Engels'in görüşlerinden alan Marksist feminizm; kapitalist düzen içerisinde, üretim ilişkilerinin yoğunlaştığı ev dışındaki hayatın erkeğin ekonomik gücü elde etmesine yol açtığını ve kadının özgürleşmesinin, ancak ve ancak ev işlerinden kopup toplumsal alandaki üretim ilişkilerine karışmasıyla mümkün olduğunu belirtir (İmançer, 2002). Marksist feministler, üretim ilişkilerinde kadınların ücretsiz emeğinin önemini vurgularlar. Onlara göre bu vurgunun iki yönü bulunmaktadır. Birincisi, çalışıp para kazanan erkek işçinin günlük ihtiyaçlarını karşılamak ve bu işlerde ortaya çıkardıkları emek karşılığında da herhangi bir ücret almamaktır. İkincisi ise, çalışacak erkeklerin dünyaya getirilmesi, yani yeni kuşak çalışanların oluşturulmasıdır. Bunlar Marksist feministlere göre kadınların hiçbir ücret ödenmeden çalışma alanlarında kendilerini var ettikleri noktalar olarak görülmektedir. Kapitalist sistemdeki üretim ilişkilerinin devamı için erkeklerin çalışması kadar kadınların çalışan erkek kesimin yaşamsal şartlarının düzenlenmesi için verdikleri emek de kritik öneme sahiptir. Bu sebeple de Marksist feministlere göre cinsiyet eşitsizliğindeki nedensel temel sorun erkekler değil, kapitalizmdir. Kadınların eşitlik ve özgürlükleri için kapitalist sistemi ve üretim ilişkilerini temel hedef olarak almaları gerektiğini belirtirler. Marksist feministlerin yoğunlaştıkları araştırma konuları da bu bakıştan yola çıkarak, kadınların neden evlendikleri, evlilikler içerisinde kadınların yerlerinin ne olduğu, iş kadınları ve adamlarının kendi kimliklerini, kişiliklerini iş ve kariyerleriyle neden ve nasıl var ettikleridir. Bu konularda ortaya çıkan nedenleri ve sonuçları ortaya koyup buralardaki sorunlara eşitlikçi çözümler üretebilmenin cinsiyet ayrımını ortadan kaldırmanın da en temel yolu olacağını belirtirler (Burr, 2002).

1.3.2. Liberal Feminizm:

İlk liberal feministlerden olan Mary Wollstonecraft'ın İnsan Hakları Bildirgesi'ni temel alarak yazdığı Kadın Haklarının Savunması (1792, akt. Demir, 1997), ilk temel feminist metin olarak geçmektedir. Wollstonecraft, cinsiyet eşitliğini, kadınların erkeklerle her alanda eşit hak ve fırsata sahip olmanın, doğumlarından gelen doğal bir hak olmasından yola çıkarak savunur. Ona göre zihinsel kapasite, insanları ve diğer canlıları birbirinden ayıran en temel özelliktir ve bu özellik açısından cinsiyetler arası bir fark yoktur. Dolayısıyla cinsiyetler arası bir farklılaştırmanın değil de ortak bir insan doğasının üzerinde durulmalıdır (Demir, 1997). Buradan yola çıkarak, liberal feministler, toplum içerisindeki cinsiyet eşitsizliğinin sosyal olarak sonradan öğrenmeler sayesinde olduğunu belirtmektedirler. Bu eşitsizliğin gerçek birer süreç ve sonuç olduğunu kabul ederler ancak zorunlu ve kaçınılmaz olduğu fikrine şiddetle karşı çıkarlar. Erkek ve kız çocuklarının doğduklarında birçok beceriyi edinme noktasında eşit potansiyellere sahip olduklarını ancak sonradan bu becerilerin özellikle toplumsal cinsiyet rolleri sayesinde erkek ve kadınlar olarak ayrışmaları sonucu öğrenildiklerinin veya öğrenilmediklerinin altını çizerler. Kadın ve erkekler arasında doğuştan bir ayrım yoktur, bunu toplumlar kendileri yaratmış ve sonrasında buna uyum sağlamışlardır. Dolayısıyla da var olan cinsiyet eşitsizliğinin tek çözümünün, toplumdaki öğrenmelerimizi ve bunlar sonucunda edindiğimiz tutumlarımızı, yeniden daha eşitlikçi bir şekilde düzenlememiz olduğunu belirtirler (Burr, 2002).

1.3.3. Radikal Feminizm:

Radikal feministler teorilerinin merkezine ataerkilliği koyarlar ve ataerkil baskıcılığın toplumun her yanına sinmiş olduğundan bahsederler. Firestone'un Cinsiyet Diyalektiği isimli eseri radikal feminizmin ilk yazılı kaynaklarından olarak görülebilir (1971, akt. Demir, 1997). Firestone, insanlar arasındaki en temel çatışmanın cinsiyet çatışması olduğunu belirtir. Kadınların, toplumun kendilerine dayattığı cinsiyet rollerinden kurtulup ataerkilliğin getirdiği bu dayatmalara karşı cinsiyetlerini temel taş olarak alarak mücadele etmelidirler (Demir, 1997). Radikal feministler, toplum içerisinde, dengesiz paylaşılan rollerin sadece iş ilişkileri ile sınırlı olmadığını, özel hayat ve ikili ilişkilerde de ataerkil yapının belirleyici olduğunu

belirtirler. Hatta kadının aile içindeki konumlarından çocuklarıyla olan ilişkilerine, cinsel ilişkilerdeki tacizlere kadar tüm ilişki ağının bu ataerkillik temelinde belirlendiği görüşünü savunurlar. “Kişisel olan politiktir” sözü radikal feministler ile yükselen bir deyiş haline gelmiştir. Çünkü politik bir kavram olan cinsiyet eşitsizliğinin sadece toplumsal alanda, iş ilişkilerinde veya ücretlerde değil en küçük bireysel ilişkide bile var olduğunun altını çizmişlerdir (Burr, 2002).

1.3.4. Sosyalist Feminizm:

Sosyalist feministler, ne Marksist feministlerin savunduğu gibi kapitalizmin ne de radikal feministlerin hedef seçtiği ataerkil yapının tek başına cinsiyet eşitsizliğini açıklamada yeterli olduğunu söylerler. Sosyalist feministlere göre Marksist feminizm kadının sadece ekonomik boyutuyla sömürülmesini açıklayabilmektedir. Radikal feminizm ise, çok daha geniş bir alan sunmasına rağmen bu alan içerisindeki neden-sonuç ilişkilerini ataerkil düzen ile açıklamakta yetersiz kalmaktadır. Dolayısıyla, sosyalist feministler tarafından ortaya atılan, “kapitalist ataerkillik” kavramı her iki feminizm türünün temel varsayımlarını içine alarak, bir etkileşim halinde kadınlar üzerindeki baskıyı açıklamak için kullanılabilir (Berktaş, 2011). Sosyalist feministler, her iki teorinin de temel aldıkları yapıların, ekonominin ve cinsiyet ilişkilerinin birbirleriyle etkileşimsel bir süreçte olduklarını, her ikisinin birlikte bu etkileşimsel süreç sonucu cinsiyet eşitsizliğini var ettiğini ve dahası bu eşitsizlik noktasında kendilerine ait yönlerinin de olduğunu belirtmektedirler. Ataerkil yapının zaman ve kültürden aşkın olduğunu hatırlatır bu sebeple de ataerkilliğin kapitalizmden önce var olduğunun altını çizerler. Ancak bu cinsiyet eşitsizliğindeki kapitalist sistemin önemini ortadan kaldırmaz. Kapitalizmin gelişimi ile de ataerkilliğin farklı boyutlar kazandığını ve bunun da cinsiyet eşitsizliğindeki öneminin de yeni yöntemlerle güçlenmesine yol açtığını belirtirler. Ataerkil yapının ekonomiyi, ekonominin de ataerkilliği yeniden inşa etmesinin de cinsiyet eşitsizliğindeki etkilerinin karşılıklı bir etkileşim sonucu olduğunu ve bu sebeple de bu faktörlerin sadece tek başlarına değil birlikte ayrıntılı bir şekilde ele alınmanın önemli olduğunun altını çizerler. Çünkü birlikte gidebilen bu iki faktörün her zaman yan yana olmadıklarının da bilincinde olmamız gerektiğini belirtirler. Bu duruma örnek de, kapitalizmin ucuz iş gücü için kadını iş hayatına çekmeye çalışmasının karşısında ataerkilliğin de kadını erkeğe hizmet edecek bir konumda eve bağlama çabasıdır.

Sosyalist feministlere göre cinsiyet ayrımlarının ortadan kalkmasının tek yolu da bu iki faktörü birlikte olduğu gibi tek tek de ayrıntılı bir biçimde ele almaktır (Burr, 2002).

1.3.5. Siyahi Feminizm:

Siyah feministler, kadınların gördüğü baskının sadece sınıfsal ve ataerkil anlayış temelinde olmadığını, bundan başka birçok sebebin toplumsal ilişkilerin karışık yapısını etkileyebilecek olduğunun unutulmaması gerekliliğinden yola çıkarak, etnik yargıların da bir değişken olduğunu teorilerine taşımışlardır. Genel hatları itibarıyla, feminizmin beyaz ve orta sınıf kadının sorunsallaştırılmasıyla geliştiğini ancak feminizmin artık bu sınırlamalara hapsolmeden sorunları ele alması gerektiğini belirtirler. Cinsiyetçilik, diğer birçok sebebin yanında etnik yapıyla da kendini var eden bir sorunsaldır. Irkçılığın temel bir değişken olduğunu düşünerek siyah kadının hayatın her alanında uğradığı cinsiyetçi tutumları kendilerine konu edinmiş ve bunun sebeplerini, beyaz kadının cinsiyetçiliğe uğrama sebeplerinden farklılaştığı noktaları temel alarak açıklamışlardır (Burr, 2002).

Bu teorilerin içerisindeki feministler, kadın ve porno arasındaki ilişkiye bakarken farklı çıkış noktaları ve farklı yorumlar ortaya koymuşlardır. Bu farklılıkların çokluğu pornoya dair daha ayrıntılı düşünmemiz gerektiğini bize göstermiştir çünkü bu iki faktör arasındaki ilişkiyi ne tek bir bakış açıklayabilmiştir ne de bu açıklamalar tek başlarına bu ilişkideki olumsuz bir yönü bastırmaya çalışırken ortaya başka bir olumsuz sürecin ortaya çıkmasını engelleyebilmiştir. Aslında pornoya yönelik birbirlerine karşıt duruşlar sergileyerek gelişen feminist bakışlar ortaya iyi ve kötü yönleriyle çok fazla bilgi çıkarmıştır. Mühim olan soru şudur; pornografi gerçekten de cinsiyetçi, kadını aşağılayan zalim bir alan mıdır yoksa zaten cinsiyetçi olan bir toplumun bu yönünü görmezden gelmek için kullandığı bir örtü mü? İlk pornografik materyaller piyasaya çıktığında feministler ikiye bölünmüştür. Bir grup pornoyu desteklemenin kadına karşı zulmün de desteklenmesi anlamına geldiğini belirtirken diğer grup da porno karşıtlığını ahlak bekçiliğiyle bir tutmuşlardır (Purcell, 2012: 4-10). Zamanla bu kutuplaşma daha da keskinleşmiş ve zamanla feminizm içerisindeki “seks savaşları” olarak hatırlanmıştır. Dahası bu bölünme Kuzey Amerika’daki feminist hareketin toplumdaki konumuna büyük zarar vermiştir. “Porno teoridir tecavüz ise pratiğidir” sözü çok rağbet görmüştür ve aslında doğrudan

nedensel bir bağı işaret etmese de hayali olarak var edilen bir içeriğin reel davranışlar ile bağlantısına gönderme yapmıştır. Hatta belki de çok sert bir fikir de olsa toplum tarafından kabul edilmeyen ama var olan istekleri ortaya döken bir slogan olmuştur. Bu sloganın gerçek olma ihtimali de feministlerin pornografideki erkek merkeziliğinin üstüne daha çok düşünmelerine yol açmıştır (Purcell, 2012: 6).

Pornografi üzerindeki eleştiriler daha önce bahsetmiş olduğumuz çalışmalarda da görüldüğü üzere cinsiyet eşitsizliği noktasından yola çıkarak yapılmıştır. Ancak pornografi karşıtı feministler bu cinsiyet eşitsizliğini daha da özelleştirip iki temel soruna dönüştürmüşlerdir; pornonun kadına yönelik şiddet barındırması ve kadını aşağılaması. Bart, Diamond, LaBelle ve Longino gibi isimler (akt. Baron, 1990: 365) pornografinin erkeklerin kadınları daha değersiz görmelerine, onları ikinci sınıf bir konuma getirmelerine neden olduğunu belirtmişlerdir. Bunu da pornografi içerisindeki kadın figürüne yüklenen anlam ile yapıldığını söylerler. Bu anlamın porno filmler içerisinde sade bir seks objesine indirgenen kadın olarak kurulduğunu, oysa erkeklerin porno filmlerde çok daha farklı anlamlarla kendilerine yer bulduklarını belirtirler (akt. Baron, 1990). McCormack (1993), pornografiye daha ılımlı bakan bir feminist olarak porno karşıtı feministlerin bu görüşünü destekler. Kendisi pornoya eşitsizlik yönünden yaklaşmaktadır. İçerikteki görsel şiddetin önemli olmasının yanında kadınlara yönelik diğer şiddet türlerinden zararları bakımından bir farkı olmadığını belirtir. McCormack'e göre porno filmlerdeki cinsiyet ayrımcılığının sebebi filmlerde çizildiği söylenen "şehvet düşkünü kadın" figürü değil "geleneksel kadın" figürüdür. Hatta kendisi pornoya yönelik sansürün de bu sebeple tehlikeli olduğunu belirtir. Kadına yönelik bu tip bir koruma kadını çocuklar gibi korunmaya muhtaç bir konuma getirir ve kadının kendi cinsel kimliğini, meraklarını keşfetme şansını yok eder. Bu da tam olarak toplumun geleneksel kadın rolüne soktuğu korunmaya muhtaç ve cinsellikten uzak kadın figürüdür. Geleneksel kadın figürü, kadının özgür ve eşitliğine toplum içerisinde daha büyük bir darbe vurmaktadır. Çünkü geleneksel kadın, zaten erkek egemenliği altında daha güçsüz ve ikincil plana itilmiş bir figürdür. Tersine şehvet düşkünü kadın figürü kadının cinselliğini özgürce yaşama hakkı olan bir özne olarak inşa edildiği için kadınlar açısından pornonun güçlü yüzüdür. Ancak bu durum porno içerisindeki şehvet düşkünü kadın figüründeki yaratılan cinsiyet eşitsizliğini görmemizi engellememelidir. Evet, şehvet düşkünü kadın figürü güçlü bir yüzdür ancak pornolarda bu figürün yanında şehvet düşkünü erkek figürünün olmaması kadını cinselliğe düşkünlüğü noktasında yalnız

bırakır hatta olumsuzlamamıza sebep olur. Erkekler ise şehvet düşkünü olmak yerine cinsel isteklerini arabalara, paraya, politikaya yönelten bir “iş adamı” tipolojisine konulur. Bu da erkeği her koşulda aşırı değerli bir hale sokarak kadını tek tip bir figür olarak görmemize sebep olur. Geleneksel kadın figürü ne kadar tehlikeliyse şehvet düşkünü kadın figürü de tek başına o kadar tehlikelidir (McCormack, 1993).

Porno karşıtı feministlerin en önde gelen isimleri Catharine A. MacKinnon ve Andrea Dworkin'dir. Pornonun üretim ve tüketim dağıtım aşamalarını da göz önüne alarak pornografiyi kadınların toplum içerisindeki konumlarına zarar veren bir materyal olarak belirten birçok makale yazmışlardır. Temel iki argümanları pornonun içerdiği cinsiyet ayrımcılığı ve kadınları aşağılamanın bir pratiği olmasıdır. Pornografinin yapmış olduğu cinsiyet ayrımını belediye meclisleri için kaleme aldıkları tüzüklerde şu şekilde belirtirler ki bu pornonun kavramsallaştırılması noktasında zorunlu şartları da belirler; pornografi kadının cinsel olarak aşikâr bir biçimde ikinci plana itilmiş bir materyal olarak sunulmasıdır ve şu maddelerden birini içermelidir (MacKinnon ve Dworkin, 1997);

- 1- Kadınların cinsel olarak aşağılanmadan veya acıdan zevk alan cinsel objeler olarak sunumu.
- 2- Kadınların tecavüz sırasında cinsel haz alan seks objeleri olarak sunumu.
- 3- Kadınların, bağlanabilen, aşağılanabilen seks objeleri olarak sunumu.
- 4- Kadınların; yaralama, zarar verme, işkence etme gibi durumları cinsel anlamlar yükleyerek algılamamıza yol açacak şekilde yaşayan seks objeleri olarak sunumu.

Özellikle MacKinnon'un altını çizdiği şu nokta önemlidir; pornografi aslında var etmiş olduğu cinsiyet eşitsizliğini görünmez kılar çünkü bunu bir cinsiyet farkı gibi gösterir. Bu genel itibarıyla cinsiyetlere dair bakışların hedef alındığı bir noktadır. Çünkü pornografinin kadına yönelik toplumsal rollerini tekrardan öğrettiğini iddia eder. MacKinnon'a göre porno içeriğindeki ezilen ve şiddet gören kadın figürü bir cinsiyet farkının sonucu değildir tam olarak cinsiyet ayrımcılığının sonucudur. Bu sonuç da pornografinin içeriğinin bir sonucudur (MacKinnon ve Dworkin, 1997).

Görüldüğü üzere MacKinnon ve Dworkin gibi feminist yazarlar pornografiyi kadın temelinde ele almışlardır. Daha önce de bahsetmiş olduğumuz gibi bu kadın temelinde ele alış pornonun ne olduğu konusunda da feminist yazarlar açısından belirleyici olmuştur. Yukarıda saydığımız kadına yönelik şiddet veya aşağılamayı içeren dört maddeyi barındırmayan cinsel içerikli materyallerin pornografiden ayrı olduğunu ve erotik materyal sınırları içerisine girdiğini belirtmişlerdir. Ancak es geçilmemesi gereken bir nokta da bu tüzüklerde kadınlara yönelik var olan şiddet ve aşağılamanın transseksüellere, çocuklara ve erkeklere yönelik olabileceğini de belirtmiş olmalarıdır (MacKinnon ve Dworkin, 1997). Peki, bu noktada pornografinin hedefinde erkeklerin de olabildiğini söyleyerek cinsiyet ayrımcılığını nasıl bir şart olarak koyabilmektedirler? Bunun cevabının, şiddetin veya aşağılanmanın hedefinde değil kaynağında olduğunu belirtirler. Evet, temel olarak pornoda kadın aşağılanmaktadır ancak bunu yaratan önemli noktanın bu şiddeti yaratanın erkekler olmasıdır. Şiddet ve aşağılanmanın kaynağı, hedefi ne olursa olsun erkektir.

MacKinnon (akt. Purcell, 2012), pornonun yukarıdaki bahsetmiş olduğumuz şekildeki kavramlaştırmasından öte içerdiği cinsel kötüye kullanım ve şiddetin çeşitleri ile günlük hayatta kadınların zorla ilişkiye girmeleri arasında da bir bağ kurmaktadır. Porno filmler aslında kadınlara karşı kötü muamelenin bir göstergesidir ve bunu izleyen erkekler de kadını suistimal eden erkeklerdir. Davranışların sadece porno filmlerdeki hayali dünyanın yansıtılmasından fazlasını kaynak olarak aldığını aynı zamanda bu hayali dünyanın sunuşlarının ve hayatın kendisinin de yansıtılması olduğunu belirtir. Porno içeriğinde aranan cinsel kötüye kullanım imgelemine aslında cinsel şiddet arayışımızın bir yansıması olduğunu söyler. Erkeğin, pornografide aradığı ve bulduğu cinsellik içeren dili gerçek hayatındaki kadınlara eşlerine, çalışma arkadaşlarına yansıttığını söyler ve bu yansıtmanın sıklığının pornonun erkeğin toplum hayatında kadına karşı kurduğu hegemonyayı görmek ve anlamak açısından önemli olduğunu belirtir. Diane Russel (akt. Purcell, 2012) bunu bir iddiadan öteye götürür ve bu teoriyi araştırma, anket ve bulgularla da desteklemeye çalışır ve cinsel saldırganlık ile pornografi tüketimi arasında pozitif bir ilişki olduğunu gösteren sonuçlara ulaşır. Hatta daha önce belirtmiş olduğumuz üzere, erkeklerin pornografik materyalleri tüketme derecelerinin “tecavüz miti”ni kabul etmeleriyle ilişkili olduğunu belirtir. Pornografi karşıtı feministler bu çalışmalarını ve sonuçları temel alarak pornografinin, içerdiği şiddet sebebiyle kadınlara yönelik toplum içerisindeki davranışları olumsuz şekilde etkilemekte olduğunu

söylemektedirler. Kadınlara yönelik olan bu toplumsal eşitsizliğin de aslında erkeklerin, toplum içerisindeki konumlarını güçlendirdiğini ya da en azından desteklediğini belirterek, erkeklerin pornografiyi cinsel hazları dışında bu sebeple de hoş gördüklerini ve bundan rahatsız olmadıklarını söylerler. Ve içerik olarak kadınları nesneleştiren ve bir hedef gibi koyan bu materyalin tam da bu sebeple kadınlara hitap etmediği ve bir tehlike olarak algılandığını belirtirler. Benzer şekilde de cinselliği ile barışık bir kadının da cinsellik içeren görsel materyalden haz alabileceğinin ve dahası bunun önemli olduğunu belirterek erotik materyal ile pornografik materyalin ayrımının önemini altını bir kez daha çizerler. (Purcell, 2012).

Genel itibarı ile pornografi karşıtı feministler, sosyal ve ekonomik farklılıkları gözetmeksizin, pornonun kadının fizyolojik, sosyal, ekonomik, duygusal ve cinsel varlığına bir darbe olduğu konusunda birleşmişlerdir. Ve bu görüşleri genel itibarıyla doğru gibi gözükmektedir. Ancak daha ayrıntılı bir perspektiften bakmayıp, doğru değişkenler ile farklılıkları gözetmediğimiz noktalarda varılan sonuçların genel bir pornografi anlayışını açıklamakta yetersiz olduğunu görmek de zor değildir. Özellikle içerdiği şiddet ve aşağılamaya rağmen kadınların erkeklere göre az da olsa porno tüketiminde buldukları gerçekliği, açıklamalardaki bu yetersizliğin en önemli göstergesi gibi gözükmektedir. Buna MacKinnon ve Dworkin'in (1997) getirdiği; porno izleyen kadınların yanlış bir bilince sahip olduğu ve pornografinin amaçlarını, baskıcı doğasını görmezden geldikleri açıklaması davranışların, sebeplerini tartışmaktan uzak, suçlayıcı bir tavır olarak karşımıza çıkmaktadır.

Pornoya karşı tüm feministler olumsuz bir tutum sergilememişlerdir. Pornografi karşıtı feministlerin temel tartışma noktası olan pornografinin içerdiği cinsiyetçi şiddet ve yol açtığı cinsiyet eşitsizliğine karşı Susie Bright ve Gayle Rubin gibi feministler, bu tartışma noktasının çok karmaşık bileşenleri olan böyle bir meseleyi akıl almaz derecede basitleştirdiğini belirtmişlerdir. Bu gruptaki feministlere sex-pozitif feministler veya pro-sex feministler denmektedir. Sex-pozitif feministler, kadının cinselliğinin her açıdan özgürleşmesinin kadını özgürleştireceğini belirtmektedirler ve pornoya karşıt feministler olan MacKinnon ve Dworkin gibi isimlere karşı bir görüş olarak ortaya çıkmışlardır. Pornografi karşıtı feministleri iletişim kanallarındaki belirsiz anlamları, özellikle de cinsellik alanındaki belirsiz anlamları göz önünde bulundurmamaları için eleştirmişler, çok basit bir porno ve

şiddet ilişkisi kurduklarını, aslında çok daha karmaşık bir yapı içerisinde olduklarını belirtmişlerdir. Onlara göre izleyicilerin hepsi gördükleri materyalden aynı anlamı çıkarmak zorunda değillerdir, bireylerin bakış açılarının çeşitliliğinin de göz önünde bulundurulması gerektiğinin altını çizerler. Yani içerik biraz da pornografinin, izleyici tarafından anlamlandırılışına bağlıdır. Onlara göre pornografi kötü değildir, ancak onu izleyenlerin yüklediği anlam ile kötülenebilir (akt. Purcell, 2012).

Cameron (1992), pornografiyi ve anlamlarını tartıştığı makalesinde tam da bireyselliğin önemi üzerinde durur ve pornografik kitaplarla ilgilenen Brady isimli bir katilden bahseder. Onun bu cinayetleri işlemesindeki temel sebep olarak okuduğu pornografik içerikli kitaplar ve pornografiye olan merakı gösterilmiştir. Burada Cameron kritik bir soru sorar; bu katilin suçu, işlediği cinayetler midir yoksa porno ile aşırı derecede ilgilenmesi midir? Gerçekten de mahkeme kayıtlarında hâkimin katile yönelik sorduğu soruların bir kısmı okumuş olduğu pornografik içerikli kitaplar ile ilgilidir ve hatta bu sorular yargılayıcı bir hal de almıştır. Brady de okuduklarının içerik olarak kötü olmadığını, kötü zihniyete sahip birinin bunlardan yola çıkarak kötü şeyler yapabileceğini söylemiş ve eklemiştir; “Her yazıyı aslında onu okuyan kişinin kendisi üretir.” Kendisinin cinsel temelli cinayetlerinin okumuş olduğu pornografik içerikli kitaplar ile ilişkisinin tesadüfi olduğunu ve cinayetlerindeki vahşetin Dostoyevski’nin “Suç ve Ceza” romanındaki Raskolnikov karakterinden geldiğini belirtir. Cameron makalesinde, Brady’nin işlediği cinayetlerin gerçekten de yaşlı kadını öldüren Raskolnikov’un cinayetine benzediğini belirtmiştir. Bu örnekten yola çıkarak, porno izlemek ile izlediklerini eyleme döküp şiddet gösterme noktasında belirleyici olanın birey ve o bireyin ortaya çıkardığı anlamlar olduğunu anlatır. Bireyin şiddet yönelimli bir meyili var ise pornografik materyalden şiddet temelli bir anlam çıkaracaksa başka herhangi bir materyalden de bu anlamı çıkaracaktır (Cameron, 1992: 7-9).

Butler ve Segal gibi feministler pornografiye dair tavırlarını sadece pornografi karşıtı feministlere olan karşıtlıklarıyla oluşturmamışlardır (akt. Parvez, 2006). Pornografinin kadın özgürleşmesindeki öneminin, cinselliği sadece erkeklerin haz aldıkları bir kavram olmaktan kurtarması olduğunu belirtirler. Cinsellik cinsiyet ayrımı gözetmeksizin var olan bir davranıştır ve bunun içeriğini sadece erkeklerin tüketeceği bir alan olarak kurmak, kadınların da keyfi olarak yapma hakkı olan bir davranışın kapılarını kadınlara kapamak anlamına geldiğini söylerler. Dahası

pornografinin kadın ve erkek cinselliğinde cinsiyetler arası iktidar ilişkilerine de yeni bir anlam yüklediği için önemli olduğunu belirtirler. Onlara göre pornografi bu noktadan ataerkilliğe karşı bir duruşu da temsil etmektedir. Çünkü pornografi içerisindeki erkeklik tarifi ile gerçek dünyadaki erkeğin olduğu şey arasında büyük bir fark olduğunu belirtirler. Pornografinin hayali ve fantezi dünyasının inşaları ile toplumdaki erkeğin başarısızlığının birbiriyle uyuşmasındaki sorun, toplum içerisindeki erkeğin gücü inanışının baltalanması anlamına gelmektedir. Yani toplumun inşa etmiş olduğu kadından daha üstün olan erkeğin gücü aslında bir yanılsamadır. Ve bunu bize pornografideki, gerçek olmayan güçlü erkek figürleri hatırlatır (akt. Parvez, 2006).

Pornoya karşı her iki uçtaki feminist yaklaşımların da birbirlerine karşı eleştirileri olmuştur. MacKinnon, liberal yaklaşımların özgürlükçü ve sansür karşıtı tutumlarının haklılık payları olmasının yanında kritik önemi olan bir noktayı hatırlatır; toplum içerisinde bir erkeğin özgürce konuşması aslında bir kadını susturabilmesi anlamına gelebilmektedir. MacKinnon, asıl eşitsizliğin bu durum olduğunu belirtir. Liberal yaklaşımların, var olduğunu düşündükleri ideal toplum fikri içerisinde haklı olduklarını belirtir ancak var olan reel dünya içerisinde kadın ve erkek eşit bir hiyerarşik düzen içerisinde değildir. Bu sebeple ideal olan eşitlik kurgusunu temel alarak çözümler üretmenin var olan düzen içerisinde kadının ezilmesini devam ettirmekten başka bir sonucu olmayacaktır. Evet, fikirler özgürleşmelidir ancak içinde yaşadığımız sistemin bu fikirlerin cinsiyetçi yaklaşımları da içermesi durumunda aslında bir eşitlik ve özgürlük karşıtlığını devam ettirdiğini belirtir (akt. Watson, 2007).

Sex-pozitif feministler, pornografi karşıtı feministlerin kadın üzerindeki şiddeti tartışırken sunuşun, fantezilerin ve tutumların sınırlarını bulanıklaştırdıklarını iddia ederler. Judith Butler (1990, akt. Purcell, 2012), MacKinnon'ın tartışmalarında pornografinin zararlarını ispatlamaya kendini çok kaptırdığını bu sebeple de gerçek ve hayal ürünü olan arasındaki ayrımı gözden kaçırdığını iddia eder. Susie Bright (1995, akt. Purcell, 2012), pornonun belirtildiği kadar şiddete yol açtığı iddiası doğru olsaydı porno tüketen insan kadar da tecavüz ve şiddet vakasının olmasını gerektiğini söyler ve pornonun cinsel şiddetin temel nedeni olmadığını, çünkü cinsel şiddetin tarihler boyu var olan bir durum olduğunu hatırlatır. Bu eleştirilerinin önemli olduğunu çünkü bu tip teorilerin kadın veya erkeklerin neden şiddet yanlısı, hissiz

veya sadist olduklarının asıl sebeplerini gözden kaçırmamıza sebep olacağını belirtirler ve şiddetin asıl kaynağını bulmayı zorlaştırdığını da eklerler. Porno karşıtı teorilerin kendilerini temellendirdikleri çalışmaları da eleştirirler. En temel argümanları da çalışmalardaki eksik değişkenler konusudur. Sex-pozitif feministlere göre sonuca yönlendirilmiş çalışmaların aranan şeyi bulması normaldir. Porno, saldırganlık gibi kavramlar içerisinde çok fazla sebebi barındırabilen kavramlardır. Birinin diğerini yarattığını söylemek zordur. Örneğin saldırganlığı pornografi tüketimiyle inceleyebiliriz ancak buradan yola çıkarak saldırganlığın porno tüketiminin bir sonucu mu olduğu yoksa aslında porno tüketiminin bu saldırganlığın bir sonucu mu olduğu sorusunu cevaplayamayız. Sex-pozitif feministler bu sonuçları, kesinleşmemiş bir düzlemde söylemenin yarattığı etiketlemelerin tehlikeli olabileceğinin unutulmaması gerektiğini belirtirler. Dahası onlara göre bu konudaki sansür, baskı ve reddedişin zararları nasıl olacaktır, bunlar basit bir neden-sonuçtan öte üzerine düşünülmesi gereken konulardır (akt. Purcell, 2012).

Pornografi bağlamında önemli olan tam da bu eleştirilerin dikkatimizi çekmeye çalıştığı şeydir. Bir gerçekliğe karşı çıkma sebeplerimizi somut verilerden almak yerine yargılarımızın bizi yönlendirdiği noktalardan alırsak karşı çıkmak istediğimiz noktanın kendisini değil de sadece bir görüntüsünü yargılamış oluruz. Karşı çıktığımız şey pornografi midir yoksa pornografinin içerdiği söylenen cinsel şiddet ve cinsiyet ayrımcılığı mıdır? Kavram ile içinde barındırdığı değişkenler ile ilişkisini ayrıntılı bir şekilde ortaya koyamaz, basit bir neden-sonuç ilişkisi içerisinde anlamlandırmaya çalışırsak asıl karşı çıktığımız olguyu değil de aslında içinde birçok fikri de barındıran bir görüntüsünü hedeflemiş oluruz. Pornografi karşıtı feministler de bu şekilde, pornografiyi ortadan kaldırarak asıl dert edindikleri kadına yönelik şiddetin ve cinsiyet ayrımcılığının görüntüsüz, üstü örtük bir şekilde hala var olmasına sebep olabilirler.

Deborah Cameron (1992), pornografiye yaklaşımında her iki uç görüşlere de daha ılımlı yaklaşır ve “simgeyi tüketen davranışa dökmeye de yatkındır” tartışmasını daha taraf olmayan bir noktadan ele alır. Ona göre pornografi doğrudan şiddet davranışının ortaya çıkmasına sebep olmaz. Bu görüşünün sebeplerinden biri aradaki doğrudan ilişkiyi gösteren çalışma sonuçlarının olmaması yanında insan eylemlerinin sebeplerine dair görüşleridir. Ona göre insan eylemleri bir sebep-sonuç ile açıklanabilecek kadar basit değildir. Daha kompleks bir ağa işaret eder. Kültüre

ve sosyal yapıya göre değişken anlamların içerisinde yer aldığımızı hatırlatır. Ve tam da bu nedenle pornografideki hayali dünyanın simgeleriyle reel dünyadaki davranışların önem kazandığını belirtir. Kùltür içerisindeki eylemlerin, yeniden üretimlerin ve dönüşümlerin bu simgeler tarafından olduğunu belirtir. Ancak sadece sunuşların belli bir anlamı ifade etmediğini, bu sunuşun o kùltüre göre de kendine bir anlam yarattığını belirtir ve bireylerin de kendi dünyalarındaki anlamlarının bu sunuşların içeriğinde belirleyici olduğunu belirtir. Yani dünyaya bakışımızın şekillenmesi için sadece o eyleme ihtiyacımız yoktur, o eylemin sunuluşu ve simgeleştirilmesi de önemlidir ancak o simgeleştirmenin kazandığı anlam da kùltüre ve bireye göre değişmektedir. Yani pornografi, ne cinselliği özgürleştirdiği iddiasından yola çıkarak kadınların eşıtliliği için sadece yararlıdır ne de şiddet ve aşığılama barındırdığı için zararlıdır denebilir. Dolayısıyla bireylerin pornoya dair davranış ve tutumları onunla kurdukları sosyal ve kişisel anlamlara bağlıdır (Cameron, 1992).

Feminist bakışların uçlarından kendini sıyrıp da pornoya daha objektif yaklaşan bir başka isim de Alisa L.Carse'dır (1999). Feministler arasındaki seks savaşlarındaki her iki ucun da argümanları üzerine düşünen Carse, pornografinin anlamlarının farklılaşması üzerinde özellikle durur. Pornografi ile ilgili asıl sorunun, yasal noktalardan değil de bunu konuşan, dile getiren, hayatında var eden, önemini kendince açıklayan her bir bireyden kaynaklandığını iddia eder. Bireye atfedilen önem noktasında Cameron ile benzerlik göstermektedir. Pornodaki anlam farklılıklarının üç temel sebebi olduğunu belirtir; birincisi görsel materyaldeki hangi imgelemlerin hangi şartlarda kadını aşığılayan bir anlam taşıdığı noktasıdır. Bu imgelemlerin anlamların ortak değil değişken olduğunu söyler. Oysaki pornografi karşıtı feministlerin temel argümanı bu imgelemlerin şiddet taşıdığı iddiasıdır. Carse, bu imgelemlerin anlamının değişkenliğini göz önüne aldığımızda feminist karşıtlığın üretildiği anlamların herkes için geçerli olamayacağını hatırlatır. Farklılaşmaların ikinci sebebi pornonun verdiği mesajlardan kaynaklanır. Bu sebebin ilk nokta ile karıştırılmaması gerektiğinin altını çizer Carse. İlk fark imgelemler üzerinden var olurken ikinci fark verilen mesajların anlamlandırılması üzerinden ortaya çıkar. Carse, bu mesajların feminist yaklaşımlar içinde bile farklılaşma gösterirken, çok daha farklı yaşantılara sahip olan bireylerin oluşturduğu bir toplum için genellenmesinin yanlış sonuçlar doğuracağını belirtir. Sadece kadınları temel alsak bile anlamları oluşturan her bir kadının pornografi ile ayrı bir tecrübesi olduğu

gerçekliğini göz ardı etmememiz gerektiğini söyler. Üçünü sebep ise bireylerin verilen mesajları kişisel olarak anlamlandırmalarındaki farklılaşma olasılığının yanında pornografinin de gerçekten farklı mesajlar içermesidir. Örneğin bir yanda erkeklerin kültür içerisindeki kadın düşmanlığını destekleyen bir iktidar merkezi olduğunu kurarken öte yandan kadın cinselliğinin özgürlüğünü yansıtan mesajlar da içermektedir. Sadece cinsel rollere ilişkin değil cinselliğin yaşanmasındaki normlara dair de mesajlar barındırmaktadır; tek seferlik cinsellik, haz için cinsellik, evlilik dışı cinsellik gibi. Yani pornonun anlamını kurarken imgelemlerin, bireylerin ve bütünsel mesajların ne olduğu bizi birçok pornografi anlamlandırmasına götürebilir (Carse, 1999). Yazarın bu üç temel boyutunu düşünerek porno ve anlamlarına dair çok fazla boyutun olduğunu hatırlamamız yerinde olur. Porno içerisindeki aşağılama ve şiddeti gördüğümüzde bunu genelleştirmek yerine var olduğu çerçeve içerisinde daha derinlemesine analizler yapmamız kritik gibi gözükmektedir. Hem kadının hem de erkeğin cinsel arzularını yargılamadan öğrenip bunun pornografi ile olan ilişkisini anlamamız, bu arzuların kendimizi, başkalarını, toplum içerisindeki statülerimizi ve sonuçta cinsel özgürlüklerimizi anlamamız açısından önem teşkil etmektedir. Tabii bu noktada pornografiye sadece cinsellik olarak değil içerdiği tüm değişkenler açısından yaklaşabilmemiz bu kavramın gerçekliğinin, yol açtığı sorunlar ve kazandırdığı değerler üzerine toplumdaki yerini daha iyi kavrayabilmemizin de önünü açacaktır.

Görüldüğü üzere feminist bakışlar pornoya dair geliştirdikleri tavırlar ile farklı uçlara kaysalar da konuyu ele almaları toplumun kadına bakışı ve ona yüklediği roller ile ilişkilidir. Bu farklılaşmalarının bir sebebi de toplumdaki kadın rollerine yüklenen anlamların pornografideki belirleyiciliklerinin nedenleri veya sonuçları olarak görmelerindeki ayırmadan kaynaklanır. Ancak ister sebep ister sonuç olsun feminist araştırmacı ve teorisyenlerin, pornografi ve kadına yüklenen toplumsal cinsiyet rolleri arasında önemli bir ilişki olduğuna inandıklarını görmekteyiz. Bu tez de, iki kavram arasında var olduğu söylenen bu ilişkiyi incelemektedir. Bu sebeple toplumsal cinsiyet kavramının ne olduğunu hatırlamamız gereklidir.

1.4. Toplumsal Cinsiyet

Cinsiyet, erkek veya kadın olmanın doğuştan gelen fizyolojik ve genetik yanını temsil eder. Toplumsal cinsiyet ise kadın veya erkek olmanın, içerisinde yaşanan kültüre bağlı olarak belirlenen yanıdır. Her toplumun, içinde yaşayan kadın ve

erkekten beklediği belli bir görev, rol ve sorumluluğu olduğunu iddia eder. Kadın ve erkekler toplumun bu beklentisine uyum gösterecek şekilde davranışlarını düzenler, “kadın” ve “erkek” olurlar. Toplumsal cinsiyetin en önemli kavramlardan biri de “toplumsal cinsiyet rolleri”dir. Toplumsal cinsiyet kavramının belirttiği toplum düzeni içerisindeki kadın ve erkekler, edindikleri davranışları toplumsal cinsiyet rolleriyle öğrenmektedirler. Temelini Goffman’ın rol kuramından alan toplumsal cinsiyet rolleri teorisi, cinsiyetlere dair davranışlarımızın varoluşumuzdan gelmediğini, sosyal hayat içerisinde benimsediğimiz rollerin sonuçları şeklinde ortaya çıktığını belirtir. Sosyal rollerin toplumsal beklentiler tarafından şekillenen bir takım davranış şekilleri ve özellikleri olduğunu iddia eder. Toplum içerisinde hem dışlanmamak hem de düzen içerisinde uyumlu bir şekilde varlığımıza devam edebilmemiz için toplumla örtüşen bu rol beklentilerini yerine getirmemiz gerektiğini belirtir. Tabi ki bu roller cinsiyetler için de geçerlidir. Toplum içerisinde cinsiyetlerden beklentiler de rol beklentilerinin içerisinde yer alır. Ve bu cinsiyet rollerini “gibi yapmak”tan öte, olduğumuz şey olarak hayatımızda var ederiz (Dökmen, 2004).

Toplum içerisinde bireyler, kadın ve erkeklere yönelik genel fikir ve düşüncelerini cinsiyete ilişki kalıpyargıları sayesinde oluştururlar. Cinsiyetler arası bu kalıpyargıların, gerçekte var olan durum ile bir ilişkisi olmayabilir ancak bireyler düşüncelerine bu kalıpyargıların gerçek oldukları düşüncesi üzerinden yön verebilmektedirler. Cinsiyetlere atfedilen kalıpyargılar, bir cinsiyeti diğer cinsiyetten ayırdığı iddia edilen biyolojik ve davranışsal farklılıkları temel alabileceği gibi toplum içerisinde o cinsiyet için uygun olduğu düşünülen rollere ilişkin fikirleri de temel alabilir (Cüceloğlu, 2002).

Toplum; mesleki, ailevi, ilişkisel birçok sosyal rolü barındırır ve her birey bu rollerden birden fazlasını sahiplenir. Bir kadın aynı anda çocuğu için “anne” kocası için “eş” olabilir. Aynı şekilde de bir erkek, “baba” ve “koca” rollerine girebilir. Bunlar en temel sosyal roller olmalarının yanında cinsiyete atfedilen rollerdir. Ancak kültürlere göre toplumsal rollere atfedilen cinsiyet temelli yakıştırmalar da olabilir. Örneğin bazı mesleklerin belirli bir cinsiyete uygun görüldüğünün düşünülmesi gibi. Bu da toplumsal cinsiyet rollerinin evrensel olmadığını bize hatırlatır. Bu roller, içinde yaşanılan toplumun kültürüne özgü olabilir. Dahası bir farklılığın kabulü, ayrımcılığı da kabul etmek anlamına gelebilir. Bir “anne” rolü sadece anneye özgü olan ve annenin yapması beklenen davranışların kapsandığı bir roldür. Sosyal rol kuramında

belli davranışlar nasıl belli rollerden bekleniyorsa toplumsal cinsiyet noktasında da belirli davranışlar belirli cinsiyetlerden beklenmektedir. Bu da toplumsal cinsiyet rollerinin “cinsiyetçiliği” destekleyip desteklemediği sorununu akla getirir.

Toplumsal cinsiyet rollerinin getirdiği bu “cinsiyetçi” olup olmama sorunu feministlerin de sürece farklı yaklaşımlar getirmelerine yol açmıştır. Bir kısmına göre, hangi cinsiyet ile doğarsak doğalım toplum içerisinde kurduğumuz, kabullendiğimiz, karşı çıktığımız ilişkiler bizim kadın ve erkek kimliklerine yeni anlamlar, en azından kendimize özgü anlamlar yüklememize ve dolayısıyla da bunlara göre davranmamıza yol açmaktadır. Biyolojik cinsiyet iki ile sınırlandırılırken toplumsal cinsiyet dediğimiz kavram sonsuz bir anlamlar denizini içinde barındırır (Direk, 2014). Ancak Judith Butler gibi feministler cinsiyet ve toplumsal cinsiyet kavramlarının ayrıştırılmasının tehlikeli olduğunu çünkü toplumsal cinsiyetin aslında biyolojik cinsiyet farklarını temellendirerek kendisine bir yol açtığını belirtirler. Örneğin “anne” rolü kadının biyolojik temelleri üzerine inşa edilmiş bir roldür. Veya mesleklerin daha uygun görüldüğü cinsiyetler olduğunun düşünülmesi de buna bir örnek olabilir. Butler’a göre toplumsal cinsiyet kavramı, biyolojik cinsiyet farklılıklarının toplum içerisinde meşrulaştırılmasıdır. Bu eleştirilerin ışığında feministlerin daha bütüncül ve güçlü bir alternatif kavrama kurması için cinsiyet ve toplumsal cinsiyet kavramlarından uzak durması gerektiğini söyleyen Toril Moi (2001, akt. Young, 2009: 43-47), “yaşanan beden” kavramıyla bu sıkışmışlığın önüne geçilebileceğini belirtir. Bu kavram, sosyo-kültürel bağlamda tecrübe eden ve bunun sonucunda da davranışlarını gerçekleştiren bir beden anlayışıdır ve cinsiyet ile toplumsal cinsiyet kavramları dışında bir bütünselliği içinde barındırır. Kişinin, bedeninin maddeliği ve bu maddeliğinin çevresiyle olan etkileşimi sonucunda bireysel olarak kendine ait bir yol çizdiğini belirtir. Kişinin biyolojik cinsiyeti bir gerçekliktir ve bunun belirli fizyolojik özellikleri olduğunu kabul etmenin yanında bu özellikleri bir sınırlılık olarak algılamak zorunda değildir. Dolayısıyla belirleyici olan ne tek başına biyolojik cinsiyettir ne toplumsal cinsiyet rolleridir. Beden, içinde yaşanan hayatın kendisi ile bir bütün oluşturur (akt. Young, 2009: 43-47). Bem’e göre (1974) ise toplumda var olan cinsiyet rolleri; bireylerin, erkek ve kadınlara ait özelliklere sahip olma miktarlarının farklılaşmasına göre şekillenmektedir. Daha çok kadınsı özelliklere sahip bireylerin kadınsı (feminine) cinsiyet rollerine, daha çok erkeksi özelliklere sahip bireylerin de erkeksi (masculine) cinsiyet rollerini benimsediğini belirtir. Her iki cinsiyet özelliğinin de çok olması durumunda bireyleri

androjen (androgyn), az olması durumunda ise ayrışmamış (undifferentiated) olarak adlandırmaktadır. Kadınsı ve erkeksi bireyler “cinsiyet tipllemeli” olarak adlandırılırken androjen ve ayrışmamış bireyler “cinsiyet tipllemeli olmayan” şeklinde adlandırılmışlardır. Cinsiyet tipllemeli bireyler toplumun uygun gördüğü geleneksel cinsiyet rollerine uyumlu bir şekilde davranış gösterirken cinsiyet tipllemeli olmayan bireyler ise içinde buldukları koşullara en iyi şekilde uyum gösterecek şekilde davranış gösterirler (Bem, 1983).

Toplumsal cinsiyet rollerinin meşrulaştırdığı iddia edilen cinsiyetçilik kavramının, insan ilişkilerinde nasıl şekillendiğini açıklayan farklı kuramlar bulunmaktadır. Glick ve Fiske (1996), ortaya attıkları “çelişik duygulu cinsiyetçilik kuramı” ile cinsiyetçiliğin sadece düşmanca tutumları değil aynı zamanda karşı cinse karşı korumacı tutumları da ortaya çıkardığını iddia ederler. Bu kuram; cinsiyetçilik gibi, hayatın her alanındaki sosyal rolleri belirleyen temel bir ayrımcılığın, toplum içerisinde düzenli yaşayışı bozmadığını, tersine bu ilişkiler ağını bir uyum içerisinde düzenleyerek kendisini ne şekilde var ettiğini göstermesi açısından önemlidir.

1.5. Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Kuramı

Cinsiyetçilik, Matlin tarafından (1996, akt. Curun, 2001) bireylerin toplumsal cinsiyet farklarını temel alarak oluşturdukları önyargılar olarak tanımlanmaktadır. Genellikle kadınların bu ayrımcılıktan olumsuz şekilde etkilendiği düşünülmektedir. Cinsiyetçilik, cinsiyet rollerinin getirdiği kalıp yargıların bir sonucudur. Erkek egemen toplumlarda kadınlara yönelik var olan olumsuz yargı ve tutumlar kadının politik, ekonomik ve sosyal alanda erkeğe göre daha düşük konumlarda algılanmasına yol açmaktadır. Ancak unutulmamalıdır ki cinsiyet ayrımcılığı içinde barındığı sınırlar içerisinde anlam bulmaktadır. Cinsiyetçi tutumlara sahip olmanın kötü bir şey olduğu algısına rağmen cinsiyet ayrımcılığının olumsuz yönleri olduğu gibi olumlu algılanan yönlerinin de olması kişilerin davranışları üzerinde etkilidir. Örneğin ekonomik giderlerin erkekler tarafından yapılmasının beklenmesi cinsiyet ayrımcılığını içeren içselleştirilmiş bir durum olarak karşımıza çıkarken kadınların bu gibi durumlardan rahatsız olmadıkları gözükmektedir (Sakallı-Uğurlu, 2003)

Cinsiyetçilik üzerine çalışmış olan Glick ve Fiske (1996), cinsiyet ayrımcılığını diğer ayrımcılık türlerinden ayıran önemli bir faktörün altını çizmektedirler. O da bu ayrımın öznesi veya nesnesi olan her iki grubun da birbirleriyle yakın ve samimi ilişkiler içerisinde bir toplumda yaşama zorunluluklarıdır. Örneğin ırk ayrımcılığının var olduğu bir toplum içerisinde bu ayrımı yapan grup ile ayrıma uğrayan grubun yaşam koşullarını diğer grupla belli bir mesafeyi koruyacak şekilde düzenlemeye çalıştığını görürüz. Her iki grup da birbirleriyle samimi ve yakın bir ilişki kurmak zorunda değillerdir. Ancak cinsiyet ayrımcılığının tarafları birbirlerine cinsellik ve üreme için ihtiyaç duymaktadırlar. Her iki grubun bireyleri de, diğer grubun üyelerini annesi, babası, eşi, arkadaşı olarak hayatında samimi bir ilişki içerisinde var etmek durumundadırlar. Bu gerçekliği göz önüne alan Glick ve Fiske, ortaya Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Kuramı'nı atmışlardır. Bu kurama göre cinsiyetçilik, kendisini sadece düşmanca tutumlar ile var etmemektedir. Cinsiyetçiliğin, karşı cinse yönelik pozitif tutumlar ortaya konmasına sebep olan bir yönü de bulunmaktadır. Dolayısıyla cinsiyetçilik, bireylere sadece düşmanca duygular değil daha karmaşık bir yapı içerisinde birbiriyle çelişik duygular da yaşatmaktadır. Glick ve Fiske, bir bireyde aynı anda var olabilen iki tür cinsiyetçilik olduğunu belirtirler; düşmanca ve korumacı cinsiyetçilik. Her iki cinsiyetçiliği de aynı üç unsur ile açıklarlar; ataerkillik (*paternalism*), cinsiyetler arası farklılaştırma (*gender differentiation*) ve heteroseksüellik (*heterosexuality*).

Düşmanca cinsiyetçilik, erkeklerin kadınları cinsel objeler olarak görmeleri ve onlara alçaltıcı kişilik özellikleri yüklemeleriyle oluşmaktadır. Düşmanca cinsiyetçiliğin birinci boyutu olan ataerkil düşmanlık, kadınların erkekler tarafından kontrol edilmeleri gerektiği fikrini temel alır. Bu düşüncenin sebebi de kadınların erkekler kadar güçlü ve yeterli yetişkinler olmadıkları algısıdır. Düşmanca cinsiyetçiliğin ikinci boyutu olan cinsiyetler arası rekabetçi farklılaştırma, erkeklerin kadınlara göre yapısal güçlerinin abartılmasına, sosyal alanda daha becerikli olduğu iddiasına ve kadınların sahip oldukları özelliklerin erkeklerinkine göre daha olumsuz olduğu algısına dayanmaktadır. Heteroseksüel düşmanlık, kadınların cinsel bir nesne oldukları algısına vurgu yapar. Kadınlar, erkeklerin cinsel arzularını tatmin ederler bu sebeple de korkulmalıdırlar çünkü kadınlar sahip oldukları bu cinsel çekiciliği erkekleri kontrol etmekte kullanırlar. Dolayısıyla bu algı erkeklerin kadınlar üzerinde düşmanca bir tutum oluşturmalarına sebep olur. Düşmanca cinsiyetçiliğin bu üç maddesinin nedenleri birbirleriyle iç içedir. Özellikle ataerkillik ve rekabetçi

cinsiyetçilik aynı itici gücü temel almaktadır; erkeklerin kadınlar üzerinde egemenlik arayışı. Heteroseksüel düşmanlık ise sahip olunan bu egemenliği koruma çabasıyla oluşmaktadır. Çünkü var olan algıya göre kadınlar yakın ilişkilerde bu egemenliği ele geçirmeye çalışmaktadırlar (Glick ve Fiske, 1996).

Korumacı cinsiyetçiliğin birinci boyutu ataerkilliğin korumacı boyutudur. Kadınlara bağlı olması gereken erkeği temel alır. Erkeklerin annelerini, eşlerini sevmesi, sayması ve koruması gerekir çünkü güçlü ve egemen olan erkektir. Dolayısıyla da bu güç, güçsüz olana, kadına karşı sorumluluğu getirir. Korumacı cinsiyetçiliğin “tamamlayıcı cinsiyetler arası farklılaştırma” boyutu, sosyal hayat içerisinde kadın ve erkeğin birbirlerini tamamladıkları algısını temel alır. Geleneksel cinsiyet rollerinin önemine vurgu yapar. Erkek bir işte çalışırken kadın evde kalıp aile üyelerine bakarak erkeğin eksikliğini tamamlar. Heteroseksüel korumacılık boyutu ise erkeklerin duygusal ve cinsel nesnesi olmalarından dolayı kadınlara duydukları sevgi ve saygıyı temel alır ve bu sebeple korunmaları gerektiği algısını oluşturur. Kadınlara karşı bu korumacı tutumlar erkeklerin gözünden olumlu tutumlar gibi algılansa da temelini kadınların güçsüz ve korunmaya muhtaç bireyler oldukları algısından almaktadır. Dolayısıyla erkeğin gücünü meşrulaştıran bir algıya, cinsiyetçiliğe ve eşitsizliğe işaret etmektedir (Glick ve Fiske, 1996).

Toplumsal cinsiyetlere dair beklentiler hem karşılıklıdır hem de kendine dönüktür. Çünkü bu beklenti sadece bir erkeğin bir kadından veya bir kadının bir erkekten beklentisi anlamına gelmemektedir. Toplumun bireyden beklentileri olduğu anlamına gelmektedir. Dolayısıyla her iki cinsiyetten beklentileri de doğru anlamak yerinde olur. Toplum içerisinde gücü elinde bulunduran erkeğin kadına yönelik cinsiyetçi tutumlarının sebeplerini sundukları “Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Kuramı”nı ortaya atan Glick ve Fiske kadınların da erkeklere dair cinsiyetçi tutumları olduğunu iddia etmiş ve bu konuda çalışmalarını devam ettirmişlerdir. Kadınların erkekleri üstün görüp görmedikleri, hangi durumlarda güvenilir olduklarını algıladıkları, hangi durumlarda erkeklerle daha çok empati kurup hangi durumlarda daha düşmanca tavır sergiledikleri üstüne yaptıkları çalışmalar sonucu bu konu ile ilgili bir de ölçek oluşturmuşlardır. Üzerinde ortaklaştıkları konu da cinsiyetçiliğin sadece erkeklerin kadınlar üstünde kurduğu ilişkilerin tek yönlü bir sonucu olmadığıdır. Benzer şekilde kadınlar da erkeklere yönelik cinsiyetçi tutumlar sergilemektedirler. Ve aynı erkekler

gibi karşı cinslerine yeri geldiğinde korumacı yeri geldiğinde de düşmanca tutumlar göstermektedirler.

Glick ve Fiske, kadınların erkeklere yönelik cinsiyetçi tutumlarını da iki yönlü olarak açıklamışlardır; düşmanca ve korumacı tutumlar. Kadınların, erkeklerin yapısal gücü ve baskınlığına karşı geliştirecekleri kırgınlık düşmanca bir tutuma, erkeklere olan bağımlılıkları da korumacı bir tutuma yol açacaktır. Her iki uç da “çelişik cinsiyetçi tutumlar kuramı”nda olduğu gibi ataerkillik, cinsiyetlerarası farklılaştırma ve heteroseksüellik boyutlarını içermektedir (akt. Sakallı-Uğurlu, 2008).

Erkeklere ilişkin düşmanca tutumlar, erkeklerin kadınlar üzerinde bir gücü olduğunu kabul eder ancak erkeklerin olumsuz özelliklerine odaklanır ve becerilerini küçümser. İlk boyut olan ataerkilliğe içerleme, erkeklerin sosyal içerisindeki baskın statüsüne ve kadınlar üzerindeki gücüne karşı oluşan düşmanlığı temel alır. Kadınların, erkeklere göre daha alt statüde olduğunun algılanması bir önyargı geliştirilmelerine sebep olur. İkinci boyut olan cinsiyetler arası ödünleyici farklılaştırma; kadınların, erkeklerin gücüne ve özelliklerine olumsuz anlamlar yüklemeleri sonucu oluşan düşmanlıktır. Kadınlar, sahip olduklarını algıladıkları olumlu özellikleriyle kendilerini erkeklerden ayırırlar. Üçüncü boyut olan heteroseksüel düşmanlık ise erkeklerin kadınlara karşı gösterdikleri cinsel saldırganlık ve uyguladıkları şiddet sebebiyle ortaya çıkan düşmanlıktır. Erkeklerin cinselliği bir güç olarak kullanmaları bu düşmanlığı doğurmaktadır (Sakallı-Uğurlu, 2008).

Kadınların erkeklere uyguladığı cinsiyetçiliğin ikinci boyutu da gösterdikleri korumacı tutumlardır. Glick ve Fiske'ye göre gösterilen bu korumacılığın sebebi erkeklere duyulan takdir ve kadınların erkeklere göre daha güçsüz oldukları algısıdır. Korumacı tutumların anaerkillik (*maternalism*) boyutu erkeklerin zayıf ve korunmaya muhtaç oldukları algısını temel alır. Daha çok, geleneksel bir anlayışa işaret etmektedir. Erkeklerin ev işleri gibi kadınlara uygun olduğu düşünülen işlerde başarısız olacakları bu sebeple de kadınların yardımına muhtaç olduklarını varsayar. Kadınlar bu şekilde erkeklerden güçlü oldukları bir sınır çizerler. İkinci boyut cinsiyetler arası tamamlayıcı farklılaştırma boyutudur (*complementary gender differentiation*). Bu boyuta göre kadınların erkeklere yönelik korumacı tutumları erkeklerin üstünlüklerine besledikleri hayranlıktan kaynaklanmaktadır. Kadınlar, kendilerinin değil ama erkeklerin sahip olduğunu düşündükleri olumlu özellikler

sebebiyle birbirlerini tamamladıklarını düşünürler. Heteroseksüel çekicilik boyutu (*heterosexual intimacy*) erkek ve kadınlar arasındaki romantik ilişkinin önemine vurgu yapar. Kadınların erkekler ile bir ilişki yürütmeden eksik olduğu algısını temel alır. Romantik ilişki ve cinsel istekler kadınların erkeklere olumlu bir şekilde yaklaşmalarına sebep olmaktadır (Sakallı-Uğurlu, 2008).

Görüldüğü üzere toplumsal cinsiyet rollerinin, ortaya çıkışında olmasa da varlığını devam ettirmesinde etkili olduğu cinsiyetçilik, içinde var olduğu kültür ve bağlama göre değişebilen, her iki cinsiyetin de birbirine olumlu veya olumsuz şekillerde uygulayabildiği bir kavram olarak karşımıza çıkabilmektedir. Bu cinsiyetçiliğin ve cinsel farklılığın da, içerisinde kadına yönelik aşağılama ve şiddeti yoğun bir şekilde barındırdığı iddia edilen pornografiye yönelik tutumlarda belirleyici bir takım sonuçlara yol açacağını söyleyebiliriz. Feminist teorilerin belirttiği gibi, pornografinin kadına yönelik şiddeti merkez alan bir içeriğe sahip olduğunu kabul edersek, toplumsal cinsiyet rollerinde kadın ve erkeğe daha eşitlikçi yaklaşan bireylerin de pornografiye karşı olumsuz tutumlar göstereceklerini düşünebiliriz. Benzer şekilde, erkeklerin kadınlara ve kadınların da erkeklere yönelik besledikleri düşmanca cinsiyetçi tutumlar, pornografi içeriğinde var olduğu iddia edilen kadınlara yönelik cinsiyetçi tutumlara dair algıları da etkileyecektir. Dolayısıyla pornografi içerisinde algılanan bu cinsiyetçi tutumlar da kadınların erkeklere yönelik düşmanca tutumları ile karşılıklı bir etkileşim içerisinde olacaktır. Yukarıda ayrıntılı bir şekilde ele almış olduğumuz erkeklere yönelik düşmanca tutumların “heteroseksüel düşmanlık” boyutunun sebebi olan kadınlara yönelik cinsel saldırganlık ve şiddetin, pornografi içerisindeki cinsiyetçi şiddet ile ilişkilendirilmesi özellikle bu şiddetin nesnesi olan kadınların pornografiye yönelik tutumları üzerinde belirleyici bir etkiye sahip olacaktır. Ancak erkeklerin bu şiddetin öznesi olmaları sebebiyle pornografinin içerdiği şiddetten kadınlar kadar yoğun bir şekilde etkilenmeyecekleri düşünülmektedir.

1.6. Tutumlar

Pornografi ile ilgili yapılan çalışmalar daha önce de bahsettiğimiz gibi genel olarak materyallere olan ulaşım sıklığı ile ilgili olmuştur. Ancak doğrudan pornografiye yönelik tutumları inceleyen bir çalışma pek görülmemiştir. Cinsellik davranışına dair yapılan çalışmalarda da pornografiyle ilgili tutumlara dair kısa cevaplı birkaç sorunun sorulduğu Evans-DeCicco ve Cowan (2001), Johansson ve Hammerson (2007) ve O'Reilly ve arkadaşlarının (2007) çalışmaları dışında pornoya yönelik tutumları inceleyen ölçeklendirilmiş bir çalışma bulunmamaktadır.

Çalışmanın bu kısmında, psikoloji alanı içerisinde sıkça karşılaşılmakta olan “tutum” kavramı, Kağıtçıbaşı'nın (2010) “Günümüzde İnsan ve İnsanlar” kitabında bahsetmiş olduğu çerçeveye bağlamında ele alınacaktır. Tutum, sosyal psikoloji tarihi içinde çok farklı tanımlara sahip bir kavram olarak karşımıza çıksa da günümüzde üzerinde ortaklaşmış bir tanıma sahiptir; “bireye atfedilen ve onun psikolojik obje ile ilgili düşünce, duygu ve davranışlarını düzenli biçimde oluşturan bir eğilimdir.” Burada “atfedilen” kelimesinin önemi üzerinde durmak gereklidir. Çünkü tutum, doğrudan gözlemlendiğimiz bir davranış değil de bireyin davranışlarından yola çıkarak bu davranışa sebep olduğunu iddia ettiğimiz bir eğilimdir. Yani herhangi bir objeye dair tutumumuz o objeye ilişkin davranışlarımızı belirler. Tanımdaki üç bütünsel kavram da tutumların öğeleri olarak kavramsallaştırılmaktadır; düşünce, duygu ve davranış. Bilişsel öğe, psikolojik bir objeye dair bireyin sahip olduğu tüm düşünce, bilgi ve inançlardır. Bu bilgi ve inançların gerçek olmaları gerekmez ve bu bilgilerin değişmesi sonucu tutumların değişeceği düşünülür. Duygusal öğe, bireyin nesneye dair olumlu veya olumsuz hisleridir. Davranışsal öğe, bireyin nesneye dair tutumu sonucunda ortaya çıkardığı davranışlardır. Bir nesneye dair tutumlarımızın o nesneye dair davranışlarımızı etkileyeceği kuramı sosyal psikolojinin geniş araştırma alanlarında çalışılmıştır. Ve tutumun her zaman davranışı belirleyemediği görülmüştür. Bunun üzerine az önce belirttiğimiz üç temel öğenin dışında tutum ve davranışlar arasındaki belirleyiciliği etkileyen diğer faktörlerin neler olduğu üzerine çalışılmıştır ve şu faktörlere ulaşılmıştır;

Tutum – Davranış ilişkisi: Bir tutumdan yola çıkarak bir davranışı öngörme çabasında yaşanan sıkıntının önemli faktörlerinden birinin genelleştirilmiş tutum ve genelleştirilmiş davranış örüntülerinin ilişkilendirilmesi olduğu görülmüştür. Bir davranışı belirleyen genel bir tutum değil de o davranışa dair ayrıntılandırılmış

birçok farklı ama benzer tutumun olduğu belirtilmiştir. Bu da, araştırma yaparken neyin ölçülmek istendiğini ve bu amaçla nasıl sorular sorulması gerektiği noktasında daha ayrıntılı bir yol izlememiz gerektiği anlamına gelmektedir.

Zaman Faktörü: Ölçülmek istenen tutum ile davranış arasındaki ilişkinin zamana göre değişebileceği belirtilir. Tutumun ölçülmesi ile yapılması beklenen davranış arasındaki süre ne kadar uzarsa tutum-davranış ilişkisini belirleyen o kadar değişken için içine girebilir ve bu ilişkiyi manipüle edebilir.

Tutumun Güç Derecesi: Bir tutumun yol açması beklenen davranış ile olan ilişkisi o tutumun her üç ögesinin gücünün dereceleri ile ilişkilidir. Her ögenin güç derecesi farklı olabilir dolayısıyla bu da davranışın ortaya çıkma aşamasındaki etkilerini belirler. Öğelerin güç derecelerinin farklı olmalarının yanında yönlerinin de farklı olma olasılığı davranışın ortaya çıkmasını da etkileyecektir. En aşırı tutumlar bu üç ögenin de çok güçlü olmasına bağlıdır.

Tutumun Ulaşılabilirliği: Bir objeye dair tutumların bellekten daha çabuk çağrıldığı ve bilinç düzeyine daha hızlı bir şekilde etki ederek davranışın ortaya çıkarılmasını etkilemesidir. Bir davranışı belirleyen birden fazla tutumumuz vardır dolayısıyla da o davranışın ortaya çıkıp çıkmamasını hangi tutumun daha önce bilinç düzeyine ulaştığı etkileyebilir.

Farkındalık: Kişilerin kendi davranış ve tutumlarının ne ölçüde farkında oldukları davranışın ortaya çıkmasını etkiler (Kağıtçıbaşı, 2010).

1.7. Araştırmanın Hipotezleri

Sosyolog Lena Berg, kadınların pornografiye bakışlarında tam bir birliktelik olmadığını, kadınların pornografiyi sevmemeyi “öğrendiklerini” belirtir. Ancak bu sonuca ulaşmalarında da birbirlerinden farklı sebeplerin olabileceğini ve bu sebeplerin neler olduğunu bulmanın kolay olmadığını altını çizer (akt. Johansson ve Hammaren, 2007). Ben de bu araştırmamda Türkiye’deki pornografiye yönelik tutumları bahsetmiş olduğum feminist teorilerin ışığında pornografinin içerdiğini iddia ettikleri kadına yönelik şiddet noktasından yola çıkarak inceleyeceğim. Temel olarak bu tutumların belirleyicilerinin ne kadarının özellikle kadına yönelik şiddet içeriğinin

yol açtığı cinsiyetçi algılamalar olduğuna bakacağım. Bu temelden yola çıkarak oluşturduğum hipotezlerim şunlardır;

- 1- Erkekler kadınlara göre pornografiye yönelik daha olumlu bir tutum sergileyeceklerdir.
- 2- Eşitlikçi cinsiyet rolleri puanı ile pornografiye yönelik olumlu tutumlar arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki bulunacaktır.
- 3- Eşitlikçi cinsiyet rolleri puanı ile pornografiye yönelik olumlu tutumlar arasındaki ilişkide cinsiyetin biçimlendirici (moderatör) etkisi olacaktır.
- 4- Kadınlarda eşitlikçi cinsiyet rolleri puanı ile pornografiye yönelik tutumları arasındaki ilişkide, erkeklere ilişkin düşmanca tutumların biçimlendirici etkisi olacaktır. Bu moderatör etki erkeklerde gözlenmeyecektir.
- 5- Erkeklere ilişkin düşmanca tutumlar ile pornografiye yönelik olumlu tutumlar arasındaki ilişkide cinsiyetin moderatör etkisi olacaktır.

Bu hipotezler, pornografi çalışmalarındaki literatüre ve porno çalışan teorilere bağlı olarak, pornonun içerdiği cinsiyetçi şiddetin pornoya dair tutumları etkileyen temel sebep olduğu üzerine kurulmuştur. Bunun yanında Türkiye'deki pornografiye ait tutumla ilgili ilk çalışmalardan biri olduğu için gelecekte yapılabilecek çalışmalara bir kaynak olabilmesi amacıyla pornografiye yönelik tutumlar üzerindeki yaş, cinsiyet, medeni durum gibi demografik değişkenlerin etkileri de analiz edilecektir.

İKİNCİ BÖLÜM

YÖNTEM

2.1. Katılımcılar

Araştırma mahremiyet içeren bir konuyu incelediğinden ve katılımcıların daha rahat ve güvenli bir şekilde ölçekleri doldurmalarının sonuçlar üzerinde etkili olabileceğini tahmin ettiğimizden veri toplama işlemi internet üzerinden yapılmıştır. Çalışmada kullanılan anket formları çeşitli sosyal paylaşım ağları ile dağıtılmıştır. Araştırmanın örneklemini, kartopu yöntemiyle belirlenmiş olan toplam 691 katılımcı oluşturmaktadır. Katılımcıların 407'si (%58.9) kadın ve 284'ü (%41.1) erkektir. 126 (%18.2) katılımcı evli, 565 (%81.8) katılımcı bekar olduklarını ve 309 (%44.7) katılımcı düzenli bir cinsel ilişkilerinin olduğunu, 382 (%55.3) katılımcı ise düzenli bir ilişkilerinin olmadığını belirtmişlerdir.

Katılımcıların yaşları 15 ile 65 arasında değişmektedir. Yaş ortalaması 27,44'tür (ss = 7,35). Tablo 1'de katılımcıların cinsiyet ve eğitim durumlarına göre yaş ortalamaları görülmektedir.

Tablo 1: Erkek ve Kadın Katılımcıların Eğitim Durumlarına Göre Yaş Ortalama ve Standart Sapmaları.

EĞİTİM DURUMU	ERKEK			KADIN			TOPLAM		
	N	X	SS	N	X	SS	N	X	SS
İlkokul (mezun)	3	34	1.73				3	24	1.73
Ortaokul (mezun)	2	44	2.83				2	44	2.83
Lise (mezun)	9	32.44	11.2	6	32.33	17.99	15	32.4	13.68
Lise (öğrenci)	6	16.67	1.03	10	17.3	1.16	16	17.06	1.12
Lise (terk)	1	47							
Üniversite (mez.)	85	32.14	8.39	114	28.55	6.86	199	30.09	7.74
Üniversite (öğr.)	86	23.5	3.29	141	22.83	4.75	227	23.09	4.26
Üniversite (terk)	7	31.57	5.03	5	39.6	15.04	12	34.92	10.64
Master/Doktora (mez.)	29	33.72	7.73	33	33.52	8.53	62	33.61	8.1
Master/Doktora (öğr.)	54	27.78	3.22	93	27.39	3.1	147	27.53	3.14
Master/Doktora (terk)	2	30	5.66	5	25.8	4.82	7	27	5
Toplam	284	28.67	7.59	407	26.59	7.07	691	27.44	7.35

2.2. Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplamak amacıyla “Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği”, “Erkeklere İlişkin Çelişik Duygular Ölçeği”, “Pornoya Yönelik Tutum Ölçeği” ve çeşitli demografik bilgilerin toplandığı Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır.

2.2.1. Kişisel Bilgi Formu

Bu formda katılımcılara ait çeşitli demografik bilgilerin toplandığı sorular bulunmaktadır. Katılımcıların, yaş, cinsiyet, eğitim durumları, medeni durumları, duygusal ilişkileri ve süreleri, düzenli cinsel ilişkileri ve süreleri bu formda bulunan sorulardır.

2.2.2. Toplumsal Cinsiyet Rollerini Ölçeği

Bu ölçek toplumsal cinsiyete yönelik tutumları ölçmek amacıyla, Zeyneloğlu ve Terzioğlu tarafından 2011 yılında geliştirilmiştir.

Ölçeğin geliştirilmesi için yürütölen çalışmadaki katılımcılar üniversite öğrencileri arasından, büyüklüğe orantılı tabakalı rastgele örnekleme yöntemiyle seçilmiştir. Toplam 500 öğrencinin 291’i kadın 209’u ise erkektir. 38 maddeden oluşun ölçekte 5 alt test bulunmaktadır; “Eşitlikçi Cinsiyet Rolü” (8 Madde), “Kadın Cinsiyet Rolü” (8 Madde), “Evlilikte Cinsiyet Rolü” (8 Madde), “Geleneksel Cinsiyet Rolü” (8 Madde), “Erkek Cinsiyet Rolü” (6 madde) (Zeyneloğlu, Terzioğlu, 2011).

Ölçeğin maddelerin faktör yükleri .35 ile .79 arasında değişmektedir. Ölçeğin iç güvenilirlik katsayısı ölçeğin bütünü için .92, eşitlikçi cinsiyet rolü, evlilikte cinsiyet rolü ve geleneksel cinsiyet alt boyutları için .78, erkek cinsiyet rolü için .72, kadın cinsiyet rolü için 80 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin maddeleri 1 “Tamamen karşıyım” 5 “Tamamen katılıyorum” arasında değer alan Likert tipi bir ölçek üzerinden değerlendirilmektedir. Ölçekten alınan yüksek puan bireyin toplumsal cinsiyet rollerine dair “eşitlikçi” tutuma sahip olduğunu, düşük puan ise “geleneksel” tutuma sahip olduğunu göstermektedir (Zeyneloğlu, Terzioğlu, 2011). Ölçeğin bu çalışma için elde edilen Cronbach Alfa Katsayısı .916 olarak bulunmuştur.

2.2.3. Erkeklerle İlişkin Çelişik Duygular Ölçeği

Erkeklerle ilişkin düşmanca duyguları incelemek amacıyla Glick ve Fiske tarafından 1996 yılında geliştirilen ve 2008 senesinde Nuray Sakallı-Uğurlu'nun Türkçeye uyarladığı "Erkeklerle İlişkin Çelişik Duygular Ölçeği"nin "Erkeğe İlişkin Düşmanca Tutumlar" alt ölçeği bu çalışmada kullanılmıştır.

Ölçeğin Türkiye uyarlamasında, 412'si erkek ve 442'si kadın toplam 854 kişi katılımcı olarak yer almıştır. Katılımcılar Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nin çeşitli bölümlerinde okuyan öğrencilerdir ve yaş ortalamaları 20.59'dur. Uyarlama çalışmasında varimax rotasyonlu faktör analizinden yararlanılmış ve ölçek orijinalinde olduğu gibi iki faktöre zorlanmıştır. Bu durumda orijinal ölçek ile uyumlu iki faktör bulunmuştur; "Erkeğe İlişkin Düşmanca Tutumlar" (EDT) ve "Erkeğe İlişkin Korumacı Tutumlar" (EKT). Bu faktörlerin oluşturduğu boyutlar, birbirinden bağımsız iki ölçek şeklinde de kullanılabilir. Erkeğe ilişkin düşmanca tutumların altında yatan faktörler; "ataerkilliğe içerleme" (resentment of paternalism), "cinsiyetler arası ödünleyici farklılaştırma" (compensatory gender differentiation) ve "heteroseksüel düşmanlık" (heterosexual hostility) iken erkeğe ilişkin korumacı tutumların altında yatan faktörler; "anaerkillik" (maternalism), "cinsiyetler arası tamamlayıcı farklılaştırma" (complementary gender differentiation) ve "heteroseksüel yakınlık"tır (heterosexual intimacy). Ölçekte toplam 19 madde bulunmaktadır. Bu maddelerden 10 tanesi EDT alt boyutunda, 9 tanesi de EKT alt boyutunda bulunmaktadır. Her bir alt boyutun maddeleri 1 "tamamen karşıyım" ile 6 "tamamen katılıyorum" arasında değer alan Likert tipi bir ölçek üzerinden değerlendirilmektedir. Puanların artması ilgili boyutların arttığı anlamına gelmektedir, dolayısıyla bireyin EDT'den yüksek puan alması o bireyin erkeğe yönelik düşmanca tutumlarının yüksek olduğu anlamına gelmektedir (Sakallı-Uğurlu, 2008).

Ölçeğin orijinal formunda Cronbach Alfa katsayıları ölçeğin bütünü için .83 ile .87 arasında, erkeklerle ilişkin düşmanca tutumlar alt boyutu için .81 ile .86 arasında, erkeklerle ilişkin korumacı tutumlar için .79 ile .83 arasında bulunmuştur. Ölçeğin Türkçe uyarlamasında ise iç güvenirlik katsayısı ölçeğin bütünü için .82, erkeklerle yönelik düşmanca tutumlar alt boyutu için .82, erkeklerle yönelik korumacı tutumlar alt boyutu için .83 olarak hesaplanmıştır. Maddelerin faktör yükleri, erkeklerle yönelik düşmanca tutumlar için .46 ile .72 erkeklerle yönelik korumacı tutumlar için .48 ile .79 arasında değişmektedir (Sakallı-Uğurlu, 2008). Erkeklerle İlişkin Düşmanca Tutumlar

Alt Boyutu'nun bu araştırmada elde edilen Cronbach Alfa katsayısı .859 olarak bulunmuştur.

2.2.4. Pornografiye Yönelik Tutumlar Ölçeği

Valdosta Eyalet Ünivesitesi'nden Meagan M. Wood'un geliştirmiş olduğu 15 maddelik bu ölçek bireylerin pornoya yönelik tutumlarını ölçmek için 2010 senesinde geliştirilmiştir ve bu tezde kullanılmak amacı ile ilk kez Türkçe'ye çevrilmiştir. Ölçek Türkiye'de bu alandaki ilk tutum ölçeği olduğu için önemlidir.

Ölçeğin orijinali 66 maddeden oluşmaktadır. Çalışma yaşları 18 ile 46 arasında değişen (yaş ortalaması 22.45, ss= 3.18) 90'ı kadın 90'ı erkek toplam 180 gönüllü katılımcı üzerinde yapılmıştır. Her bir madde 1 "Kesinlikle katılmıyorum" ile 7 "Kesinlikle katılıyorum" arasında değer alan likert tipi ölçek üzerinden değerlendirilmektedir.

Faktör analizi yapıldıktan sonra varyansın %25.43'ünü açıklayan ilk faktör yapısında bulunan 15 madde pornografiye yönelik tutumlar ölçeğinde kullanılmak üzere belirlenmiştir. Maddelerin faktör yükleri 0.41 ile 0.80 arasında değişmektedir. Ölçeğin iç güvenirlilik katsayısı .89 olarak hesaplanmıştır. Çalışmada 1, 4, 5, 6, 10, 11, 14 ve 15'inci sorular tersine puanlanarak kullanılmıştır. Ölçekten alınan puanlar arttıkça bireylerin pornografiye yönelik tutumları da olumsuzdan olumluya doğru kaymaktadır.

Ölçekteki maddeler, araştırmacı tarafından Türkçe'ye çevrilmiştir. Cümlelerin üzerinde anlamsal açıdan herhangi bir değişiklik yapılmamıştır. Çevrilen maddeler sosyal psikoloji alanında doktorasını yapmış bir araştırmacı tarafından kontrol edilmiş ve Türkçede karşılık olarak en uygun kavramların seçilmiş olduğundan emin olunduktan sonra uygulamalar yapılmıştır.

2.3. Veri Toplama ve Analiz Süreci

Aştırmanın verileri 2013 yılının Kasım ayından itibaren toplanmaya başlanmıştır ve 2014 yılının Mart ayında sonlandırılmıştır. Araştırma formu internet

üzerinde bulunan sabit veri tabanlarından birinde hazırlanmış ve internet üzerindeki çeşitli sosyal paylaşım siteleri aracılığıyla dağıtılarak gönüllü olan katılımcıların doldurması sağlanmıştır. Doldurulan formlar, hazırlanan veri tabanı üzerinden katılımcıların kimlik bilgileri alınmadan bilgisayar ortamına girilmiştir. Excel formatı ile SPSS 17.0 İstatistik paket programına atılan veriler; Pearson korelasyon, ve hiyerarşik doğrusal biçimlendirici regresyon analiz yöntemleri ile analiz edilmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

Bu araştırmada cinsiyet farkının, toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumların ve erkeklere yönelik düşmanca tutumların, pornografiye yönelik tutumlar üzerinde etkisi olup olmadığının araştırılması amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda elde edilen verilere anlamlılık düzeyi .05 kabul edilerek, korelasyon analizi ve hiyerarşik doğrusal biçimlendirici regresyon analizi uygulanmıştır.

3.1. Pornografiye Yönelik Tutumlar Ölçeğine Dair Faktör Analizi Sonuçları

Bulguların bu kısmında, Türkiye’de Türkçeye çevrilerek ilk kez kullanılmış olan “Pornografiye Yönelik Tutumlar Ölçeği”nin yapı geçerliğini incelemek amacıyla yapılan varimax rotasyonlu faktör analizi sonuçları verilmektedir. Ölçeğin faktör analizine uygunluğu Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) katsayısı ve Barlett Sphericity testi ile incelenmiştir. KMO katsayısı .927 olarak bulunmuştur. Barlett testinin sonucu da yüksek derecede anlamlı çıkmıştır (ki-kare=4562,6, $p<0.001$). Uygunluğu test edildikten sonra yapılan faktör analizi bulgularına göre ölçeğin iki alt faktörü olduğu görülmüştür. Bu iki faktör yapısı toplam varyasyonun %53,66’sını açıklamaktadır. İçerik olarak ilk alt faktör pornografiye yönelik olumlu tutumlarla ilgili maddeleri, ikinci alt faktör de pornoya yönelik olumsuz maddeleri içermektedir. Tablo 2’de her bir faktörün maddeleri, açıkladığı varyans ve Cronbach Alfa iç tutarlık katsayıları verilmektedir. Pornoya yönelik olumlu tutum maddelerinin faktör yüklemeleri .62 ile .77 arasında değişirken; pornografiye yönelik olumsuz tutum maddelerinin faktör yükleri .41 ile .75 arasında değişmektedir. İkinci faktöre yüklenen maddeler, ölçekte tersine puanlanan maddelerdir. Dolayısıyla ölçek tek bir toplam puan alınarak da kullanılabilir.

Pornografiye Yönelik Tutumlar Ölçeği’nin iç tutarlık güvenilirliği Cronbach Alfa katsayısı ile incelenmiştir. Ölçeğin Cronbach Alfa katsayısı .902 bulunmuştur. Dolayısıyla “Pornografiye Yönelik Tutumlar Ölçeği”nin iç tutarlık güvenirlığının oldukça yeterli değerlere sahip olduğunu söyleyebiliriz.

Tablo 2: Pornografiye Yönelik Tutumlar Ölçek Maddelerinin İki Faktöre Dağılımı ve Faktör Yükleri.

Maddeler	Faktörler	
	1	2
Porno bir insanın gündelik yaşamının sağlıklı bir parçası olabilir	.77	.27
Porno izlemek, bireyin cinselliği güvenli bir ortamda öğrenmesinin sağlıklı bir yolu olabilir.	.75	.13
Arada sırada porno izlemek kötü bir şey değildir.	.74	.42
İnsanlar porno izleyerek yeni şeyler öğrenebilirler.	.73	.24
Porno izlemek cinsel ilişki performansını artırır	.72	.04
İnsanların porno izlemesi, sosyal olarak kabul edilebilecek bir davranıştır.	.66	.38
Porno izlemek ölçülü olduğunda kabul edilebilir bir davranıştır.	.62	.37
Porno izlemek tecavüze yol açar.	.11	.75
Porno izlemek ikili ilişkilerde saldırganlığa yol açar.	.16	.73
Porno insanların rastgele cinsel ilişkiye girmelerine yol açar.	.17	.72
Porno izlemek partnerini aldatmak ile eşdeğerdir.	.17	.69
Pornonun ilişkilere zarar vereceğine inanıyorum.	.24	.62
Porno uzak durulması gereken bir şeydir.	.44	.59
Porno izlemek toplumda kadınlara yönelik sağlıksız bir bakışa yol açar.	.35	.56
Porno izlemek günahıdır.	.26	.41
Varyans (%)	27.56	26.09
İç Tutarlık Katsayısı (Alpha)	.88	.83

3.2. Ölçeklerin Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Araştırmada kullanılan “Toplumsal Cinsiyet Roller Ölçeği”, “Erkeğe Yönelik Düşmanca Tutumlar Ölçeği” ve “Pornografiye Yönelik Tutumlar Ölçeği”nin ortalama ve standart sapma değerleri Tablo 3’de kadın ve erkek katılımcılara göre ayrıntılı bir şekilde verilmiştir.

Tablo 3: Araştırmada Kullanılan Ölçeklerin Erkek ve Kadın Katılımcılara Göre Ortalama, Standart Sapma, Minimum ve Maksimum Değerleri.

Ölçek	Erkek (N:284)				Kadın (N:407)				Toplam (N:691)			
	X	SS	Min	Mak	X	SS	Min	Mak	X	SS	Min	Mak
Toplumsal												
Cins. Roller Öl.	162,75	22,08	43	188	173,94	12,36	60	190	169,34	17,89	43	190
Erkeklerle												
İlişkin Düşmanca Tut. Öl.	32,44	10,58	10	60	37,35	11,12	10	60	35,34	11,16	10	60
Porn. Yön. Tutumlar Öl.	75,63	18,74	15	105	72,52	19,37	15	105	73,8	19,16	15	105

3.2.1. Birinci Hipoteze İlişkin Bulgular

“Erkekler kadınlara göre pornografiye yönelik daha olumlu bir tutum sergileyecektir” bu araştırmanın ilk hipotezidir. Bu hipotezin geçerli olup olmadığını incelemek için kullanmış olduğumuz “pornografiye yönelik tutumlar ölçeği”nden elde edilen puanların cinsiyet değişkenine göre ortalama değerleri ve standart sapmaları Tablo 3’de görülmektedir. Erkek ve kadın katılımcılar arasında görülen farkın anlamlılık düzeyinin incelenmesi için bağımsız örneklem t-testi analizi yapılmıştır. Yapılan analize göre erkek ve kadınlar arasında bulunan fark anlamlı çıkmıştır ($t(689)=-2.11, p<.05$). Dolayısıyla erkeklerin pornoya yönelik tutumlarının kadınların pornoya yönelik tutumlarına göre anlamlı düzeyde olumlu olduğunu söyleyebiliriz. Bu bulgu birinci hipotezi destekler yöndedir.

3.3. İkinci Hipoteze İlişkin Bulgular

Bu hipotezde eşitlikçi cinsiyet rolü ile pornografiye yönelik tutumlar arasındaki ilişki düzeyini incelemek amacıyla Pearson korelasyon analizi yapılmıştır. Pornografiye yönelik tutumlar, eşitlikçi rolleri ile pozitif yönde anlamlı bir ilişki içerisindedir ($r=.27$, $p<0.01$). Bireylerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları gelenekselden eşitlikçiye doğru kaydıkça pornografiye yönelik tutumları da olumlu yönde değişmektedir. Toplumsal cinsiyet rolleri ile pornografiye yönelik tutumlar arasında bir ilişki olduğu ancak bu ilişkinin ikinci hipotezde belirtildiği gibi negatif yönde değil de pozitif yönde olduğu görülmektedir. Bu sebeple araştırmanın ikinci hipotezi doğrulanmamıştır.

3.4. Regresyon Analizleri

İkinci hipotezimizde görmüş olduğumuz üzere toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlar ile pornografiye yönelik tutumlar arasında anlamlı düzeyde bir ilişki bulunmuştuk. Aşağıda da bulunmuş olan bu ilişki üzerinde biçimlendirici değişken etkisinin bulunup bulunmadığı hiyerarşik doğrusal biçimlendirici regresyon analizi ile incelenmiştir. Hiyerarşik doğrusal biçimlendirici regresyon analizi yapılabilmesi için, bağımsız, biçimlendirici ve bağımlı değişkenler arasında korelasyonel bir ilişki bulunma şartı olmadığından, ölçeklerin birbirleriyle korelasyonlarına dair ayrıca bir analiz yapılmamıştır.

3.4.1. Üçüncü Hipoteze İlişkin Bulgular

Bu hipotezde eşitlikçi cinsiyet rolü ile pornografiye yönelik tutumlar arasındaki ilişkide cinsiyetin biçimlendirici etkisi olacağı iddia edilmiştir. Bu etkiyi incelemek amacıyla hiyerarşik doğrusal biçimlendirici regresyon analizi kullanılmıştır. Tüm değişkenlerin toplam puanları “z puan”larına çevrilmiş ve bu şekli ile analize sokulmuştur. Analizin bağımlı değişkeni olarak pornografiye yönelik tutumlara ilişkin z puanı kullanılmıştır. Birinci adımda eşitlikçi cinsiyet rollerinden elde edilen z puanı bağımsız değişken olarak girilmiştir. İkinci adımda cinsiyete ilişkin z puanı biçimlendirici değişken olarak girilmiştir. Üçüncü adımda bağımsız değişken ile

biçimlendirici değişkeninin etkileşimleri birlikte her iki değişkenin z puanları çarpılarak girilmiştir. Tablo 4'te yapılan hiyerarşik doğrusal biçimlendirici regresyonun analiz sonuçları verilmiştir.

Tablo 4: Eşitlikçi Cinsiyet Rolünün Pornografiye Yönelik Tutumlar Üzerindeki Yordayıcı Etkisine ve Bu Etkide Cinsiyetin Biçimlendirici Rolüne İlişkin Hiyerarşik Doğrusal Biçimlendirici Regresyon Analizi Sonuçları.

Pornografiye Yönelik Tutumlar						
Analiz Aşaması		R ²	B	Standart Hata	β	t
1	Eşitlikçi Cinsiyet Roller	0.073	0.27	.037	0.27	7.36***
2	Eşitlikçi Cinsiyet Roller		0.325	.038	0.325	8.573***
	Cinsiyet	0.102	-0.18	0.38	-0.18	-4.748***
3	Eşitlikçi Cinsiyet Roller		0.347	.044	0.347	7.826***
	Cinsiyet		-0.183	.038	-0.183	-4.8
	Eşitlikçi Cinsiyet Roller X Cinsiyet	0.103	0.038	0.04	0.04	0.935

Not: *p<0.05, **p<0.01, ***p<0.001

Tablo 4'te görüldüğü üzere birinci aşamada bireylerin eşitlikçi cinsiyet rolleri pornografiye ilişkin tutumlarının %7.3'ünü anlamlı derecede açıklamaktadır (p<0.001). İkinci aşamada da cinsiyetin tek başına pornografiye yönelik tutumların %2.9'unu anlamlı düzeyde açıkladığını görmekteyiz (p<0.001). Üçüncü adımda regresyona girilmiş olan eşitlikçi cinsiyet rolleri ve cinsiyetin ortak etkilerinin pornografiye yönelik tutumlar üzerindeki değişime bir katkısının olmadığı görülmektedir. Dolayısıyla eşitlikçi cinsiyet rollerinin pornografiye yönelik tutumlar üzerindeki etkisinde cinsiyetin herhangi bir biçimlendirici etkisi bulunmadığını söyleyebiliriz. Araştırmanın üçüncü hipotezi doğrulanmamıştır.

3.4.2. Dördüncü Hipoteze İlişkin Bulgular

Kadınlarda eşitlikçi cinsiyet rolü ile pornografiye yönelik tutumları arasındaki ilişkide erkeğe yönelik düşmanca tutumların biçimlendirici etkisi olacağı ve bu etkinin erkeklerde gözükmeyeceği iddia edilmiştir. Bu etkiyi incelemek amacıyla hiyerarşik doğrusal biçimlendirici regresyon analizi kullanılmıştır.

3.4.2.1. Kadınlarda Eşitlikçi Cinsiyet Rolü ile Pornografiye Yönelik Tutumlar Arasındaki İlişkide Erkeğe Yönelik Düşmanca Tutumların Biçimlendirici Etkisinin İncelenmesi

Hipotezin tüm değişkenlerinin toplam puanları "z puan"larına çevrilmiş ve bu şekli ile analize sokulmuştur. Analizin bağımlı değişkeni olarak pornografiye yönelik tutumlara ilişkin toplam z puan kullanılmıştır. Birinci adımda eşitlikçi cinsiyet rolleri z puanı bağımsız değişken olarak girilmiştir. İkinci adımda erkeğe yönelik düşmanca tutumlara ilişkin toplam z puan biçimlendirici değişken olarak girilmiştir. Üçüncü adımda bağımsız değişken ile biçimlendirici değişkeninin etkileşimleri birlikte her iki değişkenin z puanları çarpılarak girilmiştir. Tablo 5'te yapılan hiyerarşik doğrusal biçimlendirici regresyonun analiz sonuçları verilmiştir.

Tablo 5: Kadınlarda Eşitlikçi Cinsiyet Rollerinin Pornografiye Yönelik Olumlu Tutumlar Üzerindeki Yordayıcı Etkisine ve Bu Etkide Erkeklerle İlişkin Düşmanca Tutumların Biçimlendirici Rolüne İlişkin Hiyerarşik Doğrusal Biçimlendirici Regresyon Analizi Sonuçları.

Pornografiye Yönelik Tutumlar						
Analiz Aşaması		R ²	B	Standart Hata	β	t
1	Eşitlikçi Cinsiyet Roller	0.067	0.378	.07	0.259	-5.39***
2	Eşitlikçi Cinsiyet Roller		0.341	.072	0.233	4.73***
	Erkeklerle İlişkin Düşmanca Tutumlar	0.077	-0.107	.05	-0.106	-2.142*
3	Eşitlikçi Cinsiyet Roller		0.363	.075	0.248	4.87***
	Erkeklerle İlişkin Düşmanca Tutumlar		-0.07	.059	-0.069	-1.19
	Eşitlikçi Cinsiyet Roller X Erkeklerle İlişkin Düşmanca Tutumlar	0.08	-0.098	.085	-0.066	-1.16

Not: *p<0.05, **p<0.01, ***p<0.001

Tablo 5'te görüldüğü üzere birinci aşamada kadınların eşitlikçi cinsiyet rollerinin pornografiye ilişkin tutumlarının %6.7'sini yüksek derecede açıklamaktadır (p<0.001). İkinci aşamada da kadınların erkeklerle yönelik düşmanca tutumlarının pornografiye yönelik tutumlarının %1'ini düşük düzeyde açıkladığını görmekteyiz (p<0.05). Üçüncü adımda görüldüğü üzere regresyona girilmiş olan eşitlikçi cinsiyet rolleri puanı ve erkeklerle ilişkin düşmanca tutumların ortak etkilerinin pornografiye yönelik tutumlar üzerindeki değişime anlamlı bir katkısı bulunmamaktadır. Dolayısıyla kadınlarda eşitlikçi cinsiyet rollerinin pornografiye yönelik olumlu tutumlar üzerindeki etkisinde erkeklerle ilişkin düşmanca tutumların herhangi bir biçimlendirici etkisinin bulunmadığını söyleyebiliriz. Dördüncü hipotezin ilk adımı doğrulanmamıştır.

3.4.2.2. Erkeklerde Eşitlikçi Cinsiyet Rolü ile Pornografiye Yönelik Tutumlar Arasındaki İlişkide Erkeğe Yönelik Düşmanca Tutumların Biçimlendirici Etkisinin İncelenmesi

Hipotezin tüm değişkenlerinin toplam puanları “z puan”larına çevrilmiş ve bu şekli ile analize sokulmuştur. Analizin bağımlı değişkeni olarak pornografiye yönelik tutumlara ilişkin toplam z puan kullanılmıştır. Birinci adımda eşitlikçi cinsiyet rolleri z puanı bağımsız değişken olarak girilmiştir. İkinci adımda erkeğe yönelik düşmanca tutumlara ilişkin toplam z puan biçimlendirici değişken olarak girilmiştir. Üçüncü adımda bağımsız değişken ile biçimlendirici değişkeninin etkileşimleri birlikte her iki değişkenin z puanları çarpılarak girilmiştir. Tablo 6’da yapılan hiyerarşik doğrusal biçimlendirici regresyonun analiz sonuçları verilmiştir.

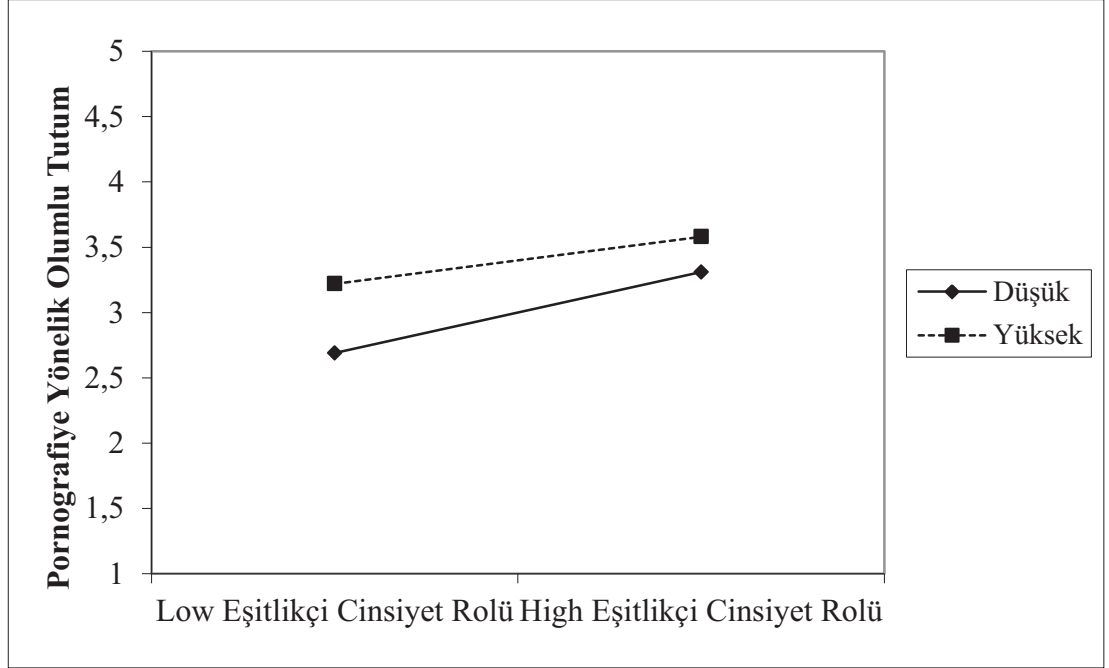
Tablo 6: Erkeklerde Eşitlikçi Cinsiyet Rollerinin Pornografiye Yönelik Olumlu Tutumlar Üzerindeki Yordayıcı Etkisine ve Bu Etkide Erkeklerle İlişkin Düşmanca Tutumların Biçimlendirici Rolüne İlişkin Hiyerarşik Doğrusal Biçimlendirici Regresyon Analizi Sonuçları.

Pornografiye Yönelik Tutumlar						
Analiz Aşaması		R ²	B	Standart Hata	β	t
1	Eşitlikçi Cinsiyet Roller	0.145	0.302	.044	0.381	6.91***
2	Eşitlikçi Cinsiyet Roller		0.313	.044	0.395	7.081***
	Erkeklerle İlişkin Düşmanca Tutumlar	0.152	0.086	.058	0.084	1.498
3	Eşitlikçi Cinsiyet Roller		0.312	.043	0.393	7.168***
	Erkeklerle İlişkin Düşmanca Tutumlar		0.043	.058	0.041	0.738
	Eşitlikçi Cinsiyet Roller X Erkeklerle İlişkin Düşmanca Tutumlar	0.185	-0.131	.039	-0.188	-3.389**

Not: *p<0.05, **p<0.01, ***p<0.001

Tablo 6’da görüldüğü üzere birinci aşamada erkeklerin eşitlikçi cinsiyet rolleri pornografiye ilişkin tutumlarının %14.5’ini anlamlı derecede açıklamaktadır ($p < 0.001$). İkinci aşamada da erkeklerin, erkeklere yönelik düşmanca tutumlarının pornografiye yönelik tutumları üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığını görmekteyiz. Üçüncü adımda görüldüğü üzere regresyona girilmiş olan eşitlikçi cinsiyet rolleri puanı ve erkeklere ilişkin düşmanca tutumların ortak etkilerinin pornografiye yönelik tutumların %3.3’ünü anlamlı derecede açıklamaktadır ($p < 0.01$).

Grafik 1: Erkeklerde Eşitlikçi Cinsiyet Rollerinin İlişkin Pornografiye Yönelik Olumlu Tutumlar Üzerindeki Yordayıcı Etkisine ve Bu Etkide Erkeklere İlişkin Düşmanca Tutumların Biçimlendirici Rolüne İlişkin Grafik.

Grafik 1’de görüldüğü üzere; erkeklere yönelik düşmanca tutumları düşük olan erkeklerin, cinsiyet rolleri eşitlikçiye yaklaştıkça pornografiye yönelik gösterdikleri olumlu tutumlar, erkeklere yönelik düşmanca tutumları yüksek olan erkeklere göre belirgin derecede artmaktadır. Dolayısıyla erkeklerde eşitlikçi cinsiyet rollerinin pornografiye yönelik olumlu tutumlar üzerindeki etkisinde erkeklere ilişkin düşmanca tutumların biçimlendirici bir etkisinin bulunduğunu söyleyebiliriz. Erkeklerde, erkeklere ilişkin düşmanca tutumların biçimlendirici bir etkisinin olmayacağı yönündeki dördüncü hipotezin ikinci adımı doğrulanmamıştır.

3.4.3. Beşinci Hipoteze İlişkin Bulgular

Bu hipotezde erkeklere ilişkin düşmanca tutumlar ile pornografiye yönelik tutumlar arasındaki ilişkide cinsiyetin biçimlendirici etkisi olacağı iddia edilmiştir. Bu etkiyi incelemek amacıyla hiyerarşik doğrusal biçimlendirici regresyon analizi kullanılmıştır. Tüm değişkenlerin toplam puanları “z puan”larına çevrilmiş ve bu şekli ile analize sokulmuştur. Analizin bağımlı değişkeni olarak pornografiye yönelik tutumlara ilişkin z puanı kullanılmıştır. Birinci adımda erkeklere yönelik düşmanca tutumlar ölçeğinden elde edilen z puanı bağımsız değişken olarak girilmiştir. İkinci adımda cinsiyete ilişkin z puanı biçimlendirici değişken olarak girilmiştir. Üçüncü adımda bağımsız değişken ile biçimlendirici değişkeninin etkileşimleri birlikte her iki değişkenin z puanları çarpılarak girilmiştir. Tablo 7’de, yapılan hiyerarşik doğrusal biçimlendirici regresyonun analiz sonuçları verilmiştir.

Tablo 7: Erkeklere Yönelik Düşmanca Tutumların Pornografiye Yönelik Tutumlar Üzerindeki Yordayıcı Etkisine ve Bu Etkide Cinsiyetin Biçimlendirici Rolüne İlişkin Hiyerarşik Doğrusal Biçimlendirici Regresyon Analizi Sonuçları.

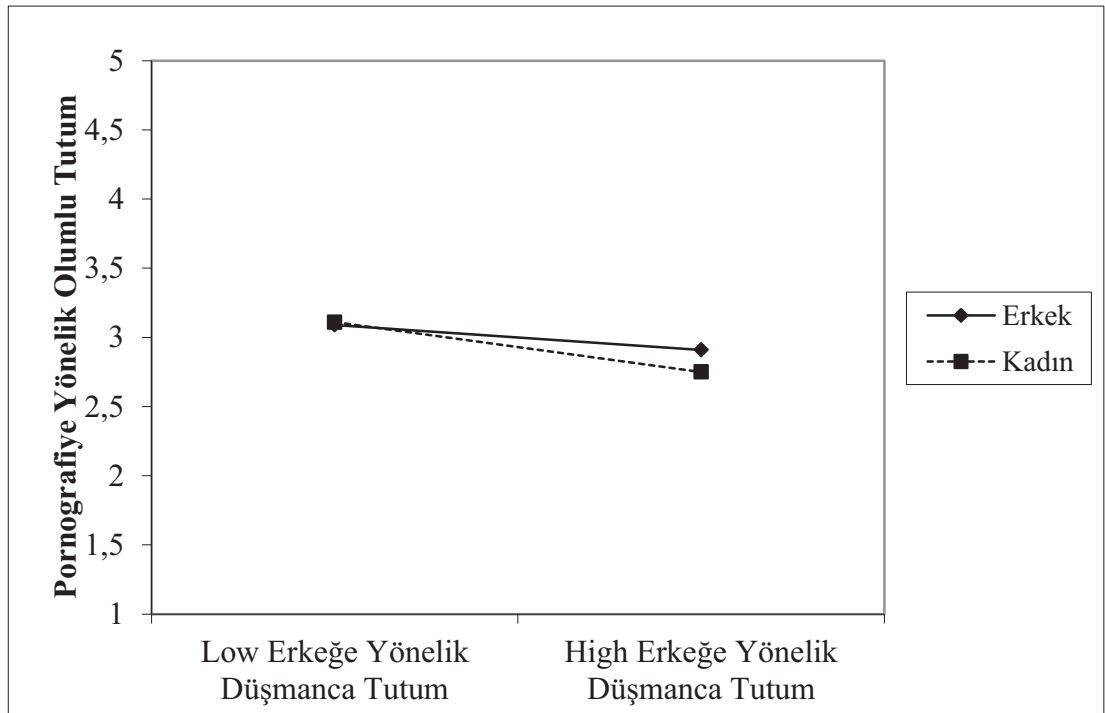
Pornografiye Yönelik Tutumlar					
Analiz Aşaması		R ²	B	Standart Hata	t
1	Düşmanca Tutumlar	0.012	-0.108	.038	-2.86**
				0.108	
2	Düşmanca Tutumlar		-0.095	.039	-2.46*
	Cinsiyet	0.015	-0.059	0.39	0.095
				-	-1.53
				0.059	
3	Düşmanca Tutumlar		-0.091	.039	-2.36*
	Cinsiyet		-0.067	.039	-1.73
	Düşmanca Tutumlar X Cinsiyet	0.022	-0.088	.039	-2.25*

Not: *p<0.05, **p<0.01, ***p<0.001

Tablo 7’de görüldüğü üzere birinci aşamada bireylerin erkeklere yönelik düşmanca tutumları pornografiye ilişkin tutumlarının %1.2’sini anlamlı derecede

açıklamaktadır ($p < 0.01$). İkinci aşamada da cinsiyetin pornografiye yönelik tutumları açıklamada anlamlı bir etkisinin olmadığını görmekteyiz. Üçüncü adımda regresyona girilmiş olan erkeklere yönelik düşmanca tutumlar ile cinsiyetin ortak etkilerinin pornografiye yönelik tutumların %0.7'sini anlamlı derecede açıkladığını görmekteyiz ($p < 0.05$).

Grafik 2: Erkekler Yönelik Düşmanca Tutumların Pornografiye Yönelik Tutumlar Üzerindeki Yordayıcı Etkisine ve Bu Etkide Cinsiyetin Biçimlendirici Rolüne İlişkin Grafik.

Grafik 2'de görüldüğü üzere; kadınların, erkeklere yönelik düşmanca tutumları arttıkça pornografiye yönelik gösterdikleri olumsuz tutumlar, erkeklere göre belirgin derecede artmaktadır. Dolayısıyla erkeklere yönelik düşmanca tutumların pornografiye yönelik tutumlar üzerindeki etkisinde cinsiyetin biçimlendirici bir etkisi olduğunu söyleyebiliriz. Araştırmanın beşinci hipotezi doğrulanmıştır.

3.5. Pornografiye Yönelik Tutumların Bazı Demografik Değişkenlerle İlişkilerinin İncelenmesi

Bulgular kısmının bu bölümünde hipotez geliştirilmemiş olmasına rağmen pornografiye yönelik olumlu tutumlar ile katılımcıların yaş ve medeni durumlarının ilişkileri incelenmiştir.

3.5.1. Yaş ve Pornografiye Yönelik Tutumlar Arasındaki İlişkilerin Analizi

Katılımcıların yaşları ile pornografiye yönelik tutumların incelenmesi için Pearson korelasyon analizi yapılmıştır. Analiz sonuçlarına göre yaş ile pornografiye yönelik tutumlar arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır ($r=.05$).

3.5.2. Medeni Durum ve Pornografiye Yönelik Tutumlar Arasındaki İlişkilerin Analizi

Medeni durum ve pornografiye yönelik tutumları incelemek amacıyla bağımsız örneklem t testi analizi yapılmıştır. Elde edilen analiz sonuçlarına göre katılımcıların medeni durumlarının pornografiye yönelik tutumlar üzerinde anlamlı bir fark yaratmadığı görülmüştür ($t(689)=-.126$, $p<.05$; Evli $X= 73.6$, Evli $SS= 19.62$, Bekar $X= 7.84$, Bekar $SS= 19.08$).

SONUÇ VE TARTIŞMA

Bu tezin amacı Türkiye’de pornografiye yönelik ne tür tutumlar olduğunu, literatürün konu edinmiş olduğu toplumsal cinsiyet rolleri ve cinsiyetçi tutumların, bu konu üzerinde ne derece belirleyiciliğinin bulunduğunu araştırmaktır. Çalışmanın giriş kısmında, pornografiye dair kavramlaştırma çabalarının sahip olduğu birçok farklı boyutlarından bahsettik ve tüm bu kavramlaştırmaların yanında pornografinin farklı anlamlandırmaları olabileceğini de gördük. Bu tez, özellikle Amerika ve Avrupa’nın sosyal bilim dünyasında kendisine geniş bir yer bulmuş olmasına rağmen sınırlandırılmış bir çerçevede içerisindedir çalışılabilmiş olan pornografi ve pornografiye yönelik tutumlara dair Türkiye’deki ilk çalışmalardan biri olması sebebiyle önemlidir.

Pornografinin içerdiği iddia edilen cinsel şiddet ve cinsiyetçi ayırım, konuyu cinsellik ve toplumsal cinsiyet kavramlarına da uzandırmaktadır. Dolayısıyla pornografi, sosyal hayat içerisindeki ilişkiler için de kritik bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Genel olarak feminist teorileri temel alan literatür, kadını hedef alan ve şiddet yönelimli bir pornografi anlayışı kurgulamıştır. Ancak bu anlamlandırma biçiminin pornografiye yönelik tutumları belirlemede ne derece etkili olduğu konusunda bir eksiklik göze çarpmaktadır. Bu tez, literatürün getirdiği cinsiyet temelli kavramlaştırmalar ile pornografiye dair tutumların ilişkisinin derecesini konu edindiği için de önemlidir.

Hipotezlere geçmeden önce, Türkçeye çevrilerek ilk kez kullanılmış olan “Pornografiye Yönelik Tutumlar” ölçeğinin tablo 2’de görülen faktör analizi sonuçları incelendiğinde; 15 sorulu ölçeğin “pornografiye yönelik olumlu tutumlar” ve “pornografiye yönelik olumsuz tutumlar” olarak iki alt faktöre ayrılabilir şekilde yapılandığını görmekteyiz. Tüm soruların tek bir toplam puana ulaşılabilir şekilde kullanılabilmesinin yanında, alt faktörler iki alt ölçek olarak ayrı ayrı da kullanılabilir. Ölçek, konunun Türkiye’de ilk kez çalışılıyor olması sebebiyle bu çalışma için yeterli gibi gözükmektedir. Ancak yapılacak yeni çalışmalar ile Türkiye’de pornografiye yönelik tutumların kültüre özgü birçok farklı belirleyicisinin de bulunabileceğini unutmamak gerekmektedir. Dolayısıyla bu ve yapılacak yeni

pornografi çalışmalarının ışığında daha ayrıntılı ölçeklerin geliştirilmesi gerekliliği gözden kaçırılmamalıdır.

Bu tezde, pornografiye yönelik tutumlar; toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlar ve erkeklere yönelik çelişik duygular dâhilinde incelenmiştir. Bunun sebebi pornografi literatürünün sunmuş olduğu cinsiyetçilik temelli içeriktir.

Pornografi literatürüne baktığımızda, kadın ve erkeklerin aralarında pornografiye yönelik davranışlar ve yükledikleri anlamlar açısından farklar olduğunu görmekteyiz. Erkeklerin pornografiye yönelik tutumlarının daha olumlu olmasının yanında pornografik materyalleri daha sık kullandıkları gözlenmiştir. Ancak ayırıcı ve tanımlayıcı ayrıntılı bilgiler, kadın örneklemeler üzerinden çıkmıştır. Yapılan çalışmalarda erkeklerin tersine kadınların pornografiye yönelik tutum ve davranışlarını belirleyen birçok farklı etken olduğu görülmüştür. Rogala ve Tydén'in (2003) yapmış oldukları çalışmada, pornografinin öğretici yönünün, kadınların pornografiye yönelik olumlu davranış ve tutumları belirleyen en belirleyici faktör olarak karşımıza çıktığını görmekteyiz. Ancak asıl üzerinde tartışılan konu; pornografinin, kadınların toplumsal düzeyde algılanma biçimleri üzerindeki olumsuz etkilerine dair belirleyiciliğidir. Bu konu sıklıkla bahsettiğimiz üzere özellikle pornografi karşıtı feministlerin üzerinde durdukları, içerikte kadını hedef alan aşağılama ve şiddet üzerine yoğunlaşmaktadır. Bunu pornografinin kadınlar üzerindeki olumsuz etkilerinin "içeriksel" boyutu olarak ele almamız mümkündür. MacKinnon ve Dworkin (1997) bu içeriksel boyut üzerinde özellikle yoğunlaşmışlardır ve pornografinin görsel veya konu olarak içerdiği, nesneleşen ve ezilen kadın boyutu üzerinde durmuşlardır. Ancak ikinci bir boyut olarak ele alabileceğimiz "işlevsel" boyut, feminist teorilerde daha az yer bulmasının yanında bu çalışmanın bulgularını açıklamada çok daha önemli bir yerde bulunmaktadır.

İşlevsel boyut, içerikten bağımsız bir şekilde kadınların pornografinin kendi hayatlarındaki sonuçlarına dair daha gerçek ve gözlenebilir sonuçları olan bir boyuttur. Hatta daha önce üzerinde durmuş olduğumuz Schneider (2000) ile O'Reilly ve arkadaşlarının (2007) yapmış oldukları çalışmalara baktığımızda kadınların pornografiye yönelik tutumlarını belirlemede bu işlevsel boyutun içeriksel boyuttan daha önemli bir yeri olduğunu görebiliriz. O'Reilly ve arkadaşları çalışmalarında, kadınlara partnerlerinin pornografik materyaldeki kişiyi hayal edip etmemelerinin sorun olup olmadığını sormuşlardır. Verdikleri cevaplar kadınların, bu durumu

kişiselleştirdiklerini ve ilişkilerine yükledikleri anlamı belirlediğini göstermiştir. Hatta pornoyu kendilerine ilişkilerindeki bir rakip haline getirdikleri görülmüştür. Schneider'in (2000) yapmış olduğu çalışmada benzer sonuçlar ortaya çıkmıştır. Partnerlerinin porno izlemelerinin kadınların reddedilmiş ve önemsiz hissetmelerine yol açtığı görülmüştür. Yapılan bu çalışmaların sonuçlarına göre kadınlar pornografiye yönelik tutumlar oluştururken pornografinin kendi ilişkilerindeki etkilerine daha çok odaklanmaktadır.

Yukarıda bahsetmiş olduğumuz iki boyut, bu araştırmanın bulgularını tartışmada belirleyici iki temeldir. İçeriksel boyutun çok daha fazla çalışmada temel alınmış olmasına rağmen neden-sonuç ilişkilerini açıklamadaki yetersizliğinin yanında işlevsel boyutun daha niteliksel bilgiler vermesi, aslında hep olması gerektiği gibi bize tek bir boyuta bağlı kalmadan pornografiye yönelik tutumları açıklama olanağı sunmaktadır.

İlk hipotezimiz, cinsiyet ve pornografiye yönelik tutumlar üzerinedir. Pornografik materyallerin, literatürde belirtildiği üzere erkek merkezli olarak üretilen bir tüketim aracı olduğu ve erkeklerin daha çok tükettiği gerçeği göz önüne alınarak, erkeklerin pornografiye yönelik tutumlarının kadınların pornografiye yönelik tutumlarından daha olumlu olacağı iddia edilmiştir. Yapılan bağımsız örneklem t-test analizi sonucuna göre erkeklerin pornografiye yönelik tutumlarının, kadınların pornografiye yönelik tutumlarına göre anlamlı derecede olumlu olduğu görülmektedir. Dolayısıyla araştırmanın ilk hipotezi doğrulanmıştır. Cinsiyetler arası olacağı iddia edilen bu farkın temel sebebi, kadınların pornografiye yönelik tutumlarını belirleyen içeriksel ve işlevsel boyutların erkekleri kadınlar kadar rahatsız etmemesinin yanında erkeklerin özellikle içeriksel boyuttan memnun olma olasılıklarıdır. Erkekler içeriksel olarak kadını nesneleştirdiği söylenen pornografinin özneleridirler ve dahası erkekler, ilişkiler ağının bu şekilde kurulmasından memnun olmaktadır. İşlevsel olarak da erkekler, kadınlar gibi pornografiye kişiselleştirdikleri bir anlam ilişkisi kurmamaktadırlar (O'Reilly, Knox ve Zusman, 2007). Dolayısıyla pornografiden kadınlar gibi olumsuz etkilenmemektedirler. Bu bulgu pornografiye yönelik daha önce yapılmış çalışmalar ile de tutarlı gözükmektedir. Pornografiye yönelik tutumlar ile ilgili çok fazla çalışma olmasa da kullanım sıklıklarına dair yapılmış çalışmalar bu konuda bize fikir verebilmektedirler. Bunun sebebi; bir davranışa yönelik olumlu tutumun, o davranışın

gerçekleşmesindeki tek etken olmasa da önemli bir belirleyicisi olduğu gerçeğidir (Kağıtçıbaşı, 2010). Dolayısıyla, Diamond ve Dannemiller (1989, akt. Tibbets ve Blankenship, 1999), Frable (1997, akt. Tibbets ve Blankenship, 1999) ile Flood ve Hamilton'ın (2003) yapmış oldukları çalışmalara göre erkeklerin kadınlara göre pornografik materyali daha çok tüketiyor olmalarının, erkeklerin pornografiye yönelik olumlu tutumlara sahip olmalarıyla doğru orantılı olma olasılığının yüksek olduğunu göstermektedir.

Wallmyr ve Welin'in (2006) çalışmalarında belirtmiş oldukları üzere, cinsiyetlerin farklı sebep ve beklentilerle pornografik materyali tüketmeleri, pornografiye yönelik geliştirdikleri tutumların da farklılaşmasının nedenlerinden biri olarak düşünülebilir. Bireylerin, hedef yönelimli bir tüketim ilişkisi kurmaları ve bu hedefe dair beklentilerinin karşılanması, pornografiye yönelik tutumlarını da olumlu bir şekilde etkiliyor olabilir. Benzer şekilde beklentilerin karşılanmamasının da pornografik materyalin çekiciliğini azaltıyor olabileceğini söyleyebiliriz. Wallmyr ve Welin'in belirtmiş oldukları üzere; cinsel uyarım ve tatmin sağlamak amacıyla tüketilen pornografik materyal, erkeklerin beklentilerini karşılamakta yeterli olması sebebiyle olumlu bir tutuma yol açabilir. Aynı zamanda pornografi, erkeklerin aradığı söylenen cinsel pratiğe, gerçek dünyada olduğundan daha kolay ulaşabilmelerini sağlıyor olması sebebiyle de erkekler tarafından kadınlara göre daha olumlu algılanıyor olabilir. Bunun karşısında kadınlar tarafından "merak" sebebiyle tüketilen pornografinin, kadınların beklentilerini karşılamıyor olma olasılığı, içeriğin kadınların arayışını karşılamıyor oluşu, erkeklere göre pornografiye yönelik daha olumsuz bir tutum sergilemelerine yol açıyor olabilir. Özellikle, erkeklerin cinsel arayışları karşısında kadınların daha duygusal bir arayış içerisinde oldukları iddiası, pornografinin içeriğinin kadınların beklentilerine bir cevap olmaktan uzak olduğu fikrini akla getirebilmektedir. Dolayısıyla pornografik içerikten beklentilerin kadınları tatmin edecek şekilde karşılanmaması, kadınların erkeklere nazaran çok daha olumsuz bir tutum geliştirmiş olmalarına sebep olmuş olabilir.

Pornografiye yönelik tutumlarla ilgili az araştırmadan biri olan Johansson ve Hammerson'ın (2007) İsveçli gençler üzerinde yaptığı çalışmaya göre de; erkeklerin %77,4'ü kadınların ise %28,4'ü pornografiye yönelik olumlu bir tutum içerisindeyler. Bu veri de araştırmamızın ilk hipotezini doğrular nitelikte gözükse de çok önemli bir noktaya dikkatimizi çekmektedir. Johansson ve Hammerson'ın araştırmasına göre

pornografiye yönelik olumlu tutum gösteren kadın ve erkeklerin sayısı arasında oldukça yüksek bir fark bulunmaktadır. Yaptığımız çalışmada kadın ve erkeklerin pornografiye yönelik tutumları arasındaki fark anlamlı gözükse de kadınların pornografiye yönelik tutum puanları ($x=72,52$) ile erkeklerin pornografiye yönelik tutum puanlarının ($x=75,63$) arasındaki farkın çok yüksek olmadığını görmekteyiz. Johansson ve Hammerson'ın çalışması, iki sorudan oluşan ve daha yüzeysel bir şekilde ölçülmüş verilere dayanmaktadır. Ancak gene de iki çalışmayı da göz önüne aldığımızda sonuçlar açısından bir fark olduğunu söyleyebiliriz. Araştırmamızın sonuçlarından alınan bu puan, ölçeği geliştirmiş olan Wood'un (2013) verileriyle de benzeşmektedir. Bu da erkeklerin pornografiye kadınlara göre daha olumlu bir tutum göstermelerine rağmen, kadınların pornografiye yönelik çok da olumsuz tutumlara sahip olmadıklarına işaret etmektedir. Bu konu ayrıntılı bir biçimde hipotezlerin tartışılmasının ardından ele alınacaktır.

Tezin ikinci hipotezi, toplumsal cinsiyet rolleri ile pornografiye yönelik tutumlar arasındaki bağa ilişkindir. Pornografinin içerdiği belirtilen cinsiyetçi şiddet sebebiyle eşitlikçi cinsiyet rolleri ile pornografiye yönelik olumlu tutumlar arasında negatif bir ilişki bulunacağı öngörülmüştür. Pornografi karşıtı feministlerin iddia ettiği üzere pornografinin kadını nesneleştirip bir hedef haline getirmesi ve bu sayede erkeklerin kadınlar üzerinde bir iktidar alanı yaratması, toplum içerisinde kadın ve erkek eşitliğine büyük bir darbe olarak algılanacaktır. Dolayısıyla toplumda kadın ve erkek eşitliğini savunan görüşlere sahip bireylerin pornografiye yönelik olumsuz tutumlar geliştirmelerinin beklenmesi normaldir. Ancak bu araştırmadan elde ettiğimiz bulgular bunun tam tersine işaret etmektedir. Kadın ve erkek eşitliğini savunan, toplumsal cinsiyet rolleri ölçeğinden daha eşitlikçi puanlar alan bireylerin pornografiye yönelik olumlu tutumlarının daha yüksek olduğunu görmekteyiz.

Bu da akla şu açıklamayı getirmektedir; pornografinin içerdiği iddia edilen cinsiyetçi şiddet ve ayrımın algılanma şekli ve derecesi, pornografiye yönelik tutumları düşünüldüğü kadar yüksek düzeyde belirlememektedir. Daha önce de üzerinde sıklıkla durduğumuz gibi, pornografinin içerdiği şiddet iddiası, ortaya atılan teorilerin çıkış noktası olmuştur ancak davranış veya tutumları belirlemede etki düzeylerini araştıran görgül araştırmalar yapılmamıştır. Dolayısıyla pornografinin içeriksel boyutunun bireylerin karar, davranış, tutum ve pornografiye yönelik algılarında ne kadar belirleyici etkilerinin olduğu bir muamma olarak kalmıştır.

Bu tezden elde ettiğimiz bulgular ışığında; toplumsal cinsiyet rolleri noktasından baktığımızda bireylerin toplumsal düzeyde cinsiyet eşitliği beklentileri ile pornografi arasında bir ilişkinin olduğu aşikârdır. Bu ilişkinin yönü bizi daha önce bahsetmiş olduğumuz gibi pornografinin hem erkek hem kadın için de tüketilmeye aynı seviyede hakkı olan bir kavram olduğu noktasına getirmektedir. İçeriğinden bağımsız olarak pornografi, kadın ve erkeğin eşit derecede tüketmeye hakkı olan cinsellik içeren bir materyal olarak algılanıyor olabilir.

Bununla beraber geleneksel cinsiyet rollerine sahip bireylerin pornografiye yönelik olumsuz tutumlara sahip olmaları da içerdiği cinsellik kavramının algılanışından kaynaklanıyor olabilir. Geleneksel cinsiyet rolleri, toplumda kadının statüsünü düşürmekte olduğu gibi onu erkeğe tabi kılan bir konuma da sokmaktadır (Yılmaz, Zeyneloğlu, Kocaöz, Kısa, Taşkın ve Eroğlu, 2009) dolayısıyla kadını bu tip geleneksel bir anlamın dışında var etme niteliğine sahip kavramlara yönelik de karşıt bir duruş sergilemektedir. Kahraman'ın (2010) bahsetmiş olduğu gibi, "özel alan" içerisinde durması gereken cinselliğin genel alana çıkarılarak ifşası, geleneksel rolleri benimseyen bireylerin önem attığı aile değerlerinin ve sınırlarının da bozulması anlamına gelmektedir. Bu sebeple kadını ve cinselliğini gözler önüne seren; hatta kadının cinselliğinin, Erik ve Rydger'in bahsettikleri gibi, "erkeği tatmin etme" sebebiyle var olduğu algısının sınırlarından kurtaran bir ifşa mekanizmasının, pornografi ile geleneksel cinsiyet rolleri arasındaki çatışmayı, anlaşılabilir bir durum olarak karşımıza çıkardığını söyleyebiliriz.

Dolayısıyla cinsiyet rolleri temelinde pornografiye yönelik tutumlara baktığımızda, içerikteki cinsiyetçi şiddetin belirleyiciliğinden ziyade, pornografiye yüklenen genel anlamların ve sahip olduğu işlevlerinin algılanma şekillerinin, pornografinin bu roller içerisinde kendisine nasıl bir yer edindiğini belirlemede, çok daha fazla etkilerinin olduğunu söyleyebiliriz.

Araştırmamızın üçüncü hipotezi, eşitlikçi cinsiyet rolleri ile pornografiye yönelik tutumlar arasındaki ilişkide cinsiyet farklılıklarının belirleyiciliği üzerine kurulmuştur. Pornografinin içerdiği cinsiyetçi şiddet ve erkeklerin bir özne, kadınların ise nesne olarak sunuluyor olduğu algısının, kadının toplumsal cinsiyet rolleri içerisinde erkeğe nazaran daha olumsuz bir statüde konumlandırılmasına sebep olduğu düşünülmektedir. Dolayısıyla bu durumun sonuçlarından öncelikli olarak kadınların etkilenmesi beklenilmektedir. MacKinnon'ın (1997), pornografinin var etmiş olduğu

cinsiyet eşitsizliğini bir cinsiyet farkıymış gibi gösteriyor olduğu iddiası, bu noktada önem kazanmaktadır. Bu aynı zamanda pornografinin, cinsiyet rollerinin inşasında da etkili olduğu anlamına gelmektedir. MacKinnon; toplumda, kadın üzerinde güce sahip olan erkeğin pornografideki bu içerikten rahatsız olmayacağını çünkü bu içeriğin erkeğin toplumdaki hegemonik gücünü desteklediğini iddia eder. Dolayısıyla da bu iki kavram arasındaki ilişkinin erkek tarafından göz ardı edileceğini hatta hiç algılanmayacağını belirtir. Kadın ise doğrudan nesnesi ve hedefi olduğu için bu içerikten erkeğe nazaran daha fazla rahatsız olacaktır. Dolayısıyla toplumsal cinsiyet rollerine yönelik tutumlar ile pornografiye yönelik tutumlar arasındaki ilişkide kadın olmanın belirleyici bir etkisi olacağı söylenebilir.

Ancak verilerin analizi bu beklentimizi desteklememiştir. Erkek ve kadınların cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının pornografiye yönelik tutumlarını belirleme düzeyleri arasında bir fark bulunamamıştır. Bu bulgu da, pornografi içerisindeki cinsiyetçi şiddeti algılamada cinsiyetler arası bir farkın olmadığını göstermektedir. Dolayısıyla aklımıza şu soru gelmektedir; bu benzerliğin sebebi, içerikteki cinsiyetçi şiddetin kadın ve erkekler tarafından aynı düzeyde mi algılandığı yoksa içerikteki cinsiyetçi olduğu söylenen bu şiddetin algılanıp algılanmadığıdır. Bu hipotezin çıkış noktası; feminist teorilerin, pornografinin cinsiyetçi bir şiddet içerdiği iddiasıdır. Ancak daha önce de bahsetmiş olduğumuz üzere bu konuda yapılmış görgül çalışmalar bulunmamaktadır. Dolayısıyla pornografiye yönelik tutumları belirlemede pornografinin içerdiği belirtilen cinsiyetçi şiddetin bireyler tarafından algılanıp algılanmadığı sorunsalı ayrıntılı bir şekilde görgül araştırmalar ile çalışılmalıdır.

Araştırmamızın dördüncü hipotezi, kadınlarda toplumsal cinsiyet rolleri ile pornografiye yönelik tutumlar arasında ilişkide erkeğe yönelik düşmanca tutumların belirleyici etkisi olacağı iddiasıdır. Bu etkinin erkeklerde görülmeyeceği beklenmiştir. Bu durumun sebebi pornografide bulunduğu söylenen erkek hegemonyasına dair algılardır. Glick ve Fiske'nin ortaya koymuş oldukları kurama göre (Sakallı-Uğurlu, 2008) erkeklere yönelik düşmanca tutumların ataerkillik boyutu, tam olarak pornografi içerisinde olduğu söylenen bu erkek hegemonyasını hedef alacaktır. Bu boyuta göre erkeklere yönelik düşmanca tutumların geliştirilmesinde, erkeklerin sosyal düzen içerisindeki baskın statüsü ve kadınlar üzerindeki gücü, temel sebepler olarak görülmektedirler. Bu hegemonik gücün, kadının toplumsal cinsiyet rollerindeki statülerine de doğrudan olumsuz bir etkisi olacağı algısına yol açtığı belirtilmektedir.

Dolayısıyla da benzer ilişki düzeylerinin var edildiğinin belirtildiği pornografide de, erkeklere ilişkin düşmanca tutumların belirleyici bir etkisi olacaktır. Erkek hegemonyasının ve gücünün nesnelere olan kadınlar doğal olarak erkeklere nazaran bu düşmanlığı çok daha yüksek bir oranda yaşayacaklardır. Erkekler üzerinde ise, böyle bir ataerkil hegemonyanın özne tarafı olmaları sebebiyle cinsiyet rollerine dair tutumlarının pornografiye yönelik tutumları üzerindeki etkisine bu düşmanca tutumların etkisinin olmayacağını söyleyebiliriz.

Ancak hipotezimizin bulguları beklentilerin tam tersi yönde çıkmaktadır. Kadınlarda cinsiyet rolleri ile pornografiye yönelik tutumları arasındaki ilişkide erkeklere ilişkin düşmanca tutumlarının hiçbir etkisi bulunmadığı gözlenmiştir. Erkeklerde ise beklenildiğinin tersine, toplumsal cinsiyete dair düşünceler ile pornografiye yönelik tutumlar arasındaki ilişkide erkeklere yönelik düşmanca tutumların etkisi olduğu bulunmuştur. Erkeklerin, erkeklere yönelik düşmanca tutumları arttıkça, eşitlikçi cinsiyet rollerinin pornografiye yönelik olumlu tutumlarını arttırma düzeyleri azalmıştır. Dolayısıyla eşitlikçi cinsiyet rollerine sahip erkeklerin pornografi içerisinde kadınlar üzerinde var olduğu belirtilen ataerkil güce dair algıları yükseldikçe pornografiye dair olumsuz tutumlar geliştirdiklerini söyleyebiliriz. Bunun tersine, eşitlikçi cinsiyet rollerine sahip kadınların, pornografiye yönelik geliştirdikleri olumlu tutumları üzerinde erkeklere ilişkin düşmanca tutumlarının hiçbir fark yaratmadığını görmekteyiz.

Öyleyse kadınların pornografi içerisinde olduğu iddia edilen cinsiyetçi şiddet ile erkeklere ilişkin düşmanca tutumları arasında bir bağ kurmadıklarını veya içerikte algıladıkları cinsiyetçi şiddetin sebep olabileceği, erkeklere ilişkin düşmanca tutumlarının, eşitlikçi cinsiyet tutumları ile pornografiye yönelik tutumları arasındaki ilişkiyi olumsuz şekilde etkilemediğini söyleyebiliriz. Bunun sebebinin, pornografinin içerdiği belirtilen cinsiyetçi şiddetin kadınların toplum içerisindeki statüsünü etkilemediğini algılamaları olabilir.

Bu durumu gene içeriksel boyutun farkındalığı ile açıklayabiliriz. Erkeklerle ilişkin düşmanca tutumların ilişkilendirilebileceği kadınlara yönelik görülen cinsiyetçi şiddetin, pornografinin içeriksel boyutunda bulunduğu düşünülmektedir. Kadının nesneleştirilmesi, şiddete uğraması, aşağılanması, pornografinin görsel imgelemlerinin içerildiği içeriksel boyuta dâhildir. İşlevsel boyutta ise, erkeğin şiddet unsuru olarak görülmesi yerine pornografinin ilişkiler üzerindeki olumsuz etkilerinden

bahsedilmektedir. Dolayısıyla kadınların bu cinsiyetçi şiddeti algılamaları ancak ve ancak, pornografinin genel anlamlandırmasından bağımsız olarak içeriksel boyutun var olduğu görsel imgelemlerin tüketilmesiyle ortaya çıkabileceği düşünülebilir. Literatürde de görülmüş olduğu üzere kadınların pornografik materyali tüketimi erkeklere göre çok daha düşük düzeyde olmaktadır (Tibbets ve Blankenship, 1999). Aynı zamanda Bridges ve Morokoff'un (2011) yaptıkları çalışmaya göre; kadınların, pornografik materyali tüketseler de cinsiyetler arası hâkimiyet ve şiddet barındırmayan türleri tercih ettikleri görülmüştür, bu sebeple kadınların, pornografinin içerdiği cinsiyetçi şiddetin erkekler kadar farkında olmadığını varsayabiliriz. Dolayısıyla toplumsal cinsiyet statülerinde eşitlikçi cinsiyet rollerine sahip kadınların içeriksel boyutun var ettiği cinsiyetçi şiddetin varlığına, erkekler kadar maruz kalmamalarının, erkeklere ilişkin düşmanca tutumlarının pornografiye yönelik tutumlarını etkilemesinde belirleyici bir etki yaratmamasına sebep olduğunu söyleyebiliriz.

Bununla beraber, eşitlikçi cinsiyet rollerine sahip erkeklerin erkeklere yönelik düşmanca tutumları arttıkça pornografiye yönelik olumsuz tutumları da artmaktadır. Dolayısıyla, eşitlikçi cinsiyet rollerine sahip erkeklerin pornografik içerikte algıladıkları cinsiyetçi şiddetten rahatsız olduklarını, bunu da pornografiye yönelik tutumlarına yansıtıklarını söyleyebiliriz. Öyleyse, eşitlikçi değerlere sahip erkeklerin, özne konumunda dahi bulunsalar, pornografik içerikteki bir cinsiyetin diğeri üzerinde hegemonya kurmasını doğru bulmadıklarını düşünebiliriz.

Araştırmanın beşinci ve son hipotezi erkeklere yönelik düşmanca tutumların pornografiye yönelik tutumları etkileme düzeyinde cinsiyetler arası bir farkın olduğu iddiasıdır. Pornografinin içermiş olduğu cinsiyetçi şiddetin, daha önce de belirtmiş olduğumuz gibi Glick ve Fiske'nin kuramları doğrultusunda erkeklere yönelik ataerkil gücü hedef alan düşmanca bir tutuma yol açabileceği iddia edilebilir. Dolayısıyla erkeklerin bu faktörün öznesi, kadınların ise nesnesi olması sebebiyle erkeklere yönelik düşmanca tutumların pornografiye yönelik tutumları etkileme düzeyinde cinsiyetlere bağlı bir fark beklenmektedir. Yapılan araştırmanın bulguları da bu öngörüye destekler düzeydedir. Erkeklerin erkeklere yönelik düşmanca tutumları, pornografiye yönelik tutumlarını kadınlarınkı kadar yüksek bir oranda belirlememektedir. Erkeklere yönelik düşmanca tutumların en başta gelen sebebi, erkeğin toplum içerisinde kadınları hedef alan, nesneleştiren ve üzerinde

hükümlerlik kuran güce sahip olup bunu kullanmasıdır. Dolayısıyla kadınların bu gücün birincil nesnelere olması ve toplumsal yaşayış içerisinde bunun sonuçlarını daha belirgin bir biçimde yaşıyor olmaları sebebiyle erkeklere yönelik düşmanca tutumları erkeklerden çok daha fazla var etmektedirler (Sakallı-Uğurlu, 2008). Bu sebeple ataerkil hegemonyanın hedef alındığı bir düşmanlığın, kadınların kendi toplumsal statülerine tehlike oluşturduğunu düşündükleri pornografiye yönelik tutumlarında da bir etkisinin olacağı beklenmektedir. Bu da, pornografinin içerdiği cinsiyetçi şiddet ile yaşamış oldukları statü düşüklüğü sonucu duydukları düşmanlığı daha kolay bir biçimde ilişkilendirerek, pornografiye yönelik tutumlarını erkeklere göre daha belirgin düzeyde etkilemelerine yol açmıştır. Ya da erkeğe yönelik düşmanca tutumların artması, pornografideki erkek egemen ve kadına yönelik şiddetin daha fazla oranda algılanır hale gelmesine yol açabilmektedir.

Ancak dördüncü hipotez ile beşinci hipotezin açıklamaları arasında bir çelişkinin var olduğu gözükmektedir. Literatüre bağlı olarak, erkeklere yönelik düşmanca tutum ile pornografiye yönelik tutumlar arasındaki ilişkinin, pornografinin içeriksel boyutu sebebiyle var olduğu düşünülmektedir. Bu boyut pornografi içerisinde var olduğu iddia edilen cinsiyetçi şiddet ve ayrımcılığı temel almaktadır. Dolayısıyla kadının toplumun içerisindeki statüsüne pornografinin içeriksel boyutu sebebiyle zarar vereceği düşünülmektedir. Bu, beşinci hipotezde doğrulanmış gibi gözükse de dördüncü hipotezdeki bulgular ile çelişir gibi gözükmektedir. Dördüncü hipotezin iddiası; kadının toplumdaki statüsünü düşürmesi beklenen içeriksel şiddet kaynaklı var edeceği erkeklere yönelik düşmanca tutumlarının eşitlikçi cinsiyet rolleri ve pornografiye yönelik tutumlar arasındaki ilişkiyi etkileyecek olmasıdır. Bu iddia bulgularca çürütülmüş ve açıklaması kadınların erkeklere yönelik düşmanca tutumu geliştirecekleri içeriksel boyuttan uzak kalmaları olarak düşünülmüştür. Ancak beşinci hipotezde erkeklere yönelik düşmanca tutumların pornografiye yönelik tutumları etkilemesi bu açıklamanın yeterli olmadığını bize göstermektedir. Bunun sebebi kadınların erkeklere yönelik düşmanca tutumlar ile pornografiye yönelik tutumlar arasındaki ilişkiyi var edecek başka bir takım algılarının olması olabilir. Öyleyse pornografiye yönelik tutumlar ile erkeklere yönelik düşmanca tutumlar arasındaki ilişki yalnız ve yalnız içeriksel boyut ile değil de işlevsel boyut ile de belirleniyor olabilir. Pornografinin işlevsel boyutu cinsiyetçi şiddet ve ayrımı içermeyen ama erkeklerin pornografik materyali kullanmalarının yarattığı sonuçlar ve kadınların bu durumu algılamaları üzerine odaklanmaktadır. Daha önce

bahsetmiş olduğumuz gibi O'Reilly ve arkadaşlarının (2007) yaptıkları çalışmalar kadınların işlevsel sonuçları üzerinden pornografiyi anlamlandırdıklarını göstermiştir. Kadınlar pornografik materyalleri erkeklerin kendilerini aldatmış gibi hissettikleri, rakip gördükleri bir alan olarak anlamlandırmaktadırlar. Bu da pornografik materyale ulaşan erkeklerin ilişkiler için güvenilmez ve olumsuz bir şekilde algılanabilmeleri sonucunu doğurur. Dolayısıyla da işlevsel boyutun barındırdığı, erkeklerin pornografik materyali tüketme sebeplerinin kadınlar üzerinde yarattığı algının, erkeklere yönelik düşmanca tutumlar ile pornografiye yönelik olumsuz tutumlar arasındaki ilişkinin bir sebebi olduğunu düşünebiliriz. Ancak literatürdeki çalışmaların azlığı bu tip bir sebebin işlevinin doğrulanması için yeterli olmadığını göstermektedir.

Bu çalışmada önemli bir bulgu da ilk hipotezde bahsi geçtiği üzere, kadınların pornografiye yönelik olumsuz tutum puanlarının çok da yüksek olmadığıdır. Erkek ve kadınların pornografiye yönelik tutumlar ölçeğinden aldıkları puanlar istatistiksel olarak anlamlı bir farka işaret etse de, kadınların almış oldukları puanların ortalaması, bize kadınların pornografiye karşı çok keskin bir biçimde olumsuz tutumlar geliştirmediklerini göstermektedir. Bu bulgu, pornografi karşıtı feministlerin, pornografinin sahip olduğunu belirttikleri cinsiyetçi şiddete sahip içeriğin, kadınların tutumlarını öngörmeye yeterli derecede belirleyici olmadığını bize göstermektedir. Pornografi literatürüne bağlı çalışmalara bakınca kadınların pornografiye yönelik tutumlarını anlayıp açıklamada çok daha fazla veriye ihtiyacımız olduğunu görmekteyiz. Ancak var olan literatüre uygun olarak, bu bulguya getirebileceğimiz bazı açıklamalar ileride yapılacak çalışmaların da dikkat etmeleri gereken konuları belirlemede yardımcı olabilir.

Kadınların pornografiye yönelik olumsuz tutum puanlarının düşünüldeği kadar yüksek olmamasında üç temel argüman akla gelmektedir. Birincisi, kadınların da pornografiden erkekler gibi haz alıyor olma olasılığıdır. Kadınların, pornografiye yönelik daha olumlu tutumlar göstermelerinde etkili olabilecek arka plandaki sebepleri masaya yatırmadan önce en basit ve temel argümanı göz önüne almak durumundayız. Pornografi, içeriğinde var olduğu iddia edilen cinsiyetçi ayırım ve şiddetten bağımsız olarak en temelde cinsellik içeren görsel bir materyaldir. Dolayısıyla bu materyalin içeriğinden, cinsiyet farkı gözetmeksizin her bireyin haz alma olasılığı bulunmaktadır. Bu sebeple pornografiye yönelik tutumlara ilişkin

belirleyici temel etken, içerikteki cinsiyet ayrımcılığından ziyade pornografinin işlevindeki cinsellik olabilir. Ancak bu argüman elde edilen bulguyu yeterli derecede açıklar gibi gözükse de, içerdiği kavramların çok karışık bir ilişki içerisinde olduğunu unutmamamız gerekmektedir. Dolayısıyla kadınlar ile cinsellikten aldıkları haz ve pornografi üzerine daha ayrıntılı bir çalışma yapılmadan bu sebebin geçerliliği üzerine çok fazla tahmin yürütmek doğru olmaz.

Kadınların pornografiye yönelik olumsuz tutum puanlarının yüksek olmamasını açıklayan ikinci sebep, pornografinin öğretici yönüdür. Daha önce bahsetmiş olduğumuz üzere, Rogala ve Tydén'in (2003) yapmış oldukları çalışmaya göre pornografinin, özellikle kadınlar üzerinde cinselliğe dair öğretici bir yönü bulunmaktadır. Poulsen ve arkadaşlarının (2013) yaptıkları çalışma sonuçları da bu argüman ile uyumlu gözükmektedir. Çalışmada, porno izleyen kadınların ilişkilerindeki tatmin derecelerinin arttığı gözlenmektedir. Bu durumun da pornografinin cinsel ilişkilerdeki öğretici yönüne vurgu yaptığı belirtilmektedir. Dolayısıyla cinselliğini daha yoğun, daha tatmin edici ve karşısındakiyle daha uyumlu bir şekilde yaşamak isteyen kadınların, pornografiye öğretici bir anlam yüklemelerinin pornografiye yönelik gösterdikleri olumsuz tutumlarının derecesini azaltmalarına da sebep olabileceğini söyleyebiliriz.

Kadınların pornografiye yönelik olumsuz tutum puanlarının düşüklüğünü açıklayabilecek üçüncü sebep ise daha tartışmalı bir konuya atıf yapar. Bu sebep, pornografinin içerdiği cinselliğe, her kadının da bir erkek kadar ulaşma hakkının olduğu gerçekliğine dayanmaktadır. Pornografi; içerdiği iddia edilen cinsiyetçi şiddet dışında içeriksel olarak sadece cinselliğin var olduğu bir materyaldir. Pornografi karşıtı feministlerin de pornografiyi kavramlaştırırken başvurdukları cinsiyetçi şiddet ve aşağılama faktörlerini göz ardı ettiğimizde, geriye erotizmde olduğu gibi tüm feministlerin kabul ettiği, cinselliğin kadının güçlü yüzü olduğu iddiası kalmaktadır. Cinsellik, erkekler için olduğu kadar kadınlar için de var olan bir kavramdır. Dolayısıyla pornografi; içerdiği cinselliğin, erkeklere olduğu kadar kadınlara da hitap edebilir olması sebebiyle hem kadının hem de erkeğin ulaşma hakkının eşit derecede var olduğu bir kavram olarak da düşünülebilir.

Erikson ve Rydgren'e göre, kadın cinselliği, sadece erkeği tatmin etme amaçlı bir çizgide hapsedilmeye çalışılmaktadır ve pornografi de buna yardımcı olan bir materyaldir (1994, akt. Træen, Spitznogle ve Beverfjord, 2004). Ancak sex-pozitif

feministler bu argümanın tersine, pornografinin kadın cinselliğinin tam da bu noktadan yola çıkarak özgürleşebileceğini iddia etmektedirler. Kahraman'ın (2010) belirttiği gibi pornografinin, cinselliği "özel alan"ın dışına çıkarması ve kolay ulaşılabilir hale getirmesi, cinselliğin erkeklerin sınırlarını belirleyip kullanabileceği bir hegemonyadan kurtarıp kadınların da ulaşabileceği bir kavram haline gelmesine yol açacaktır. Dolayısıyla pornografinin içerdiği cinselliğin, erkekler kadar kadınların da tüketme hakkına sahip olması, erkeğin sınırlarını belirlediği bir kavram üzerindeki tekil ve cinsiyetçi belirleyiciliğinin kaybolması anlamına gelecektir. Bu da toplum içerisinde kadın ve erkek eşitliğinin sağlandığı bir başka nokta olarak algılanabilir. Bu tür bir algıdan yola çıkarak kadınlar; cinselliğin, hem erkeğin hem de kadının eşit derecede yaşama ve ulaşma hakkı olan bir kavram haline gelmesinde etkisi olan pornografiye yönelik beklenenden daha olumlu bir tutum sergileyebilirler.

Ancak unutmamak gerekiyor ki kadınların pornografiye yönelik tutumlarını açıklamaya yönelik üç açıklama da temellerini pornografi literatüründen alıyor olsalar da doğruluklarının tartışılması için daha fazla araştırmanın yapılmasına ihtiyaç duymaktadırlar.

Araştırmanın hipotezlerinden bağımsız olarak, bu konunun Türkiye'de ilk kez çalışılıyor olması sebebiyle; yaş ve medeni durum ile pornografiye yönelik tutumlar arasındaki ilişkiler de incelenmiştir. 15 ve 65 yaş arasındaki katılımcıların katıldığı bu çalışmanın sonuçlarına göre pornografiye yönelik tutumlar ile yaş arasında bir ilişki bulunamamıştır. Katılımcıların medeni durumları ile pornografiye yönelik tutumları arasında da bir ilişki gözlenmemiştir. Ancak yukarıda bahsetmiş olduğumuz üzere kadınların pornografiye yönelik kurdukları anlamlar ile duygusal ilişkiler arasında bir etkileşimin olması muhtemeldir. Dolayısıyla ileride yapılacak çalışmaların duygusal ilişkileri ve medeni durumları daha ayrıntılı bir biçimde ele almaları yararlı olabilir.

Araştırmanın hipotez ve bulguları göz önüne alındığında, toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlar, erkeklere yönelik düşmanca tutumlar ve pornografiye yönelik tutumlar arasında yoğun ve karmaşık ilişkiler olduğunu görebilmekteyiz. Ancak literatürde görgül çalışmaların fazla olmaması bu ilişkilerin sebeplerini anlamakta ve açıklamakta yetersiz kalmamıza sebep olmaktadır. Özellikle yukarıda tartışmış olduğumuz üzere, literatürdeki feminist teorilerin sonuç odaklı bir şekilde, pornografi ve şiddet yönelimi arasındaki ilişkileri inceledikleri çalışmaları temel

almak, var olan nedensellikleri kurma noktasında kesin bir takım sonuçlardan bahsetmemizi güçleştirmiştir.

Başta MacKinnon ve Dworkin olmak üzere pornografi karşıtı feministlerin ortaya attıkları cinsiyetçi şiddetin var olduğu içeriksel boyut, kadın ve erkeklerin pornografiye yönelik anlamlandırmalarını ve tutumlarını iddia edildiği gibi açıklayamamaktadır. Pornografi karşıtı feministlerin üzerinde durdukları bu içeriksel boyut, kadınların pornografiye yönelik anlam inşalarını incelemekten çok pornografiye ilişkin tutumları yönlendirme amaçlı bir açıklama gibi gözükmektedir. Üzerinde bu kadar az sayıda görgül çalışma varken cinsiyetçi şiddet ile pornografinin anlamlandırması üzerine bu kadar keskin bir biçimde açıklamalar üretmek aslında çok kompleks bir yapının bileşenlerinin de ayrıntılı incelenmeden görmezden gelindiği fikrini doğurmaktadır.

Pornografiyi yargılamadan önce bireylerin, pornografiye ilişkin ne tür anlamlar kurduklarını öğrenmek yerinde olur. Schneider'in (2000) ile O'Reilly ve arkadaşlarının (2007) yapmış oldukları nitel araştırmalar özellikle kadınların pornografiyi nasıl anlamlandırdıkları üzerinde bize fikir vermektedir. Pornografinin işlevsel boyutunun kadınlar tarafından rekabetçilik, aldatılma davranışı ve ilişkiler düzleminde anlamlandırılması, bu araştırmanın bulgularına da bakıldığında daha kritik ve açıklayıcı olarak durmaktadır. Bu çalışmalardan elde edilen işlevsel boyuta dair anlamlandırmalar; internet üzerindeki forumlarda bilgi alış verişini yapan Türkiye'deki kadınlar tarafından da kullanılıyor gibi gözükmektedir. Aşağıdaki birkaç cümle, internet ortamında pornografi üzerine fikir alışverişini yapan kadınların konuşmalarından alınmıştır;

"... ben de senin gibi düşünüyorum, bunun aldatmaktan farkı yok..."

"...bence büyük bir sapıklıktan ibarettir. Kadın evdeyken nasıl bir düşüncedir ya bilgisayarda başka kadınları izlemek...?"

"...adamların işi gücü yok karımı, çocuğumu ailemi nasıl mutlu ederim diye düşüneneğine oturup porno izlesin..."

"... tabi ki kadınla cidden birlikte olmak gibi değil ama eşi dururken başka kadınların vücuduna bakıp tahrik olma, uyarılma iğrenç bir durum..."

"... acaba beni beğenmiyor mu beni istemiyor mu diye düşünüp durdum.."

Bu alıntılardan görüldüğü gibi Türkiye’de de işlevsel boyut kadınlar tarafından, O’Reilly ve arkadaşlarının bulgularına benzer noktalardan doldurulabilmektedir. Dolayısıyla O’Reilly ve arkadaşlarının çalışmalarında bahsettikleri gibi, özellikle kadınların ilişkilerinde inşa etmiş oldukları pornografiye yönelik işlevsel anlamlandırmaların, Türkiye’de de içerikte olduğu iddia edilen cinsiyetçi şiddetten çok daha yüksek bir oranda pornografiye yönelik tutumları belirlemede etkisi bulunuyor olabilir.

Bu tez pornografi literatüründeki çalışmaları ve tartışma konularını baz alarak bir araştırma alanı oluşturmuş ve hipotezler kurmuştur. Ancak konuya ilişkin ideolojik tartışmaların çok, yapılan görgül araştırmaların ise az olması, ulaşılan bulgularda belirli literatürle tutarsızlık gösteren sonuçlar çıkmasına yol açmıştır. Öte yandan bu bulgulara dair getirilen açıklamaların tutarlı olduğu görgül çalışmalar da bulunmaktadır. Özellikle pornografiye yönelik tutumlara dair yapılan görgül çalışmalar ile sonuçlar uyumlu gözükmektedir. Ancak bu uyumluluk çok daha fazla çalışma yapılması gerekliliğini göz ardı etmemize yol açmamalıdır. Özellikle bu çalışmanın hipotezlerinde kullanılmış olan içeriksel ve işlevsel boyutları ayrıntılı biçimde inceleyen çalışmaların gerekliliği aşikârdır. Bireylerin pornografik içeriğe ulaşım sıklığının, içeriksel boyuta dair algılarını, işlevsel boyuttaki algılarına göre daha çok etkilediği düşünülmektedir. Bunun sebebi, içerikteki imgelemlerin var ettiği iddia edilen cinsiyetçi şiddet ve aşağılamayı, pornografi materyalini tüketmeden algılamamanın zorluğudur. Bununla beraber, pornografik materyalin kullanım sebepleri de bireylerin işlevsel anlamlandırmaları ile ilişkilidir. Dolayısıyla bu çalışmada eksik kalmış olan bireylerin pornografik materyalleri tüketim sıklığı ve tüketme sebepleri, ileride yapılacak çalışmalarda önemli faktörler olarak göz önünde bulundurulmalıdır.

Pornografi; içerdiği şiddet, sektörel bir alan, karşısına aldığı ideolojiler, içinde bulunduğu kültüre göre içerdiği anlamlar gibi pek çok noktadan çok fazla değişkeni bünyesinde barındırmaktadır. Hatta bu değişkenler birbirlerine ters fikirleri barındırır da aynı sonuçları ortaya çıkarabilmektedirler. Cottle, Searles, Berger ve Pierce’ın (1989) “Conflicting Ideologies and the Politics of Pornography” makalesinde belirttikleri gibi; farklı aidiyet gruplarının aynı hedefe farklı sebeplerle benzer duruşlar sergileyebileceklerinin de bir ihtimal olduğunu da unutmamak gerekir. Cottle ve arkadaşları bunu çalışmalarındaki şu bulguyla örneklemiştir; feminist gruplar da dini gruplar da pornografi üzerinde olumsuz bir tutuma sahiptirler ve bunun şiddetli

bir biçimde devlet tarafından kontrol edilmesi gerektiğini düşünmektedirler. Ancak sebeplere bakıldığında; bir grubun toplumun ahlaki değerlerinin önemsizleştirilmesinden korkmasının, diğer grubun da kadınların aşağılanmasına ilişkin tepkilerinin bu ortak sonuca yol açtığı gözükmektedir. Dolayısıyla, pornografiye yönelik tutumların içerisinde çok fazla değişken olduğunu unutmamak gerekmektedir (Cottle ve v.d., 1989). Ahlak, cinsellik, cinsiyetçilik, duygusal ilişkiler ve daha birçok değişken, birbirleriyle bir etkileşim halinde bu tutumları farklı düzey ve şekillerde etkileyebilmektedirler. Bu sebeple pornografiye yönelik tutumların incelenmesinde niteliksel ve niceliksel olmak üzere ayrıntılı daha birçok araştırmaya ihtiyaç duyulmaktadır. Bu çalışma da Türkiye’de, bu konuda bir adım olabilmeyi amaçlamıştır.

KAYNAKÇA

- BARON, L.: 1990 "Pornography and Gender Equality: An Empirical Analysis", **The Journal of Sex Research**, 27/3, 363-380.
- BEM, S.L.: 1974 "The Measurement of Psychological Androgyny", **Journal of Consulting and Clinical Psychology**, 42, 155-162.
- BEM, S.L.: 1983 "Gender Schema Theory and Its Implications for Child Development: Raising Gender-Aschematic Children in a Gender-Schematic Society", **Journal of Women in Culture and Society**, 8/4, 598-616.
- BERKTAY, F.: 2009 "Feminist Teorinin Önemli Bir Alanı: Cinsellik", **Cogito**, 58, 57-72.
- BERKTAY, F.: 2011 "Feminist Teoride Açılımlar", **Toplumsal Cinsiyet Çalışmaları**, 2-24.
- BRIDGES, A. J.,
MOROKOFF, P. J.: 2011 "Sexual Media Use and Relational Satisfaction in Heterosexual Couples", **Personal Relationships**, 18, 562-585.

- BURR, V.: 2002. **Gender and Social Psychology**, London, Taylor & Francis.
- CAMERON, D.: 1992 "Pornography – What is the Problem", **Critical Quarterly**, 34/2, 3-11.
- CARSE, A. L.: 1999 "Pornography's Many Meanings: A Reply to C.M. Concepcion", **Hypatia**, 14/1, 101-111.
- COTTLE, C. E., SEARLES, P., BERGER, R. J., PIERCE, B. A.: 1989. "Conflicting Ideologies and the Politics of Pornography", **Gender and Society**, 3/3, 303-333.
- COWAN, G., CAMPBELL, R. R.: 1994. "Racism and Sexism in Interracial Pornography: A Content Analysis", **Psychology Of Women Quarterly**, 18/3, 323-338.
- CURUN, F.: 2001 "The Effects of Sexism and Sex Role Orientation on Romantic Relationship Satisfaction", **Yüksek Lisans Tezi**, Ankara, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- CÜCELOĞLU, 2002 **İnsan ve İnsan Davranışı**, 11. bs., İstanbul, Remzi Kitabevi.

- DEMİR, Z.: 1997. **Modern ve Postmodern Feminizm**, İstanbul, İz Yayıncılık.
- DİREK, Z.: 2007. **Cinsiyetli Olmak- Sosyal Bilimlere Feminist Bakışlar**, İstanbul, Yapı Kredi Yayınları.
- DÖKMEN, Y, Z.: 2004 **Toplumsal Cinsiyet: Sosyal Psikolojik Açıklamalar**, Ankara, Sistem Yayıncılık.
- EVANS-DECICCO, J. A.,
COWAN, G.: 2001. "Attitudes Toward Pornography and the Characteristics Attributed to Pornography Actors", **Sex Roles**, 44, 351-361.
- FLOOD, M., HAMILTON,
C.: 2003 "Youth and Pornography in Australia: Evidence on the Extent of Exposure and Likely Effects", **Discussion Paper Number 52**, The Australian Institute.
- GRIFFITH, J. D.,
HAYWORTH, M., ADAMS,
L. T., MITCHELL, S., HART,
C.: 2013. "Characteristics of Pornography Film Actors: Self-Report versus Perceptions of College Students", **Arch Sex Behav**, 42, 637-647.
- GLICK, P., FISKE, S. T.:
1996 "The Ambivalent Sexism Inventory: Differentiating Hostile and Benevolent Sexism", **The Journal of Personality and Social Psychology**, 70/3, 491-512.

- İMANÇER, D.: 2002 "Feminizm ve Yeni Yönelimler", **Doğu Batı**, 5/19, 29-49.
- JOHANSSON T.,
HAMMARÉN, N.: 2007 "Hegemonic Masculinity and Pornography: Young People's Attitudes Toward and Relations to Pornography", **The Journal of Men's Studies**, 15/1, 57-70.
- KAĞITÇIBAŞI, Ç.: 2010 **Günümüzde İnsan ve İnsanlar: Sosyal Psikolojiye Giriş**, 12. bs., İstanbul, Evrim Yayınevi.
- KAHRAMAN, H. B.: 2010 **Cinsellik, Görsellik ve Pornografi**, 2.bs., İstanbul, Agora Kitaplığı.
- KASAP, O.: 2005 "Pornografideki Kırılma: Elfride Jelinek ve Michael Haneke", **Yüksek Lisans Tezi**, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- KOLEKTİF: 2002 **Yasaklı Cinsellik**, İstanbul, Boyut Yayın.
- KORKMAZ-ÇETİN, S.,
BİLDİK, T., ERERMİŞ, S.,
DEMİRAL, N., ÖZBARAN,
B., TAMAR, M., AYDIN, C.:
2008 "Erkek Ergenlerde Cinsel Davranış ve Cinsel Bilgi Kaynakları: Sekiz Yıl Arayla Değerlendirme", **Türk Psikiyatri Dergisi**, 19/4, 390-397.

- MACKINNON, C. A.,
DWORKIN, A.: 1997 **In Harm's Way: The Pornography Civil Rights Hearings**, Massachusetts, Harvard University Press.
- MCCORMACK, T.: 1993 "If Pornography is the Theory, is Inequality the Practice?", **Philosophy Of the Social Sciences**, 23/39, 298-326.
- O'REILLY, S., KNOX, D.,
ZUSMAN, M. E.: 2007 "College Student Attitudes Toward Pornography Use", **College Student Journal**, 41/2, 402-406.
- PARVEZ, Z. F.: 2006 "The Labor of Pleasure How Perceptions of Emotional Labor Impact Women's Enjoyment of Pornography", **Gender & Society**, 20, 605-631.
- POULSEN, F. O., BUSBY,
D. M., GALOVAN, A. M.:
2013 "Pornography Use: Who Uses It and How It Is Associated with Couple Outcomes", **The Journal of Sex Research**, 50/1, 72-83.
- PURCELL, N.: 2012 **Violence and the Pornographic Imaginary The Politics of Sex, Gender, and Aggression in Hardcore Pornography**, New York, Routledge.
- ROGALA, C., TYDÉN, T.:
2003 "Does Pornography Influence Young Women's Sexual Behavior?", **Women's Health Issues**, 13, 39-43.

- SAKALLI-UĞURLU, N.: 2003 “Cinsiyetçilik: Kadınlara ve Erkeklerle İlişkin Tutumlar ve Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Kuramı”, **Türk Psikoloji Yazıları**, 6, 1-20.
- SAKALLI-UĞURLU, N.: 2008 “Erkeklerle İlişkin Çelişik Duygular Ölçeği'nin Türkçeye Uyarlanması”, **Türk Psikoloji Yazıları**, 11, 1-11.
- SCHNEIDER, J. P.: 2000 “Effects of the Cybersex Addiction on the Family: Results of a Survey”, **Sexual Addiction and Compulsivity**, 7, 31-58.
- STEWART, D. N., SZYMANSKI, D. M.: 2012 “Young Adult Women's Reports of Their Male Romantic Partner's Pornography Use as a Correlate of Their Self-Esteem, Relationship Quality, and Sexual Satisfaction”, **Sex Roles**, 67, 257-271.
- TIBBETS, S. G., BLANKENSHIP, M. B.: 1999 “Explaining Citizens' Attitudes Toward Pornography: Differential Effects of Predictors Across Levels of Geographic Proximity to Outlet Sources”, **Justice Quarterly**, 16/4, 735-763.
- TRÆEN, B., SPITZNOGLE, K., BEVERFJORD, A.: 2004 “Attitudes and Use of Pornography in the Norwegian Population 2002”, **The Journal of Sex Research**, 41/2, 193-200.

VİKİPEDİ: 2014

Pornografi, (Çevrimiçi)

<http://tr.wikipedia.org/wiki/Pornografi>, 7 Şubat 2014.

WALLMYR, G., WELIN, C.:
2006

“Young People, Pornography and Sexuality: Sources and Attitudes”, **Journal of School Nursing**, 22/5, 290-295.

WATSON, L.: 2007

“Pornography and Public Reason”, **Social Theory and Practice**, 33/3, 467-488.

WOOD, M. M., 2013

Attitudes Toward Pornography Scale, (Çevrimiçi)

<http://mypages.valdosta.edu/mmwood/tampaper.html>,
23 Ekim 2013

YILMAZ, D. V.,
ZEYNELOĞLU, S.,
KOCAÖZ, S., KISA, Z.,
TAŞKIN, L., EROĞLU, K.:
2009

“Üniversite Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Görüşleri”, **Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi**, 6/1, 775-792.

YOUNG, I.M., 2009

“Yaşanan Bedene Karşı Toplumsal Cinsiyet, Toplumsal Yapı ve Öznellik Üzerine Düşünceler”, Çev. Rüya Kalıntaş, **Cogito**, 58, 39-56.

EKLER

EK-1

Demografik Bilgi Formu

1- Yaşınız: _____

2- Cinsiyetiniz: _____

3- Eğitim Durumunuz:

- İlkokul (mezun) İlkokul (terk) Ortaokul (mezun) Ortaokul (terk)
 Lise (mezun) Lise (öğrenci) Lise (terk) Üniversite (mezun)
 Üniversite (öğrenci) Üniversite (terk) Master / Doktora (mezun) Master / Doktora (öğrenci)
 Master / Doktora (terk)

4- Medeni Durumunuz

- Evli Bekar

5- 4. soruya cevabınız “evli” ise evliliğinizin süresi _____

6- Duygusal bir ilişkiniz var mı?

- Evet Hayır

7- 6. Soruya cevabınız “evet” ise duygusal ilişkinizi süresi _____

8- Daha önce yaşadığınız en uzun ilişki süresi _____

9- Düzenli bir cinsel birlikteliğiniz var mı?

- Evet Hayır

10- 9. Soruya cevabınız “evet” ise düzenli cinsel birlikteliğinizin süresi _____

EK-2

Toplumsal Cinsiyet Rollerini Ölçeği

Aşağıdaki cümleri okuyarak size ne derece uygun olduklarını “1 Kesinlikle Katılmıyorum” ile “5 Kesinlikle Katılıyorum” arasında puanlayarak belirtiniz.

1. Kızlar, ekonomik bağımsızlıklarını kazandıklarında ailelerinden ayrı yaşayabilmelidir.	1	2	3	4	5
2. Erkeğin evde her dediği yapılmalıdır.	1	2	3	4	5
3. Kadının yapacağı meslekler ile erkeğin yapacağı meslekler ayrı olmalıdır.	1	2	3	4	5
4. Evlilikte çocuk sahibi olma kararını eşler birlikte vermelidir.	1	2	3	4	5
5. Bir genç kızın evleneceği kişiyi seçmesinde son sözü baba söylemelidir.	1	2	3	4	5
6. Kadının erkek çocuk doğurması onun değerini artırır.	1	2	3	4	5
7. Kadının doğurganlık özelliği nedeniyle, iş başvurularında erkekler tercih edilmelidir.	1	2	3	4	5
8. Ailede ev işleri, eşler arasında eşit paylaşılmalıdır.	1	2	3	4	5
9. Kadının yaşamıyla ilgili kararları kocası vermelidir.	1	2	3	4	5
10. Kadınlar kocalarıyla anlaşamadıkları konularda tartışmak yerine susmayı tercih etmelidir.	1	2	3	4	5
11. Bir genç kız, evlenene kadar babasının sözünü dinlemelidir.	1	2	3	4	5
12. Ailenin maddi olanaklarından kız ve erkek çocuk eşit yararlanmalıdır.	1	2	3	4	5
13. Çalışma yaşamında kadınlara ve erkeklere eşit ücret ödenmelidir.	1	2	3	4	5
14. Bir erkeğin karısını aldatması normal karşılanmalıdır.	1	2	3	4	5
15. Kadının çocuğu olmuyorsa erkek tekrar evlenmelidir.	1	2	3	4	5
16. Kadının temel görevi anneliktir.	1	2	3	4	5
17. Evin reisi erkektir.	1	2	3	4	5

18. Dul kadın da dul erkek gibi yalnız başına yaşayabilmelidir.	1	2	3	4	5
19. Bir genç kızın, flört etmesine ailesi izin vermelidir.	1	2	3	4	5
20. Ailede kararları eşler birlikte almalıdır.	1	2	3	4	5
21. Bir kadın akşamları tek başına sokağa çıkabilmelidir.	1	2	3	4	5
22. Eşler boşandığında mallar eşit paylaşılmalıdır.	1	2	3	4	5
23. Kız bebeğe pembe, erkek bebeğe mavi renkli giysiler giydirilmelidir.	1	2	3	4	5
24. Erkeğin en önemli görevi evini geçindirmektir.	1	2	3	4	5
25. Erkeğin maddi gücü yeterliyse kadın çalışmamalıdır.	1	2	3	4	5
26. Evlilikte, kadın istemediği zaman cinsel ilişkiyi reddetmelidir.	1	2	3	4	5
27. Mesleki gelişme fırsatlarında kadınlara ve erkeklere eşit haklar tanınmalıdır.	1	2	3	4	5
28. Evlilikte erkeğin öğrenim düzeyi kadından yüksek olmalıdır.	1	2	3	4	5
29. Bir kadın cinsel ilişkiyi evlendikten sonra yaşamalıdır.	1	2	3	4	5
30. Ailede erkek çocuğun öğrenim görmesine öncelik tanınmalıdır.	1	2	3	4	5
31. Erkeğin evleneceği kadın bakire olmalıdır.	1	2	3	4	5
32. Alışveriş yapma, fatura ödeme gibi ev dışı işlerle erkek uğraşmalıdır.	1	2	3	4	5
33. Erkekler statüsü yüksek olan mesleklerde çalışmalıdır.	1	2	3	4	5
34. Ailede kazancın nasıl kullanılacağına erkek karar vermelidir.	1	2	3	4	5
35. Bir erkek gerektiğinde karısını dövmelidir.	1	2	3	4	5
36. Evlilikte gebelikten korunmak sadece kadının sorumluluğudur.	1	2	3	4	5
37. Bir kadın hastaneye gittiğinde kadın doktora muayene olmalıdır.	1	2	3	4	5
38. Evlilikte erkeğin yaşı kadından büyük olmalıdır.	1	2	3	4	5

EK-3

Erkeklerle İlişkin Düşmanca Tutumlar Ölçeği

Aşağıdaki cümleleri okuyarak size ne derece uygun olduklarını “1 Kesinlikle Katılmıyorum” ile “6 Kesinlikle Katılıyorum” arasında puanlayarak belirtiniz.

1. Çiftlerden ikisi de çalışıyor olsa bile, kadın evde erkeğine bakma konusunda daha fazla sorumluluk üstlenmelidir.	1	2	3	4	5	6
2. Bir erkek cinsel açıdan çekici bulduğu kadını yatağa atmak için ne gerekiyorsa yapmak konusunda tipik olarak hiç bir ahlaki değere sahip değildir.	1	2	3	4	5	6
3. Kadınlar evde erkeklerine bakmalıdırlar çünkü eğer erkekler kendi kendilerine bakmak zorunda kalırlarsa bunu beceremezler.	1	2	3	4	5	6
4. Erkekler kadınlara yardım ediyor gibi gözükmek için, çoğunlukla kendilerinin kadınlardan daha iyi olduklarını kanıtlamaya çalışırlar.	1	2	3	4	5	6
5. Her kadının kendisini el üstünde tutacak bir erkeğe ihtiyacı vardır.	1	2	3	4	5	6
6. Eğer kendilerine yol gösterecek kadınlar olmasaydı erkekler dünyada kaybolurlardı.	1	2	3	4	5	6
7. Eğer kadının bir erkekle uzun süreli, bağlılık içeren bir ilişkisi yoksa bu hayatta gerçek anlamda kendini tamamlamış sayılmaz.	1	2	3	4	5	6
8. Erkekler hasta olduklarında bebekler gibi davranırlar.	1	2	3	4	5	6
9. Erkekler toplumda kadınlardan daha fazla kontrole sahip olmak için her zaman çabalarlar.	1	2	3	4	5	6
10. Erkekler temelde kadınlara maddi güvence sağlamak açısından yararlıdırlar.	1	2	3	4	5	6
11. Kadın haklarına duyarlı olduğunu iddia eden erkekler bile aslında ev işlerinin ve çocuk bakımının çoğunu kadının üstlendiği geleneksel bir ilişki isterler.	1	2	3	4	5	6
12. Her kadının hayran olduğu bir erkeği olmalıdır.	1	2	3	4	5	6
13. Erkekler başkalarını korumak için kendilerini tehlikeye atmaya daha gönüllüdürler.	1	2	3	4	5	6
14. Erkekler kadınlarla konuşurken genellikle baskın olmaya çalışırlar.	1	2	3	4	5	6

15. Çoğu erkek kadınlar için eşitliği sözde savunur ama bir kadını kendilerine eşit olarak görmeyi kaldıramazlar.	1	2	3	4	5	6
16. Kadınlar erkeksiz eksiktirler.	1	2	3	4	5	6
17. Özüne bakıldığında, çoğu erkek gerçekten ocuk gibidir.	1	2	3	4	5	6
18. Erkekler kadınlara oranla risk almaya daha gönüllüdürler.	1	2	3	4	5	6
19. Çoğu erkek, kadınlar üzerinde güç sahibi oldukları bir pozisyonda buldukları anda, üstü kapalı yolla bile olsa kadınları cinsel açıdan taciz ederler.	1	2	3	4	5	6

EK-4

Pornografiye Yönelik Tutumlar Ölçeği

Aşağıdaki cümleleri okuyarak size ne derece uygun olduklarını “1 Kesinlikle Katılmıyorum” ile “7 Kesinlikle Katılıyorum” arasında puanlayarak belirtiniz.

1. Porno izlemek, toplumda kadınlara yönelik sağlıksız bir bakışa yol açar.	1	2	3	4	5	6	7
2. İnsanlar porno izleyerek yeni şeyler öğrenebilirler.	1	2	3	4	5	6	7
3. Arada sırada porno izlemek kötü bir şey değildir.	1	2	3	4	5	6	7
4. Pornonun ilişkilere zarar vereceğine inanıyorum.	1	2	3	4	5	6	7
5. Porno izlemek günahtır.	1	2	3	4	5	6	7
6. Porno izlemek tecavüze yol açar.	1	2	3	4	5	6	7
7. Porno izlemek, cinsel ilişki performansını artırır.	1	2	3	4	5	6	7
8. Porno bir insanın gündelik yaşamının normal ve sağlıklı bir parçası olabilir.	1	2	3	4	5	6	7
9. Porno izlemek, bireyin cinselliği güvenli bir ortamda öğrenmesinin sağlıklı bir yolu olabilir.	1	2	3	4	5	6	7
10. Porno izlemek ikili ilişkilerde cinsel saldırganlığa sebep olur.	1	2	3	4	5	6	7
11. Porno izlemek partnerini aldatmak ile eşdeğerdir.	1	2	3	4	5	6	7
12. İnsanların porno izlemesi, sosyal olarak kabul edilebilecek bir davranıştır.	1	2	3	4	5	6	7
13. Porno izlemek ölçülü olduğunda kabul edilebilir bir davranıştır.	1	2	3	4	5	6	7
14. Porno, insanların rastgele cinsel ilişkiye girmelerine yol açar.	1	2	3	4	5	6	7
15. Porno uzak durulması gereken bir şeydir.	1	2	3	4	5	6	7